

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Diplomová práce

NÁVRH AKTUALIZACE ČESKÉHO ETICKÉHO KODEXU SOCIÁLNÍCH
PRACOVNÍKŮ (2006), NA ZÁKLADĚ KOMPARACE S MEZINÁRODNÍM
ETICKÝM KODEXEM (2018)

Autor práce: Bc. Debora Pšikalová

Vedoucí práce: PhDr. Vojtěch Šimek, Th.D.

Studijní program : Etika v sociální práci (ESP)

Forma studia: Prezenční

2023

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.“

V Českých Budějovicích dne

.....
Bc. Debora Pšikalová

Poděkování

Vedoucímu, PhDr. Vojtěchu Šimkovi, Th.D., děkuji za vedení mé diplomové práce, čas, vstřícnost, cenné rady a odborné vedení při zpracování této práce. Dále chci poděkovat konzultantce mé diplomové práce Mgr. Markétě Elich, Ph.D. A v poslední řadě chci poděkovat své rodině za psychickou podporu a pomoc při samotném psaní.

Obsah

Úvod	6
1 Etické kodexy	8
1.1 Historie etických kodexů a etického kodexu v ČR.....	8
1.2 Vysvětlení pojmů souvisejících s etickými kodexy v oblasti sociální práce.....	9
1.2.1 Sociální práce	9
1.2.2 Etika v sociální práci	11
1.3 Etické kodexy sociální práce	12
1.4 Závaznost etických kodexů	14
1.5 Rozdíl mezi národním a mezinárodním etickým kodexem sociálních pracovníků	14
1.6 Základní rozdíly mezi mravní normou a právní normou.....	15
1.7 Svědomí.....	15
1.8 Morální odpovědnost v sociální práci	17
1.9 Etické problémy a dilemata	18
1.10 Komunikace v sociální práci	19
1.11 Technologie a sociální média	21
2 Pokus o analýzu a stručné zhodnocení současného mezinárodního a českého kodexu	23
2.1 Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018)	23
2.2 Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006)	29
2.3 Porovnání Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků (2018) a Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006).....	31
2.4 Má reflexe zaměřená na Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006) a Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018).....	35
3 Návrh aktualizace a doplnění Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006) ve světle Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků (2018).....	38

3.1	Svědomy	38
3.2	Morální odpovědnost	41
3.3	Etické problémy a dilemata	42
3.4	Komunikace	43
3.5	Sociální média a technologie	45
3.6	Návrh Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků ČR	46
	Závěr	52
	Zdroje	54
	Seznam zkratk	58
	Seznam příloh	59
	Přílohy	60
	Abstrakt	70
	Abstract	71

Úvod

S ohledem na nedávno vydaný Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018) jsem zvolila pro mou diplomovou práci název: „Návrh aktualizace českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006), na základě komparace s Mezinárodním etickým kodexem (2018)“. Český etický kodex dále zkracuji jako „EK“ a Mezinárodní etický kodex jako „MEK“. Cílem mé diplomové práce je navrhnout aktualizaci a doplnění českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006) ve světle nedávno vydaného mezinárodního kodexu (2018). Podnětem k volbě mého cíle je chybějící aktualizace EK. Hlavním principem postupu, v jehož rámci se pokusím o naplnění mého cíle, bude komparace obou kodexů, přičemž současně zohledním relevantní zdroje a vlastní etickou reflexi.

Má diplomová práce je teoretická. Děním ji do tří kapitol. V první kapitole se zaměřuji na etické kodexy. V podkapitolách se soustředím na historii, vysvětlení pojmů souvisejících s etickými kodexy v oblasti sociální práce. Těmito pojmy jsou sociální práce a etika v sociální práci. Zaměřuji se na vysvětlení etického kodexu sociální práce obecně. Rozebírám závaznost etických kodexů. V dalších podkapitolách vysvětluji rozdíl mezi národním a mezinárodním etickým kodexem a rozdíl mezi mravní normou a právní normou. Další podkapitoly věnuji etickým aspektům, kterými se zabývám v návrhu EK. Těmito etickými aspekty jsou: svědomí, morální odpovědnost v sociální práci, etické problémy a dilemata, komunikace v sociální práci, technologie a sociální média.

V druhé kapitole se pokusím o analýzu a stručné zhodnocení současného MEK a EK. V podkapitolách se budu více věnovat aktuálnímu znění MEK (2018) a EK (2006). Součástí diplomové práce je můj pracovní překlad MEK z anglického jazyka do českého jazyka, s nímž budu dále pracovat.

V podkapitole, která se věnuje EK, se budu zabývat výzkumem zaměřeným na návrhy či kritiku EK. Tento výzkum budu provádět za účelem zjištění, zdali byly nějaké návrhy či kritiky provedeny. V této podkapitole se budu dále věnovat struktuře EK. V další podkapitole se budu věnovat komparaci EK a MEK. A poslední podkapitola je věnována mému pohledu na jednotlivé kodexy sociálních pracovníků.

Třetí kapitola bude věnována návrhu aktualizace a doplnění EK (2006) ve světle MEK (2018). V podkapitolách se budu zabývat etickými aspekty, které budou součástí mého návrhu. Těmito etickými aspekty budou: svědomí, morální odpovědnost v sociální práci, etické problémy a dilemata, komunikace v sociální práci, technologie a sociální média. Tato kapitola bude zakončena návrhem EK.

Ve své diplomové práci se budu snažit více zohlednit tyto aspekty: kolektivní odpovědnost v sociální práci, podporu sociální spravedlnosti, podporu práva na sebeurčení a profesní integritu. Tyto etické aspekty budou zahrnuty v analýze a komparaci MEK a EK, stejně jako v mém pohledu na jednotlivé kodexy sociálních pracovníků. Výběr uvedených aspektů má určitou vnitřní logiku, protože odpovědnost sociálních pracovníků, jako individuálních osob, se zpravidla realizuje v pracovních kolektivech (skupinách) a úzce souvisí s osobní profesionální integritou. Ze strany klientů a společnosti, pak tyto aspekty mohou zkvalitnit sociální spravedlnost a podpořit právo na sebeurčení u klientů.

Etické kodexy jsou důležité pro každou profesi, protože pomáhají nasměrovat chování a jednání jedinců takovým směrem, aby bylo morálně správné. Sociální práce je náročnou profesí. V této profesi velmi často dochází ke vzniku etických problémů a dilemat a etické kodexy mohou napomoci při jejich řešení. Etické problémy a dilemata vznikají často, protože sociální práce se zaměřuje na sociální problémy jedinců.

V sociální práci jsou často řešeny problémy, které zasahují do oblasti etiky. Pro sociální práci jsou velmi důležité etické analýzy, hodnocení a etické kodexy.

Ve své práci budu zohledňovat aktuální právní kontext. Při zpracovávání své diplomové práce budu čerpat z knižních publikací, internetových zdrojů a elektronických časopisů. Informace budu čerpat i ze zahraniční literatury. Výchozími zdroji mé diplomové práce jsou EK (2006) a MEK (2018), jejichž znění je uvedeno na webových stránkách. Mezi další zdroje patří: „*Etické kodexy sociálnej práce*“ od A. Mátela, „*Aplikovaná etika v sociální práci*“ od téhož autora, dále „*Sociální práce: Aktuální otázky*“ od M. Elichové. Mezi zahraniční knižní zdroje, ze kterých budu čerpat patří: „*Social work ethics: Politics, Principles and Practice*“ od L. Clark, „*Tourism Ethics*“ od D. Fennell, „*Responsibility and Control: A Theory of Moral Responsibility*“ od J. Fischer a M. Ravizza, „*Conscience: What It Is, How to Train It, and Loving Those Who Differ*“ od A. Naselli, „*Conscience: The Search for Truth*“ od P. Ouspensky, „*Social Work Values and Ethics*“ od G. Reamer a posledním zahraničním zdrojem bude „*Communication in Social Work: The Commonwealth and International Library: Social Work Division*“ od P. Day.

Při rešerši jiných bakalářských, diplomových či absolventských prací a článků jsem našla diplomovou práci, jejímž cílem bylo zmapovat, zanalyzovat a kriticky reflektovat morální odpovědnost a svědomí takovým způsobem, jak jsou zaznamenány v EK. Tato diplomová práce je zaměřena na morální odpovědnost a svědomí. Další diplomovou práci, kterou jsem našla, měla za cíl analýzu etického kodexu sociálních pracovníků na základě srovnání s Mezinárodním etickým kodexem sociální práce. Autorka pracovala s předchozí verzí Mezinárodního etického kodexu z roku 2004. Nalezla jsem absolventskou práci, která se zabývá etickým kodexem sociálních pracovníků v ČR a jeho využitím. Další diplomová práce, kterou jsem našla se zabývá etickým dilematem v sociální práci z pohledu sociálních pracovníků ve veřejné správě. Narazila jsem i na článek, který se zabývá prioritami pro dopracování EK. Nenarazila jsem na žádnou kvalifikační práci ani článek, které by se věnovaly návrhu EK se zaměřením na konkrétní etické aspekty, kterými se ve své diplomové práci zabývám, s cílem navrhnout dané etické aspekty do návrhu aktualizace a doplnění EK.

1 Etické kodexy

1.1 Historie etických kodexů a etického kodexu v ČR

Na začátku této kapitoly je důležité si vysvětlit, co vlastně etický kodex znamená v obecné rovině. Na etický kodex pohlížím jako na soubor doporučení, jakým způsobem má jedinec v daném oboru jednat. Lidé cítili potřebu fixovat písemně, co je dovoleno, přikázáno a zakázáno. Pozornost směřující k jednání jedinců není novodobou záležitostí. Společnost se jednáním jedinců zabývala již dávno v minulosti, a proto si myslím, že je důležité věnovat se i historii etických kodexů.

Kořeny etických kodexů sahají až do starověku. Ve starověku byl vytvořen Chammurapiho zákoník, který se zaměřoval na jednání jedinců a snažil se zavést mír a spravedlnost ve společnosti. Zákoník můžeme označit za soubor, který obsahoval právní předpisy a byla to jakási forma kodexů. Mezi etické kodexy můžeme zařadit i Hippokratovu přísahu, nazvanou „Odstraňovat škody a činit dobro“, která je řazena mezi etické kodexy spadající do profesní oblasti. K vytvoření tohoto etického kodexu došlo před 2400 lety. Je označován za původní etický kodex ve sféře profesí (srov. FENNELL 2006: 224). Pokud se zaměříme na oblast náboženství, můžeme i Desatero označit za druh kodexu. I Desatero stejně jako etické kodexy obsahuje doporučení zaměřená na etické chování jedinců.

V pozdějších letech bylo vytváření etických kodexů spojováno s tvrzením, že jednání lidí, kteří jsou mocní a mají vliv a určité výhody, má být usměrňováno. Kdyby toto jejich jednání nebylo usměrňováno, zneužívali by své moci, svého vlivu a výhod na úkor jiných jedinců. Etické kodexy by měly být sepsány tak, aby v jejich obsahu bylo zřejmé, které hodnoty daná profese zastává. Nenalezneme v nich návod, jakým způsobem postupovat v určitých situacích, při kterých vznikl problém, ale nacházíme zde obecná doporučení. Na každém sociálním pracovníkovi je, jakým stylem využije etický kodex při své práci. V období na přelomu osmdesátých a devadesátých let byl často řešen základní princip kodexů. A dalo by se říct, že základní principy můžeme upravovat neustále. Vývoj se nejen v oblasti technologií, ale i ve vzájemných lidských vztazích, přístupech k životu, lidských názorech a prioritách neustále mění a posouvá (srov. TICHÝ 2007: 29–32).

Historie nám celkově ukazuje, že lidstvo dokázalo uvažovat o pravidlech, která se vztahují k vzájemnému jednání a chování ve vztahu k vykonávané pracovní činnosti. V první řadě k vytváření etických kodexů docházelo především v oblasti podnikání. Bylo to v době, kdy vznikalo mnoho obchodních sdružení. Prvním etickým kodexem, který je v historii zaznamenán, je kodex z roku 1913. Tento kodex vznikl ve společnosti J. C. Penney Comp. V tomto případě se jednalo o kodex, který zahrnoval představu majitele firmy o způsobu obchodního jednání. Tento kodex se stal inspirací dalších firem, které si začaly tvořit soubory obsahující formy jednání zaměstnanců, s ohledem na činnost, ve které působily (srov. TRANSPARENCY INTERNATIONAL 2005: 54–55).

Od 19. století docházelo k rozvoji etických kodexů v oblasti sociální práce. V této době se v sociální práci odrážela doba křesťanské charity a docházelo k rozmachu průmyslu. Vývoj sociální práce a s tím souvisejících etických kodexů můžeme rozdělit do 4 etap. Mezi tyto etapy řadíme:

- 1) Období tradiční neboli konvenční morálky – toto období je charakteristické pro konec 19. století a počátek 20. století. Sociální práce byla vykonávána formou charity. Pracovníci se soustředili na to, aby u svých klientů podporovali poctivost a praktičnost v jejich osobním životě.

- 2) Období profesních hodnot: S rozvojem doby se začalo více diskutovat o tématu hodnot sociální práce s ohledem na sociální spravedlnost, úctu k jednotlivcům a o metodách a technikách, které jsou v sociální práci používány.
- 3) Období, kdy se rozvíjejí etické teorie a jejich použitelnost při řešení problémů a dilemat v praxi.
- 4) Období, kdy se uplatňují pravidla a principy, jak v oblasti profesní praxe, tak v managementu rizik. Uvedená období mají své charakteristické prvky a jsou vždy pro sociální práci zásadní (srov. NEČASOVÁ 2001: 95).

Etické kodexy, které jsou tvořené pro profese, čerpají z deontologismu (srov. HRONOVÁ 2008: 50). Etický kodex se v českém prostředí v průběhu let rozvíjel a formuloval. Sociální práce provází Českou republiku dlouhou dobu a ke vzniku kodexu došlo až mnohem později. Vznik kodexu ČR nastal, až když došlo k přidání se mezi členy Mezinárodní federace sociálních pracovníků. EK vychází z předchozí verze mezinárodního kodexu, který byl přeložen. Byly z něj vybrány části, které byly aplikovatelné v ČR. Tyto části byly diskutovány a připomínkovány členy Společnosti sociálních pracovníků ČR na konferenci v roce 1994, která probíhala v Ostravě. Český kodex byl ve své prvotní verzi přijat v roce 1995. Jeho novelizace proběhla v roce 2006 a od té doby platí beze změn (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1).

1.2 Vysvětlení pojmů souvisejících s etickými kodexy v oblasti sociální práce

Tato kapitola je rozdělena do dvou podkapitol. V první podkapitole se věnuji Sociální práci a ve druhé Etice v sociální práci.

1.2.1 Sociální práce

Tuto podkapitolu jsem do své práce zařadila z důvodu, že se zabývám etickými kodexy, které jsou platné v oblasti sociální práce. Z tohoto důvodu mi přišlo vhodné zařadit kapitolu věnující se sociální práci.

Definici sociální práce podává EK. Je zde na sociální práci pohlíženo tímto způsobem: „*Sociální práce je akademická a profesní disciplína, podporující sociální rozvoj a rovnost, včetně posílení a zmocnění osob žijících v nepříznivé sociální situaci. Taktéž řeší problémy týkající se mezilidských vztahů.*“ (SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1). Sociální práce je definována v MEK a její definice se shodují s naším vydaným kodexem (srov. IASSW 2018: 2).

Patří mezi společenskovední disciplíny a spadá do sféry zasahující praktické aktivity. Sociální práci vykonávají odborníci, kteří mají pro výkon činnosti odbornou kvalifikaci. Sociální práce je vědní disciplína, ve které se sociální pracovníci snaží pomoci jedincům nebo sociálním skupinám dosáhnout optimálního sociálního fungování a zlepšit jejich životní podmínky, aby tohoto cíle lépe dosahovali (srov. MÁTEL 2016: 11–14). Sociální práce se zaměřuje na sociální problémy. Tyto problémy vztahující se k sociální oblasti se snaží objevit, ujasnit, snížit či najít řešení, aby byly vyřešeny. Mezi sociální problémy můžeme například zařadit nouzi, nedbalost vůči výchově dětí, diskriminaci určitých skupin, trestné činnosti mládeže, nezaměstnanost. Kromě těchto oblastí se sociální pracovníci pohybují při své práci s lidmi v oblastech chudoby, deprivace, rozpadu rodiny, zneužívání drog. Pracují s lidmi se zdravotním postižením nebo s jedinci s narušeným duševním zdravím. Všechny uvedené oblasti jsou pro člověka velmi náročné. Je důležité, aby byli sociální pracovníci připraveni na tuto práci (srov. CLARK 2000: 2).

Věnuje se práci s jednotlivci, skupinami, komunitami a společností. Její vliv dopadá na celou kulturu dané země. V České republice se sociální prací zabývá a upravuje ji zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách (srov. ELICHOVÁ 2017: 11–12). Jelikož se jedná o pomáhající profesi, dochází k tomu, že je klient závislý na pomoci sociálního pracovníka (srov. DÁVIDEKOVÁ 2010: 23–24). Při své práci s klienty, mají vliv sociální pracovníci jak na své klienty, tak i na prostředí, ve kterém žijí. Levická ve své knize poukazuje, že poměr problémů, které vznikají u jedinců a celkově ve společnosti, odpovídá vývoji v oblasti vědy a techniky. S tímto s autorkou souhlasím. Díky tomuto rozvoji dochází také ke zvyšujícím se nárokům na společnost. Tyto stoupající nároky se mohou následně odrážet na jedinci a jeho problémech (srov. LEVICKÁ 2005: 8). V MEK nalezneme kapitulu, která se zabývá etickým využíváním technologií a sociálních médií (srov. IASSW 2018: 7). V EK tuto kapitolu nemáme a nenalezneme zde ani zmínku týkající se této oblasti.

Sociální práce je řazena mezi profese pomáhající. Do pomáhajících profesí jsou dále řazeny např. tyto: medicína, psychiatrie, psychologie, psychoterapie, pedagogika, včetně pedagogiky sociální a speciální, učitelství, právo, soudnictví, osobní asistence, ošetrovatelství atd. Ve všech uvedených oborech se snaží pracovníci pomoci jedinci, který se ocitl v nelehké situaci. Sociální práce spolupracuje s různými pomáhajícími obory. Tato spolupráce je zásadní, protože pracovníci využívají informací, které zasahují do více oblastí (srov. MATOUŠEK 2012: 506–507). Díky těmto spolupracím je sociální práce označována jako multidisciplinární. Využívá ke své práci různých specifických metod. Její teorie svou pozornost směřuje na sociální starostlivost vztahující se k jednotlivcům, skupinám i komunitám, nebo také ke společnosti. Svou pozornost zaměřuje i na přípravu kvalifikovaných odborníků (srov. LEVICKÁ 2005: 8–9).

Tento typ profesí klade na jedince velice vysoké nároky. Souhlasím s Mátelem, že na zaměstnance jsou kladeny vysoké nároky. Často se dostávají do nelehkých situací, které jedince ovlivňují. Zaměstnanci přicházejí do každodenního kontaktu s lidmi, kteří řeší složité životní situace, se kterými si nedokáží poradit sami. Tito jedinci potřebují od sociálních pracovníků pomoc. Pracovníci musí být schopni, v těchto situacích reagovat, vhodně komunikovat a snažit se nalézt vhodné řešení (srov. MÁTEL 2016: 6). Sociální pracovníci musejí pomoci klientovi ve více oblastech. Mezi některé jejich úkoly patří: pracovat s klientem na vytvoření určité rovnováhy a to mezi požadavky od sociálního prostředí a jeho potřebami. Zaměřovat se na lepší způsob života a probírat jednání, které je společensky akceptované, rozvíjet a podporovat klienta v řešení jeho problémů a vést ho k zodpovědnosti za sebe či jeho rodinu. Uvedla jsem jen některé úkony, je jich mnohem více (srov. LEVICKÁ 2005: 44).

Sociální pracovníci se musejí zaměřovat na mnoho oblastí lidského života a neměli by opomenout žádnou z nich, včetně náboženství. Musejí na člověka pohlížet celostně a brát ho se všemi aspekty jeho života. Zabývat se zdravím, psychikou, také spiritualitou. Protože problém vyskytující se v jedné oblasti života jedince může a většinou ovlivňuje i jiné oblasti. Např. problémy se zdravím se mohou následně projevit i v psychice a opačně. Pokud jedinec řeší psychické problémy, může se to promítnout i do zdraví jedince. Psychický stav souvisí se zdravím. Problémy, se kterými si jedinec nedokáže sám poradit, se mohou týkat zdraví, rodinných vztahů, financí, bydlení, právní situace atd. Měli by propojovat jedince ve vztahu ke společnosti (srov. CLARK 2000: 1–16).

V každém zaměstnání je zapotřebí řídit se určitými normami. Všichni jsme jedinečnými bytostmi s jinými hodnotami, zkušenostmi, vlastnostmi, morálními zásadami. Mnoho lidí se shodne na mnoha morálních normách a principech, ale u jedinců nalezneme různé morálky. Z tohoto důvodu považuji za důležité, aby bylo

každé zaměstnání vymezeno normami, etickými kodexy. Protože to, co je stanovené, by se nemělo porušovat (srov. MÁTEL 2016: 6).

1.2.2 Etika v sociální práci

Etika vznikla z řeckého slova *ethos*, neboli mrav. Etika je řazena mezi vědecké disciplíny, která svou pozornost zaměřuje na lidské jednání. Spadá konkrétně mezi praktické filozofické disciplíny. Zabývá se mravností člověka, jak by měl jedinec jednat, aby jeho jednání bylo správné a odpovídalo mravním hodnotám společnosti či svědomí daného jedince. Snaží se vést člověka k tomu, aby konal dobro, druhým neublížoval, a aby dokázal posoudit, zda je jeho konání správné, morální (srov. PODZIMKOVÁ 2013: 16).

V oblasti etiky, filozofie, ale i v jiných oborech se zabýváme pojmem dobré a špatné. Provází nás to celým naším životem. Označení dobré a špatné nás provází v různých oborech lidské činnosti, např. v medicíně, psychologii, oblasti financí. V každém oboru je toto označení také využíváno s jiným významem. Jestliže označení dobré využívá lékař, doporučuje něco jedinci. Je to zaměřeno na jeho zdraví a to, co je pro něj příznivé. Psycholog také tato označení vztahuje k danému jedinci. Co to tedy znamená dobré a špatné? Myslím si, že si pod tím představí každá/každý z nás něco jiného. To, co je dobré pro jednoho jedince, nemusí být pro druhého. A to z důvodu, že se od sebe odlišujeme. Odlišujeme se od sebe prostředím, ve kterém jsme vyrůstali. Procházeli jsme odlišnou výchovou. Působí na nás mnoho vlivů, které nás ovlivňují. Má na nás vliv škola, práce, lidé, se kterými přicházíme do kontaktu.

Z některých pasáží v textu se může zdát, že zastávám etický relativismus, ale není tomu tak. Etický relativismus zahrnuje takové smýšlení, které je postaveno na tom, že morální pravda je závislá na kontextu a také na kultuře, ve které je dané jednání hodnoceno. Podle etického relativismu nemáme žádná pravidla, která by platila pro všechny jedince a situace. Etický relativismus nezastávám, protože si myslím, že má mnoho nevýhod. Etický relativismus nerozlišuje mezi tím, co je a není v souladu se základními lidskými právy. Etický relativismus může také vést k tomu, že dojde k relativizaci zločinu. Etický relativismus může také jedince přivádět k rozumové lhostejnosti. Nevýhod etického relativismu existuje více, uvedla jsem ty, které považuji za klíčové pro mě. Spaemann také nezastává etický relativismus (srov. SPAEMANN 1995: 9–18).

Etika v sociální práci je součástí profesní etiky. Profesní etika spadá pod aplikovanou etiku. Aplikovaná etika se zaměřuje na každodenní problémy, kterým je jedinec v průběhu života vystaven, zkoumá etickou rovinu těchto problémů a také se zabývá profesní etikou. Profesní etika se zabývá tím, jak by měli jedinci jednat v konkrétní profesi. Zaměřuje se na mravní hodnoty, kterými se mají jedinci v zaměstnání řídit (srov. JANKOVSKÝ 2003: 21–23).

Etiku můžeme také rozčlenit na autonomní a heteronomní. Tyto druhy etiky se od sebe odlišují podle toho, kdo vytváří etické principy. Autonomní etika je založena na tom, že si ji vytváří sám jedinec anebo daná společnost. Heteronomní etika je na rozdíl od té autonomní vytvořena zevní autoritou dané společnosti anebo náboženským režimem působícím v konkrétní společnosti. Etiku lze také rozdělit podle toho, na koho zaměřuje svou pozornost. Můžeme ji rozčlenit na individuální, pokud se zaměřuje na samotného jedince a na sociální, jestliže se věnuje skupině (srov. JANKOVSKÝ 2018: 26–28).

Díky etice v sociální práci dochází k tomu, že pracovníci přemýšlejí o svých činech a rozhodování. Snaží se své chování zhodnotit a nahlédnout na něj z více stran. Pro sociální pracovníky je velmi důležité, aby byli schopni hodnocení svého chování.

Ve svém chování by se měli zaměřit na pozitivní a negativní stránky a vše zhodnotit. Díky této auto reflexi, se mohou sociální pracovníci neustále posouvat a zlepšovat ve své práci. Každá učiněná chyba je při jejich práci posouvá. Chybami se všichni učíme. Myslím si, že je také důležité, aby své jednání a následné hodnocení s někým sdíleli. Druhý sociální pracovník jim poskytne svůj pohled, který může sociální pracovník do svého hodnocení a jednání zahrnout a přemýšlet o tom (srov. FISCHER 2008: 14–18). S ohledem na skutečnost, že součástí etiky jsou hodnoty, je důležité v sociální práci, aby osoby vykonávající svou profesi, především sociální pracovníci, jednali eticky a dodržovali etické zásady (srov. DÁVIDEKOVÁ 2010: 24–25).

Etika se v sociální práci promítá i do komunikace jedinců. Komunikace je v sociální práci velmi důležitá, bez komunikace by nemohla sociální práce fungovat. Při komunikaci je důležité, aby druhý jedinec cítil podporu, důvěru. Celkovou komunikaci může ovlivnit i tón hlasu, který sociální pracovník zvolí, a dle toho může následná komunikace probíhat, protože se klient podle tónu na komunikaci naladí. Pokud bude sociální pracovník nepřijemný, může se to negativně odrazit (srov. BAKOVÁ 2010: 82–84). Sociální práce je založena na práci s lidmi a na pomoci. Práce s lidmi a náležitá pomoc je velmi často spojena i s problémy, které se musí řešit. Problémy zasahují i do oblasti etiky. Etika slouží také k tomu, že propojuje sociální práci s jinými vědami, které svými vědomostmi a znalostmi ovlivňují sociální práci. Jelikož je sociální práce multidisciplinární, spolupracuje s mnoha jinými obory, které potřebuje pro svůj chod (srov. VESELSKÝ 2013: 41).

Sociální pracovník má za úkol klientovi pomáhat, má to klientovi přinášet benefity, ve formě plné podpory ze strany sociálního pracovníka. Ten se snaží klientovi pomoci nalézt řešení, které může pomoci vyřešit konkrétní situaci, problém, dilema. V případě, že dané řešení selže, pokouší se nalézt jiné. Sociální pracovník by neměl mít vůči klientům předsudky, měl by je respektovat a mít úctu i k jejich odlišnostem. Měl by ke všem přistupovat s výše uvedenými etickými principy, bez ohledu na rasu, pohlaví, omezení, náboženské vyznání (srov. BAKOVÁ 2010: 86–88).

Myslím si, že sociální práce je velmi důležitou a náročnou profesí. V sociální práci se lidé zde pracující setkávají s lidmi v nouzových situacích.

1.3 Etické kodexy sociální práce

Slovo “kodex“ vychází z latiny a v českém překladu znamená kniha. Etické kodexy jsou soubory etických hodnot, principů a standardů. Jsou vytvořeny v písemné formě. Díky tomu, že jsou v písemné podobě, si je mohou zaměstnanci pročitat, zamýšlet se nad nimi a jednat podle nich. Určují, jak se mají v konkrétní profesi jedinci chovat a jakým způsobem mají jednat, tak aby to bylo morálně správné (srov. MÁTEL 2016: 19).

Souhlasím s Mahrovou, že pracovníci v oblasti sociální práce silně ovlivňují a zasahují do života svých klientů. V určitých případech pracují sociální pracovníci i se zákonnými zástupci klienta, a to v případech, kdy je klient nezletilý anebo je zbaven právní způsobilosti. Neovlivňují tedy pouze klienty, ale i jejich rodinu. Ovlivňují jeho život, v okamžiku, kdy je jedinec velmi zranitelný. Jedinec se může nacházet v krizové situaci, ze které se nemůže sám dostat a potřebuje od pracovníka pomoci. Sociální pracovníci nepracují pouze s lidmi v krizové situaci či v nouzi, ale i např. s lidmi se zdravotním postižením, se seniory. Všechny skupiny jedinců, se kterými v sociální práci přichází pracovníci do kontaktu, jsou většinou velmi snadno ovlivnitelné. Může tedy i docházet ke zneužívání klientů a jejich manipulaci.

Sociální pracovníci mohou využívat svou moc a také svá privilegia a zneužívat to ve svůj prospěch. Etický kodex slouží také k tomu, aby jednání pracovníků bylo usměrňováno (srov. MAHROVÁ 2008: 50). Sociální pracovníci odpovídají za své jednání osobním, ale i profesním způsobem. Každý z nás má vytvořené jiné hodnoty a principy, ze kterých vycházíme. Tyto hodnoty a principy se během našeho života vyvíjí. Má na ně vliv prostředí, ve kterém vyrůstáme, a také profesní vzdělávání. Dále nás ovlivňují lidé, kteří nás obklopují, rodina. Je mnoho faktorů, které se podílí na vytvoření našich hodnot a principů. Naše jednání vychází z nich. Pro profesi sociálního pracovníka je důležité, aby jedinec znal sám sebe. Své silné a slabé stránky. V případě, že bude znát sebe, může to v praxi využít (srov. FISCHER 2008: 18).

Etické kodexy jsou velmi důležité. Dají se rozdělit dle různých kritérií: dle profesí, dle specializace odborné činnosti v sociální práci (etické kodexy klinické sociální práce, poradenství, supervize, výzkum, probace a mediace atd.). Co se týká rozsahu působení jednotlivých etických kodexů, je rozdělení klíčové. Rozlišujeme mezinárodní etické kodexy, národní etické kodexy a etické kodexy firem, organizací, zařízení sociálních služeb. Etické kodexy v zařízeních sociálních služeb mohou čerpat z mezinárodních a národních etických kodexů a navazovat na ně a dané hodnoty, principy a standardy aplikovat na určitou cílovou skupinu, které se daná organizace věnuje.

Je zásadní, aby měla každá profese vytvořený svůj vlastní etický kodex, dle kterého se budou pracovníci řídit. Myslím si, že všechny profese by měly mít svůj vlastní kodex, protože se zabývají jinými oblastmi a řeší různé problémy. Lidé v různých profesích přicházejí do kontaktu s odlišnými skupinami lidí. V některých profesích se zaměstnanci dostávají do kontaktu s lidmi v nouzi, s nemocnými, s lidmi vyžadujícími radu atd. Skupiny se od sebe mohou také odlišovat věkem. A i z tohoto důvodu by měly být vytvořeny kodexy na míru konkrétnímu odvětví a zaměstnání. S každou skupinou se pracuje odlišným způsobem, je tomu přizpůsobována komunikace (srov. MÁTEL 2016: 6–7).

Etické kodexy jsou tedy velmi důležité a mají několik významů. Mezi důležité významy patří: vedou sociální pracovníky k tomu, aby jednali zodpovědně. Jsou zde uvedeny hodnoty, které jsou pro sociální práci zásadní. Kvalita služeb, které jsou poskytovány klientovi, závisí na etických kodexech. Uvádí se zde, jak se má sociální pracovník chovat profesně a jakým způsobem má být jeho jednání hodnoceno či posuzováno. Reguluje sociální práci. Je řešena i otázka bezpečnosti klientů, společnosti, včetně samotných sociálních pracovníků. Rozvinuto je i vzájemné právo mezi zaměstnavatelem a sociálním pracovníkem. Uvádí vodítka při řešení etických konfliktů a dilemat v sociální službě. V etických kodexech se nachází i hodnocení neetických jednání. U neetických jednání jsou v etických kodexech popsány postupy hodnocení těchto jednání, včetně způsobu postupu při jejich řešení. Při vzdělávání sociálních pracovníků jsou etické kodexy velmi důležité, aby s nimi byli jedinci seznámeni, zamýšleli se nad nimi, řádně si je prostudovali.

Díky vytvořeným etickým kodexům je na sociální práci pohlíženo jako na zodpovědnou profesi, protože etické principy zde uvedené jsou přístupné i širší veřejnosti. V etických kodexech nenalezneme řešení všech problémů, které se mohou v sociální práci vyskytnout, ale jsou dobrým vodítkem. Etické kodexy mají i mnoho dalších významů, uvedla jsem jen některé, které považuji za zásadní (srov. MÁTEL 2016: 19–22).

Etické kodexy by měly být zpracovány jasně, napsány zřetelně, tak aby bylo všem jasné, o co v nich jde. Mělo by to být sepsáno tak, aby se informace v kodexu uvedené, mohly předávat dál všemi jedinci a nebyl pozměněn jejich význam. Etické kodexy by měly být pravidelně aktualizovány. Souhlasím s tím, že etické kodexy by měly být

pravidelně aktualizovány, protože sociálně práce se neustále vyvíjí a objevují se nové podněty, které je potřeba v rámci etických kodexů aktualizovat či doplnit. Mění se i společnost a dění v ní, z tohoto důvodu je potřeba změn v etických kodexech a jejich úprava. Mezi změny, které ovlivňují sociální práci a s tím spojené etické kodexy, můžeme zařadit: vznikající nová globální etická témata, vznikají stále nové etické problémy a dilemata v sociální práci, celkově se mění hodnotová orientace, dochází k identifikování a nové formulaci všeobecných lidských práv, identifikují se a nově formulují etické principy, které se odvíjí od výzkumů, které jsou provedené a od nových teorií. Dochází k rozvoji a transformaci sociálních služeb, mění se legislativa (srov. MÁTEL 2010: 55–57).

1.4 Závaznost etických kodexů

Každý etický kodex je jinak závazný. Národní etické kodexy sociálních pracovníků jsou různě vymahatelné a mají rozdílné formy trestů. Závaznost etických kodexů může být rozdělena dle obsahu a charakteru. Dělíme je na: 1. etický kodex doporučeného charakteru, který není nijak zabezpečen. Tento kodex nemá vytvořený systém pro trestání nedodržování. Do tohoto kodexu spadá MEK, EK. 2. Kodex, který je závazný pro sociální pracovníky bez disciplinárního a sankčního mechanismu. Tento typ se liší od výše uvedeného tím, že v kodexu je uvedena závaznost. Spadá sem např. kanadský etický kodex, britský, izraelský, švýcarský atd. 3. Kodex závazný pro sociální pracovníky s jistou specifikací disciplinárního a sankčního mechanismu. Některé národní kodexy mají uvedeno, že národní sdružení má vytvořené úřady, které mají pravomoc disciplinární i sankční. Tyto úřady slouží k řešení narušení etického kodexu. Spadá sem např. americký, australský etický kodex, atd. 4. Kodex závazný pro sociální pracovníky pod gescí státní instituce. Do tohoto kodexu spadá např. italský etický kodex. Dodržování etických kodexů je kontrolováno. Všichni musí etický kodex nastudovat, řádně jej dodržovat a šířit mezi ostatní. 5. Kodex závazný pro sociální pracovníky ve formě legislativního dokumentu. Do této formy patří např. rumunský etický kodex. Díky tomu, že je to uvedeno v rámci legislativního dokumentu, obsahuje vlastní disciplinární opatření pro řešení narušení či nedodržování etických kodexů (srov. MÁTEL 2016: 53–55).

1.5 Rozdíl mezi národním a mezinárodním etickým kodexem sociálních pracovníků

V této podkapitole se zaměřuji na rozdíl mezi národním a mezinárodním etickým kodexem sociálních pracovníků, kterými se v této práci zabývám. Myslím si, že je vhodné znát rozdílnost mezi nimi.

Národní etické kodexy jsou platné pro konkrétní země. Tyto kodexy jsou zaměřeny na konkrétní sociální služby a podrobnosti s nimi spojenými. Mohou být zaměřeny např. na formy a druhy sociálních služeb a s nimi spojenými přístupy, způsob, jakým se dané sociální služby uhrazují atd. Etické kodexy mají základní strukturu. Jsou složeny z úvodu, v této části bývá předmluva, definice sociální práce, uvedení užitých pramenů a vysvětlení k čemu dané etické kodexy jsou. Další složkou etických kodexů jsou hodnoty a principy, ve kterých jsou rozebírány podrobněji. Poslední základní složkou etických kodexů jsou standardy jednání, které jsou rozděleny dle zodpovědnosti. Většina etických kodexů má i nepovinnou složku. Touto nepovinnou složkou bývají velmi často přílohy. Součástí těchto příloh bývá obvykle slovník použitých výrazů, poděkování, různé formuláře, použité bibliografické zdroje.

MEK vytvořila Mezinárodní federace sociálních pracovníků, která se etickými kodexy zabývá. Jedná se o soubor etických principů a hodnot, podle kterých se mají sociální pracovníci řídit. Mezinárodní federace sociálních pracovníků vznikla při setkání na Mezinárodní konferenci sociální práce v Paříži a to roku 1928, jednalo se o první setkání. Postupně se formulovala. MEK je platný pro všechny země (srov. MÁTEL 2016: 24–29).

1.6 Základní rozdíly mezi mravní normou a právní normou

Tuto kapitolu jsem do své diplomové práce zařadila, protože si myslím, že je zásadní ujasnit si rozdíl mezi právem a mravem. V sociální práci narážíme na obě uvedené normy. Tyto normy jsou při práci s lidmi v této oblasti, buď ve shodě či v rozporu. Mravní normy mohou být u každého z nás odlišné. V sociální práci mohou nastat situace, kdy se dostaneme do rozporu s člověkem, který má odlišné mravní normy.

V této kapitole se zabývám rozdílností mezi mravní a právní normou. Tyto dvě normy se od sebe odlišují, ale zároveň jsou obě velmi důležité. Právní normy platí pro nás pro všechny a musíme se jimi řídit. Nalezneme v nich povolené i zakázané jednání. Pokud se jimi neřídíme, přijde určitá sankce. Mravní normy má vyvinuté každý z nás jiným způsobem. Toto všeobecně závazné pravidlo se zabývá otázkami, vztahujícími se k oblasti etiky. Každý z nás v životě rozebírá a zabývá se etickými otázkami, správným a nesprávným jednáním. Vnímání rozdílu mezi správným a nesprávným je u každého z nás odlišné. Mravní normy se u všech lidských bytostí vyvíjí. Tento vývoj je ovlivněn mnoha faktory, které na jedince působí a ovlivňují ho. Důležitými faktory jsou např. výchova, prostředí, ve kterém člověk vyrůstá, osoby, které na něj mají vliv. Souhlasím s Drobnickijem, že obě normy jsou pro oblast sociální práce důležité. Obě tyto normy mají vliv na naše jednání, regulují ho. Z hlediska právní normy je stanoveno písemně, které jednání, činy jsou povolené a zakázané. Pokud jedinec poruší právní normu, přijde určitá sankce. Mravní norma také ovlivňuje naše jednání. Je ovlivněna mnoha faktory a je také sepsána písemně, například pomocí etických kodexů (srov. DROBNICKIJ 1980: 23).

V životě jedince nastávají situace, ve kterých může být něco právní normou zakázáno, ale daný čin nebo věc může být schválen/a mravní normou. Tato situace může nastat i opačným způsobem, kdy mravní norma jedinci zakazuje určitý čin nebo věc, ale právní norma mu to povoluje. Dochází tedy k situacím, kdy jsou tyto dvě normy mezi sebou v rozporu. Nejsou mezi sebou v rozporu pokaždé, také se shodují. Některé jednání, podněty jsou zakázané či povolené oběma normami. Právo lze považovat za objektivní a mrav za subjektivní. Právní normy lze označit za sociální jev, tedy hodnoty, různá hlediska, normy, které se týkají nás lidí a našeho života. Tyto hodnoty, hlediska a normy se podílí na vytváření našeho jednání. Na rozdíl u mravní normy se jedná o naše zvnitřněné názory. Souhlasím se Sokolem, že obě uvedené normy mohou být mnohdy mezi sebou v rozporu. Tato situace může nastat i v oblasti sociální práce. Ve chvílích, kdy jsou mezi sebou v rozporu, je pro jedince velmi těžké se rozhodnout, jak má dále postupovat (srov. SOKOL 2010: 70–71).

1.7 Svědomí

Do své diplomové práce jsem se rozhodla zahrnout i tuto podkapitolu, která je zaměřena na svědomí. Myslím si, že svědomí by mělo být v rámci sociální práce, celkové práce s lidmi, etických kodexů rozebíráno. Každý jedinec má jinak rozvinuté svědomí. Je to dáno i výchovou a prostředím, ve kterém jedinec vyrůstá. Všichni jednáme dle svého svědomí. Pokud tak nejednáme, máme tzv. výčitky svědomí. Je důležité

si uvědomit, že to, co přijde morální jednomu jedinci, druhému přijít nemusí. Díky tomu je zapotřebí, aby byly stanovené určité hranice, pravidla, kterými se musíme řídit. K tomu jsou důležité etické kodexy.

Postrádáme terminologii a definici vztahující se ke svědomí, která by byla obecně respektována. Svědomí představuje naše normy, které jsme si vnitřně osvojili a jednáme dle nich. Všichni lidé poznávají svým svědomím první výchozí princip: „Dobro je třeba konat a je zapotřebí se vyhnout zlu“ (srov. SKOBLÍK 1997: 88–89). Svědomí specifikuje morální závazky jedince. Svědomí nám napomáhá v pochopení toho, co je špatné a dobré v našem jednání. Spojuje naše emoce (srov. OUSPENSKY 2008: 53). Svědomí je úzce spjaté s morálním hodnocením. K čemu potřebujeme morální hodnocení? Díky morálnímu hodnocení posuzujeme nejen naše, ale i jednání druhých. Morálně hodnotíme nejen jednání, ale i jednotlivce a různé sociální útvary. V první řadě se zaměřujeme na hodnocení jednání, poté hodnotíme jednotlivce a sociální útvary. U lidí si všímáme toho, jací jsou. Posuzujeme, zdali je správné či nesprávné. Dané jednání se nám může líbit nebo nemusí, buď jej podporujeme, nebo neschvalujeme. Naše jednání oplývají morální hodnotou. Svědomí je také klíčové pro jedince v případě hodnocení chování a to po stránce mravní. Jedinec dokáže zhodnotit své: názory, vědomosti, mínění, znalosti, vnitřní zkušenosti a jednání (srov. AZENBACHER 2001: 14).

Všichni se od sebe odlišujeme a jednání, které někteří považují za správné a morální, může jiným jedincům připadat jako nesprávné a nemorální. A funguje to i naopak. Někomu může určité jednání vadit a považuje jej za nesprávné, zatímco jinému přijde dané chování správné. Svědomí můžeme rozdělit dle toho, zda k chování, ke kterému se naše svědomí vztahuje, již proběhlo anebo teprve proběhne. Dělíme ho na předcházející a následné. Předcházející svědomí se může dělit dle stavu chování na vybízející a varující. Následné můžeme rozlišit na dobré a špatné.

Existuje i svědomí, které můžeme označit za mylné. Díky mylnému svědomí mohou vznikat různé problémy, které negativně ovlivňují jiné lidi. Mylné svědomí můžeme dle jeho povahy rozdělit na: úzkostlivé, lehkomyšlné a zmatené. Svědomí může být také jisté anebo nejisté (srov. SKOBLÍK 1997: 90–93). Svědomí se dále může dělit na: povrchní, lehkovážné, přecitlivělé a otupělé (srov. GUARDINI 1999: 30). Erich Fromm dělí svědomí na autoritářské a humanistické. Autoritářské svědomí je ovlivněno určitou autoritou. Touto autoritou může být rodič, stát anebo někdo jiný, koho jedinec považuje za autoritu. Dané svědomí je založeno na principu trest a odměna. Jedinec má strach z trestu a zároveň doufá, že bude odměněn (srov. FROMM 1997: 115). Humanistické svědomí se od autoritářského odlišuje a to tím, že není podmíněno autoritou. Je to náš vnitřní hlas. Je v každém z nás (srov. FROMM 1997: 126).

Každý jedinec má vytvořený svůj hodnotový systém, dle kterého se řídí a má zakořeněná určitá pravidla pro své chování. Tato pravidla mu určují směr při jeho jednání. Hodnotový systém i pravidla pro chování se následně odráží v našem svědomí. Jedinec se v dětství ztotožňuje s jedincem, který pro něj představuje autoritu. Tato autorita mu utváří normy, které si jedinec následně ztotožňuje a také se podílí na utváření jedincovo svědomí (srov. ŘÍČAN 2002: 271). Normy a hodnoty utvořené v dětském věku jsou pro jedince zásadní. Během dospívání získává jedinec nové zkušenosti a dovednosti, které mají vliv na jeho normy a hodnoty. Ty se následně promítají do jeho svědomí. Svědomí si své normy a hodnoty upravuje a doplňuje (srov. THOMPSON 2004: 158–162). Každý z nás má své vlastní svědomí, o které se má starat. O svědomí také pojednává Bible, ve které se dozvíme, co svědomí je a co není (srov. NASELLI 2016: 22–26).

1.8 Morální odpovědnost v sociální práci

V rámci EK by měla být zaměřena větší pozornost i na morální odpovědnost. Vůči komu je vlastně sociální pracovník odpovědný? Je zodpovědný vůči sobě, svému výkonu povolání. Kromě toho se zodpovídá i vůči svým kolegům, nadřízeným, klientům, dané organizaci. Odpovědnost je pro sociální práci jedním z důležitých témat. U odpovědnosti je důležité si uvědomit proč je jedinec odpovědný a na základě čeho. Dále je nutné vědět před kým je odpovědný, kdo je odpovědný a za co je odpovědný. Odpovědnost může být buď osobní anebo kolektivní. Osobní se týká jedné osoby a kolektivní více osob, skupin (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 2–3).

Odpovědnost můžeme rozdělit na retrospektivní a prospektivní. Jednání v retrospektivní odpovědnosti se týká minulosti. Vztahuje se to k hodnocení toho, co bylo v minulosti vykonáno. Prospektivní odpovědnost se odlišuje od té retrospektivní tím, že odpovědnost se vztahuje k budoucímu jednání, nikoliv k minlému. Každý jedinec má odpovědnost za to, co se bude dít v budoucnosti. Vše má své následky (srov. HÁLA 2013: 105-106).

Odpovědnost je velmi důležitá pro sociální práci, ale i pro etiku. Odpovědnost nás provází celým naším životem. Odpovědnost je pro sociální práci velmi klíčová. Morální odpovědnost je považována za jeden z klíčových problémů lidského žití. Morálně odpovědný může být pouze člověk. U zvířat se s morální odpovědností nesetkáme. Je to stejné jako u svědomí, které zvířata také nemají. Jak spolu vlastně souvisí morální odpovědnost a svědomí? Morální odpovědnost je stanovená s pomocí našeho svědomí. Pokud v životě řešíme nějaký problém, životní situaci, určitý konflikt, první, co nám napomáhá při tomto řešení je naše svědomí, náš vnitřní hlas. Prvotní je tedy naše svědomí. Následně se zaměřujeme i na jiná hlediska, která jsou pro nás při řešení určitým způsobem důležitá a mohou nám napomoci k vyřešení situace. Ne vždy máme dostatek času pro zdlouhavá řešení a daná situace musí být vyřešena velmi rychle. V tomto případě je nutné rozhodnout bez zdlouhavého racionálního přemýšlení. Musíme se rozhodnout, zdali je dané řešení správné či nesprávné (srov. FISCHER 2008: 4). S odpovědností se nesetkáváme pouze v oblasti sociální práce či etiky, ale i v jiných oborech. Setkáváme se s ní v průběhu celého našeho života v různých oblastech. Rozsah odpovědnosti je různorodý, může zasahovat např. do těchto oblastí: ekonomie, práva, filozofie, teologie, psychologie, politika, morálka (srov. KUTNOHORSKÁ 2007: 21).

V MEK je morální odpovědnosti věnována pozornost. A to konkrétně v kapitole 9. Morální odpovědnosti je věnována podkapitola 9.7. Je zde uvedeno, komu jsou sociální pracovníci odpovědni svými činy. Jsou odpovědni konkrétně lidem, se kterými pracují, svým kolegům, svým zaměstnavatelům, profesním sdružením a místním, národním a mezinárodním zákonům a úmluvám (srov. IASSW 2018: 8). V EK je odpovědnosti také věnována, ale myslím si, že by měla být rozebírána více. V 1. kapitole, která se věnuje etickým zásadám, je zmíněna profesní odpovědnost a to konkrétně v podkapitole 1.5. Je zde uvedeno, že profesionální odpovědnost musí být pro sociálního pracovníka důležitá a měl by ji upřednostňovat před svými osobními zálibami. Podkapitola 2.1. se věnuje vztahu ke klientovi v kontextu vlastní odpovědnosti. Sociální pracovník by měl pomáhat klientovi uvědomit si jeho vlastní odpovědnost. V podkapitole 2.2. se pak řeší otázka vztahu sociálního pracovníka k zaměstnavateli. Sociální pracovník nese zodpovědnost za své povinnosti vázané na zaměstnavatele, včetně plnění těchto povinností. Podkapitola 2.3. se věnuje vztahům mezi kolegy na pracovišti a stanovení odpovědnosti. Sociální pracovník je zodpovědný za svá rozhodnutí, která musí být mravně podložena. V podkapitole 2.4. je pak řešena otázka vzdělávání sociálních

pracovníků a jejich odpovědnosti s ohledem na povolání a vlastní odbornost. Naposledy je zodpovědnost zmíněna v podkapitole 2.5., která je věnována vztahu ke společnosti. Zde je uvedeno, vůči komu je sociální pracovník odpovědný (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–3).

Ve společnosti existují určité skupiny lidí, na které je nahlíženo jako na osoby bez morální odpovědnosti. Mezi tyto jedince řadíme: malé děti, lidi s vážným vývojovým postižením, jedince s demencí (srov. Talbert 2019: 1–2).

1.9 Etické problémy a dilemata

Na etické problémy a dilemata jsem se zaměřila, protože si myslím, že by tyto dvě oblasti měly být v rámci etických kodexů více rozebírány. Co se týká EK, je zde tato kapitola zmíněna. Myslím si, že by bylo vhodné v obou etických kodexech více rozpracovat kapitolu etických dilemat a konfliktů a zahrnout do této kapitoly i různé příklady z praxe. V EK jsou etické problémové okruhy rozpracovány. Jsou zde rozebírány základní etické problémy, další problémové okruhy a jakou roli má sociální pracovník při své práci vykonávat. Jsou zde také uvedeny postupy při řešení etických problémů. Uvedené kapitoly jsou sepsány velmi stručně. V oblasti sociální práce je vznik dilemat a konfliktů častou záležitostí, protože dochází ke každodennímu kontaktu s lidmi, kteří se nacházejí v obtížné situaci. Řeší náročné životní situace, se kterými si nedokáží sami poradit (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 4–5).

V sociální práci dochází k situacím, při kterých vznikají etické problémy a etická dilemata. Etický problém se od etického dilematu odlišuje. Problém vyjadřuje určitou překážku, která brání ve vyřešení nějaké komplikované situace. Tuto překážku je potřeba odstranit či se s ní nějakým způsobem vyrovnat. Pokud řešíme v sociální práci nějaký problém, má daná situace určité řešení, které je optimální a morální. V případě, že v dané situaci existuje řešení, které je vhodné k vyřešení situace, hovoříme o etickém problému a nikoli o dilematu. Tímto se problém odlišuje od dilematu. V případě dilematu většinou neexistuje řešení, které by bylo optimální nebo morální. A sociální pracovník si vybírá řešení, které považuje za menší zlo (srov. MÁTEL 2010: 109–110).

V sociální práci dochází k situacím, ve kterých je sociální pracovník na rozcestí mezi různými řešeními a volbami a v tomto případě dochází k etickému dilematu. Protože sociální pracovník neví, jak by se měl v dané chvíli rozhodnout, je to pro něj dilematické (srov. NEČASOVÁ 2001: 6). Daná řešení se nemusí sociálnímu pracovníkovi zamlouvat a mohou pro něj být nemorální, ale i přesto si mezi nimi musí vybrat. Je zásadní, aby se situace vyřešila alespoň nějakým způsobem (srov. MÁTEL 2010: 110).

Situace, kdy se sociální pracovník ocitne před etickým dilematem, je náročná. Jelikož se situace musí nějakým způsobem vyřešit, stává se mnohdy, že se vybere řešení, které není morálně správné. Kdy vlastně vznikají konflikty, rozpory, dilemata? Je to v situacích, kdy musí jedinec učinit určitá rozhodnutí ve svém jednání. Musí si vybrat nějaké řešení. A v oblasti sociální práce dochází k těmto situacím velmi často. Protože jsou zde jedinci nacházející se v situacích, které jsou velmi obtížné. A tyto situace staví jedince před určitá rozhodnutí, pokud chtějí danou záležitost vyřešit nebo alespoň zlepšit (srov. KUTNOHORSKÁ 2007: 13).

Etické problémy a dilemata mohou vznikat v různých oblastech. Do těchto oblastí spadají práva a také kvalita života daného jedince. Dále sem řadíme společné dobro, nerovnoprávnost a také systémový nátlak. Vzniklé situace týkající se uvedených oblastí mohou vést právě ke vzniku etických problémů či dilemat. Vzniklý problém či dilema

může zasahovat všechny uvedené oblasti, nemusí se to týkat pouze jedné (srov. NEČASOVÁ 2001: 7).

Reamer navrhl, jakým způsobem by se mohlo postupovat, pokud vznikne etické dilema. Doporučuje, aby se nejdříve určilo etické dilema, které vzniklo a s tím související hodnoty i povinnosti, které jsou součástí vzniklého dilematu. Musí se určit, koho všeho se etické dilema týká. Do etického dilematu může být zapojeno více účastníků. Když se výše uvedené určí, mělo by dojít k analýze existujících řešení daného etického dilematu. Měly by být rozebírány možné výsledky daných řešení, a to jak kladné, tak i záporné. Díky tomu, že si ujasníme výsledky řešení a zaměříme se na všechny stránky, může to pomoci se rozhodnout. Při volbě řešení musí být zohledněna i aktuální legislativa a platné etické kodexy, které jsou zavedené v dané organizaci. Pozornost by měla být zaměřena i na etické teorie a principy. Ve zvoleném řešení, pro které se sociální pracovník rozhodne, se odráží i jeho hodnoty a postoje. Některá řešení pro něj mohou být více nemorální než jiná. Při rozhodování by mělo dojít ke kooperaci s ostatními kolegy, zaměstnavatelem či jinými odborníky i z jiných oborů než ze sociální práce, kteří mohou poskytnout jiný náhled na situaci díky svým zkušenostem a znalostem. Celý postup řešení etického dilematu v sociální práci je vhodné zaznamenávat, aby bylo možné v konečné fázi zhodnotit celou situaci. S postupem pro řešení etického dilematu, který navrhl Reamer, souhlasím. Určení etického dilematu, které vzniklo, je pro celou situaci klíčové. Na základě určení budeme vědět, s čím se budeme potýkat. Dalším klíčovým postupem je určení všech osob, kterých se etické dilema týká. Tento bod je také zásadní. Musíme vědět, koho etické dilema zasahuje, s kým vším bude celá situace řešena. Další krok, kterým je analýza již existujících řešení pro dané etické dilema, je také velmi klíčový. Díky této analýze můžeme pohlédnout na více řešení a rozebrat je z více úhlů, přemýšlet o nich. S těmito řešeními se pojí již možné výsledky. Je důležité, aby si sociální pracovník uvědomil výsledky kladné a i ty záporné (srov. REAMER 2006: 87–90).

1.10 Komunikace v sociální práci

Tuto kapitolu jsem se rozhodla zařadit do své diplomové práce, protože si myslím, že by mělo být toto téma více rozebíráno v rámci etických kodexů. V EK ani MEK není komunikaci věnována celková pozornost. Přitom komunikace je pro sociální práci velmi důležitá, je to její nástroj. Pomocí ní se dorozumíváme, získáváme informace, které pro svou práci potřebujeme. Není to nic snadného. Každý sociální pracovník by měl mít určité komunikační dovednosti, které ve své práci využije. Tyto dovednosti by měl mít v oblasti verbální i neverbální komunikace, protože oba typy komunikace využije při své práci (srov. ACHIMSKÁ 2019: 29).

Co to vlastně komunikace znamená? Člověk je bytost, která je společenská. Žije ve společnosti jiných lidí, se kterými komunikuje. Pomocí ní sdělujeme ostatním naše vlastní myšlenky, pocity, emoce, informace. Komunikace nás provází celým životem. Slouží k dorozumívání se s druhými lidmi (srov. PLÁŇAVA 2005: 83). Komunikaci můžeme rozdělit na verbální, neverbální, paralinguální, psanou, virtuální. Virtuální komunikace je typická pro současnou dobu a dochází k ní ve virtuální oblasti. Při ní dochází ke kombinaci verbální, neverbální i psané komunikace (srov. ACHIMSKÁ 2019: 29). Pro každou profesi je zásadní, aby ji vykonával jedinec, který má vhodnou kvalifikaci, schopnosti, dovednosti a vlastnosti. Je to důležité z důvodu, aby daná profese byla vykonávána profesionálně. Sociální práce je založena na komunikaci a je to její nástroj, tudíž jedinec pracující v této oblasti musí mít určité komunikační schopnosti. Komunikace je důležitá pro všechny profese (srov. PLÁŇAVA 2005: 83).

Pomocí komunikace dochází k výměně informací mezi lidmi. K této výměně informací dochází pomocí komunikace verbální tedy pomocí slov, ale i neverbální. Díky neverbální a verbální komunikaci dochází k výměně potřebných informací, ale komunikace také na jedince působí emocionálním způsobem. Druhý jedinec na nás působí určitým způsobem, při sdělování informace, vyjadřuje své emoce pomocí neverbální komunikace. Naši komunikaci bychom měli přizpůsobit druhému jedinci, se kterým jsme v kontaktu. To znamená zohledňovat pohlaví, věk atd. Sociální pracovník by měl také při komunikaci využívat empatii, autentičnost, naslouchání atd. Neměl by jedince odsuzovat, ale snažit se ho pochopit (srov. ACHIMSKÁ 2019: 29).

Neverbální komunikací jsou myšlena např. gesta, mimika, pláč, smích, pohazení, dotyk. Pro sociální práci má tento druh velmi důležitou roli, protože díky neverbálním znakům získáváme mnohdy mnohem více informací. Jelikož se jedná o vnější projevy těla, může být neverbální komunikace také nazývána jako řeč těla. Dochází k ní bez použití slov. Začíná hned, když spatříme druhého člověka a pozorujeme jej. Verbální bývá oproti neverbální pomalejší. Když sdělujeme určitou informaci, prozradí nejvíce naše tvář (oči, pusa, atd.) a to více než v 50 %. 40 % o nás prozradí náš hlas, jeho zabarvení, tón, hlasitost, atd. Slovní, tedy verbální komunikace, je při sdělování informací zastoupena pouze 10 %. Z tohoto je tedy zřejmé, že neverbální komunikací, o sobě, našich emocích a o daných informacích, prozradíme mnohem více.

Komunikace je zprostředkována pomocí řeči. V našem životě nastává mnoho situací, kdy jsou naše slova v rozporu s našimi emocemi. Klient může sociálnímu pracovníkovi sdělovat určitou informaci, ale tato informace může být v rozporu s řečí těla. Řeč těla vypoví mnohé o emocích daného jedince a je důležité, aby vůči tomu byl sociální pracovník vnímavý. Díky tomu může pracovník zjistit, v jakém je klient rozpoložení, zdali je nervózní, naštvaný, smutný, roztěkaný, agresivní, šťastný atd (srov. JANKOVSKÝ 2003: 73).

V oblasti sociální práce využívají sociální pracovníci při své práci s klienty verbální, neverbální, psanou, paralinguální i virtuální komunikaci. Při verbální komunikaci dochází k osobní výměně slov mezi jedinci. Pomocí slov sdělujeme své myšlenky, pocity, postoje, informace atd. Musí být používána taková slova, aby to bylo pro všechny jedince srozumitelné. Sociální pracovníci si musejí dávat pozor na to, která slova zvolí, protože to, co je jednou vysloveno, nelze vrátit zpět. A slova dokážou každého jedince velmi zranit. Tento typ je v sociální práci velmi důležitý, protože díky tomu získáváme od klienta informace, které potřebujeme ke své práci. Bez těchto informací by sociální pracovník nemohl pracovat, protože díky nim zjišťuje o klientovi a jeho problémech podstatné údaje. Na základě těchto údajů může následně jednat, upraví tomu své jednání, metody a může individuálně plánovat.

Neverbální komunikace je pro sociální práci také velmi důležitá. Díky tomuto typu komunikace zjišťujeme to, co pomocí slov nezjistíme. Řeč těla nám dává mnoho nových informací o daném jedinci. Klient ještě nemusí ani promluvit, a my můžeme podle jeho postoje, výrazu, gest zjistit, v jakém rozpoložení se nachází, jak se asi cítí. Jak se od sebe odlišuje komunikace neverbální a paralinguální? Oba tyto typy probíhají pomocí mimoslovní komunikace, tedy prostřednictvím gest, mimiky, postoje, emocionálního rozpoložení. Paralinguální komunikace doprovází naše slova. Mezi neverbální komunikaci můžeme kromě výše uvedeného zařadit i udržování či neudržování očního kontaktu a vzdálenost mezi komunikujícími. Sociální pracovníci musí na celou komunikaci nahlížet celostním neboli komplexním způsobem, zohledňovat všechny složky, přemýšlet o nich a pracovat s nimi.

Sociální pracovníci využívají i psanou formu komunikace. Někteří klienti mohou chtít využívat tento typ komunikace. Psaná forma je také využívána při jednání s různými organizacemi a agenturami. Je klíčové, aby měl psaný text určitou úroveň.

V současné době je rozvinutá i virtuální komunikace, která souvisí s rozvojem technologií a sociálních médií. Probíhá skrze internet. V MEK je v kapitole technologie a sociální média zmíněno online poradenství. Online poradenství je řazeno do virtuální komunikace, která probíhá skrze internet. Zpočátku se v oblasti tohoto typu komunikace jednalo o psaný text, který se postupně rozšířil na hlasové zprávy. V dnešní době díky videohovorům propojujeme verbální, neverbální, a psanou komunikaci dohromady. Videohovory a celkově virtuální komunikace přináší pozitivum v tom, že může dojít ke komunikaci s jedinci, se kterými by osobní setkání nebylo možné uskutečnit (srov. ACHIMSKÁ 2019: 29–30).

Myslím si, že komunikace je v sociální práci velmi důležitá. Bez komunikace by tato práce nemohla fungovat. Díky komunikaci získávají sociální pracovníci všechny důležité informace, které pro svou práci potřebují. Mohou komunikovat i s odborníky z jiných oborů.

1.11 Technologie a sociální média

Technologie a sociální média zasahují do života každého z nás. V osobní sféře je jen na nás, jakým způsobem je budeme využívat. Někteří jedinci se snaží omezit svou interakci s technologiemi a sociálními médii, zatímco jiní jsou tím pohlceni. Jako každá oblast má i tato pozitivní i negativní dopady. Technologie a sociální média zasahují již do mnoha pracovních oborů, včetně těch humanitních, kam spadá i sociální práce. Z tohoto důvodu tuto kapitolu zařazuji do své diplomové práce, protože si myslím, že by toto téma mělo být rozebráno i v našem EK.

Média umožňují větší informovanost o sociálních službách a sociálních pracovnících. Informace se rozšiřují mezi populaci rychleji. Stejně jako každá nová informace i tato lidi vzdělává o dané problematice. Díky této informovanosti se o dané službě dozví i širší společnost, která sociální službu nevyužívá a nemá kontakt se sociálními pracovníky. Celkově je v populaci více lidí, kteří se se sociálními pracovníky neseťkají. V oblasti sociální práce jsou důležité sociálně politické cíle a jejich naplnění. K tomuto naplnění mohou právě sociální média přispět, ale může dojít i k opačnému případu, kdy tyto cíle zhorší nebo znemožní.

Média mohou podpořit sociální práci a napomoci k dosažení jejích cílů. Podle Šveřepy patří do základních oblastí, ve kterých média mohou sociální práci podpořit či napomoci k dosažení cílů: vzdělání veřejnosti a zlepšení přístupu k informacím, podpora úsilí zaměřující se na změnu sociálního prostředí, budování veřejného obrazu a oslovení nových klientů (srov. ŠVEŘEPA 2005: 1).

V MEK nalezneme kapitolu, která se zabývá technologiemi a sociálními médii. Toto téma je konkrétně rozebíráno v kapitole 8 a dále je to rozčleněno na 8 podkapitol. V EK tuto kapitolu nenalezneme. Není zde žádná zmínka týkající se technologií či sociálních médií. Podle mého názoru by tato oblast měla být do EK zařazena z důvodu neustálého rozvoje a využívání technologií i sociálních médií v oblasti sociální práce. Také může nastat k různým pandemiím, kdy je nutností přejít na online způsob práce. Tato situace již nastala v době covidu.

V MEK je v jedné podkapitole uvedeno, že rozvíjející se technologie a sociální média nepřinášejí do sociální práce pouze pozitivní prvky. Ale sociální pracovníci si při své práci musejí dávat pozor na informace, které využívají, protože by mohlo dojít k porušení důvěrnosti a soukromí. Je zde také uvedeno online poradenství,

které může v oblasti sociálních služeb probíhat. Online poradenství souvisí s virtuální komunikací, kterou jsem uvedla v kapitole komunikace v sociální práci.

Nalezneme zde i kapitolu, která se věnuje pořizování fotografií v rámci sociální práce. I v oblasti sociální práce dochází ke zveřejňování fotografií na webových stránkách dané organizace. Je ale důležité, dávat při vkládání fotografií zvýšený pozor, kdo na nich je. Sociální pracovníci mohou osoby na fotografiích zveřejňovat pouze na základě písemného souhlasu klientů či jejich zástupců. Myslím si, že tato oblast je v sociální práci často řešena, protože pořizování fotografií se zvyšuje. Organizace tak poukazují na sebe a na činnosti, které jsou s klienty vykonávány. Chtějí se s aktivitami organizace podělit se společností (srov. IASSW 2018: 7).

2 Pokus o analýzu a stručné zhodnocení současného mezinárodního a českého kodexu

2.1 Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018)

V této kapitole se věnuji svému pracovnímu překladu MEK z roku 2018. Tento pracovní překlad není dokonalý, slouží pouze pro mé účely, tedy ke zpracování diplomové práce. Vybrala jsem si delší verzi tohoto kodexu, která je zveřejněna na hlavních stránkách IFSW. S přeloženou verzí pracuji ve své diplomové práci. Zde následuje znění MEK:

Prohlášení o globálních etických principech sociální práce: Toto prohlášení o etických principech (dále jen „prohlášení“) je navrženo tak, aby usnadnilo sociálním pracovníkům usilovat o nejvyšší možné standardy etické praxe prostřednictvím procesů neustálé debaty, sebereflexe, ochoty vypořádat se s nejasnostmi a zapojit se do eticky přijatelných procesů rozhodování, s cílem dosáhnout etických výsledků. Každá ze zásad v tomto prohlášení musí být čtena ve vzájemném vztahu a nikoliv odděleně.

Toto prohlášení se výslovně zavazuje vážit si lidí, s nimiž jsou sociální pracovníci zavázáni. Bezpodmínečně v našem přijetí tohoto prohlášení jako sociální práce pedagogů, studentů, výzkumných pracovníků a odborníků z praxe, je naším závazkem dodržovat základní hodnoty a principy profese sociální práce, jak jsou stanoveny v tomto prohlášení. Prohlášení jako je toto funguje nejlépe, když odráží morální impulz ze strany sociálního pracovníka se závazkem neškodit, sociální spravedlnosti, uznání přirozené důstojnosti lidstva a všeobecných a nezcizitelných práv lidí.

S vědomím ztělesněné zranitelnosti nás samých, a zejména lidí, s nimiž jednáme nebo pro něž pracujeme, je toto prohlášení navrženo tak, aby zajistilo mnohonásobnou míru odpovědnosti vůči jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám, se kterými spolupracujeme, sobě, organizacím, ve kterých pracujeme a širším společenským kontextům, v nichž se nachází vzdělávání, praxe a výzkum v oblasti sociální práce.

Lidské a strukturální zdroje jsou zapojeny v sociální práci, která je založena na teoriích sociální práce, společenských vědách, humanitních vědách a domorodých znalostech, aby se řešili životní výzvy a zvyšoval blahobyt.

Sociální pracovníci chápou politický rozměr tohoto povolání jako důsledek moci a pravomoci, kterou jim stát udělil, aby v mezích etických zásad daného povolání jednali s lidmi nebo jejich jménem.

Sociální práce jako profese je dynamická, kritická a zabývá se lidmi a jejich různým prostředím. Existuje celá řada hodnot a etických zásad, které nás jako sociální pracovníky informují. Tuto realitu uznává globální definice sociální práce z roku 2014, která je rozvrstvená a podporuje regionální a národní zesílení. Stejně tak může být toto prohlášení rozšířeno nebo upraveno na celostátní či regionální úrovni, pokud je to v souladu se záměrem a duchem tohoto prohlášení.

Organizace zaměstnavatelů sociální práce, vzdělávací a výzkumné instituce musí pracovat na zajištění infrastrukturních opatření a rozvojových příležitostí, které usnadní splnění etických imperativů. Nejen sociální pracovníci musí zajistit etické postupy, organizace musí plnit své povinnosti při podpoře etických postupů.

Toto prohlášení vychází z globální definice sociální práce z roku 2014, která zní takto: Sociální práce je profese založená na praxi a akademická disciplína, která usnadňuje společenské změny a rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí. Zásady sociální spravedlnosti, lidských práv, kolektivní odpovědnosti a úcty k rozmanitosti jsou pro sociální práci stěžejní. Sociální práce založená na teoriích sociální

práce, společenských věd, humanitních věd a domorodých znalostí zapojuje lidi a struktury k řešení životních výzev a zvyšování blahobytu.

Zásady

1. Uznání nedotknutelné a vrozené hodnoty každého člověka
  - 1.1. Přijetí skutečnosti, že všechny lidské bytosti mají vrozenou důstojnost. Sociální pracovníci směřují k empatickým vztahům a vytvoření bytí (lidé, se kterými sociální pracovníci nebo v jejich zastoupení pracují), je to základ etické praxe. Sociální pracovník přiznává každému jedinečnou jinou, kterou přednostně respektuje. Záměrem je zacházet se všemi lidmi tak, jak by si přáli, aby se s nimi zacházelo, a jak by si přáli, aby s nimi bylo zacházeno.
  - 1.2. Sociální pracovníci prokazují úctu k přirozené důstojnosti a hodnotě všech lidských bytostí v postojích, slovech a činech. To vyžaduje rozlišování mezi bezvýhradnou pozitivní úctou k lidem a postoji, chováním a/nebo sociálně-politickými a kulturními kontexty u osob, u nichž lze považovat, že vyžadují změnu. Ačkoli respektujeme osoby, zpochybňujeme přesvědčení a jednání těchto osob tam, kde mohou znehodnotit nebo stigmatizovat sebe nebo jiné osoby.
  - 1.3. Sociální pracovníci oceňují, že potřeba takového rozlišení objasněného v bodě 1.2. vyžaduje kriticky reflexivní praxi. Jako sociální pracovníci (stejně jako lidé, se kterými jednáme) přinášíme do pracovního vztahu naše dějiny, bolesti a radosti, hodnoty a své náboženské, duchovní a kulturní zaměření. Kritické zamyšlení nad tím, jak osobní ovlivňuje profesní a naopak, musí být základem každodenní etické praxe.
  - 1.4. Sociální pracovníci uznávají silné stránky a vrozenou důstojnost, kterou všechny lidské bytosti mají, a zároveň uznávají ztělesněnou zranitelnost nás samotných a lidí, s nimiž pracujeme. Naladění, uznání a zabývání se zranitelností tvoří silné stránky a jsou zdrojem růstu, rozvoje a lidského rozkvetu.
2. Prosazování lidských práv
  - 2.1. Sociální pracovníci vyzdvihují a prosazují základní a nezcizitelná práva všech lidských bytostí, která se odrážejí v lidskoprávních nástrojích a úmluvách, jako třeba Všeobecná deklarace lidských práv, Úmluva o právech dítěte, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, Mezinárodní pakt o hospodářských a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, Úmluva o právním postavení uprchlíků, Deklarace OSN o právech původního obyvatelstva, Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a mezinárodní pracovní smlouvy.
  - 2.2. Sociální pracovníci respektují a hájí lidskoprávní princip nedělitelnosti a prosazují veškerá občanská, politická, hospodářská, sociální, kulturní a ekologická práva.
  - 2.3. Sociální pracovníci uznávají, že kultura někdy slouží jako přestrojení k porušování lidských práv a slouží jako kulturní zprostředkovatelé umožňující budování souhlasu, nalézají přiměřenou rovnováhu mezi protichůdnými lidskými právy a obhájí práva jednotlivců a skupin osob, které jsou přehlíženi, stigmatizováni, vyloučeni, zneužíváni nebo utlačováni ve společnosti.

- 2.4. Sociální pracovníci uznávají, že lidská práva musí existovat vedle kolektivní zodpovědnosti, neboť chápou, že jednotlivá lidská práva lze realizovat ze dne na den pouze tehdy, pokud lidé přijmou odpovědnost za sebe navzájem a za životní prostředí a pokud budou pracovat na vytváření vzájemných vztahů v rámci společenství.
  - 2.5. Sociální pracovníci poskytují lidem informace týkající se jejich práv a podporují snahy lidí o přístup k jejich právům.
  - 2.6. Sociální pracovníci považují stát za klíčového účastníka v ochraně, prosazování a uplatňování lidských práv.
3. Prosazování sociální spravedlnosti
- Hlavní prioritou je prosazování sociální spravedlnosti vůči celé společnosti a konkrétně vůči lidem, se kterými pracují. To znamená:
- 3.1. Zpochybnění diskriminace a institucionálního útlaku
    - a) Prostředek k tomuto cíli je odmítání diskriminace a institucionálního útlaku. Sociální pracovníci se staví proti jakékoliv formě diskriminace, která může být spojena s fyzickými nebo duševními schopnostmi, věkem, kulturou, genderovou identitou, sexuální orientací, rasou, etnickou příslušností, jazykem, náboženstvím, duchovním přesvědčením, politickými názory, sociálně-ekonomickým statusem, chudobou, třídní strukturou, rodinným vztahem nebo národností.
    - b) Sociální pracovníci vnímají, že ideologie, zákony, politika, nařízení, zvyky či postupy mohou vytvářet nerovnosti a bránit členům určitých skupin ve spravedlivém zacházení.
    - c) Sociální pracovníci pracují proti institucionalizované diskriminaci a útlaku ve všech jejích podobách.
  - 3.2. Úcta k různorodosti
    - a) Sociální pracovníci pracují na posilování inkluzivních společenství, která respektují etnickou a kulturní rozmanitost společnosti, s přihlédnutím k rozdílům mezi jednotlivci, rodinami, skupinami a komunitami.
    - b) Sociální pracovníci vnímají, že respektování a přijímání rozmanitosti nesmí být zneužíváno k protahování hranic morálního relativismu do té míry, že jsou porušována práva některých skupin osob, včetně práva na život (např. žen a sexuálních, etnických a náboženských menšin). Sociální pracovníci problematizují a zpochybňují ty kulturní postupy, které omezují plné užívání lidských práv.
    - c) Sociální pracovníci připouští, že budování a řešení sociálně-ekonomických problémů jako kulturních otázek často popírá nebo minimalizuje základní strukturální faktory, které přispívají k psychosociálním výzvám.
  - 3.3. Přístup ke spravedlivým zdrojům
    - a) Sociální pracovníci usilují o spravedlivý přístup k zdrojům a bohatství a dbají na to, aby nerovnost spojená s chudobou neohrožovala lidský rozvoj.
    - b) Sociální pracovníci podporují právo lidí na udržitelný příjem a zajištění důstojné práce a/nebo všeobecného sociálního zabezpečení.

- 3.4. Zpochybnění nespravedlivých politik a postupů
- a) Sociální pracovníci pracují tak, aby upozornili své zaměstnavatele, tvůrce politik, politiky i širokou veřejnost na situace, kde jsou zásady a zdroje nedostatečné nebo kde jsou zásady a směrnice potlačované, nespravedlivé či škodlivé. Přitom sociální pracovníci nesmí být pokutováni.
  - b) Sociální pracovníci si musí být vědomi situací, jež by mohly ohrozit jejich vlastní bezpečnost a zabezpečení, a musí činit moudrá rozhodnutí za takových okolností. Sociální pracovníci nejsou nuceni jednat, jakmile by se vystavili riziku.
  - c) Globální orgány jako IASSW a IFSW mají ve spolupráci se zaměstnavateli sociálních pracovníků a/nebo národními profesními/statutárními organizacemi povinnost chránit a bránit sociální pracovníky, kteří jsou ohroženi při plnění služebních povinností, kvůli jejich názorům nebo jakmile upozorňují na nespravedlnost.

3.5. Budování solidarity

Sociální pracovníci se aktivně zapojují do budování soudržných sítí a spolupracují s ostatními profesionály i s komunitami, aby podpořili změnu směrem k inkluzivní a odpovědné společnosti.

4. Podpora práva na sebeurčení

- 4.1. Sociální pracovníci uznávají osoby jako schopné a sebeurčující.
- 4.2. Sociální pracovníci respektují a prosazují právo lidí činit jejich vlastní volby a rozhodnutí za předpokladu, že toto neohrožuje práva a oprávněné zájmy ostatních.
- 4.3. Sociální pracovníci vnímají, že zatímco sebeurčení jednotlivců v tom, že mají svobodu myslet – možná nejzákladnější svobodou, kterou jim nelze vzít, svoboda myšlení nezaručuje výkon sebeurčení.
- 4.4. Sociální pracovníci připouští, že samozřejmý předpoklad práva na sebeurčení v mnoha souvislostech popírá často utiskované, přehlížené, vykořisťované, násilné a vylučující sociokulturní, ekonomické a politické klíčové faktory lidského rozvoje a fungování.
- 4.5. Sociální pracovníci uznávají skutečnost, že lidé mohou mít omezené sebeurčení kvůli různým okolnostem, včetně kontrolních funkcí, které sociální pracovníci vykonávají v oblastech jako ochrana a péče o děti, trestní právo, zdravotní postižení a duševní zdraví.
- 4.6. Sociální pracovníci uznávají, že sebeurčení jednotlivců je ovlivňováno strukturálními podmínkami a že ideál sebeurčení vyžaduje zdroje, jako dobré vzdělání, důstojné zaměstnání, přístup ke zdravotní péči, bezpečné a stabilní bydlení, bezpečnost a zabezpečení, vhodné hygienické opatření, čistá voda, prostředí bez znečištění a přístup k informacím.
- 4.7. Sociální pracovníci připouští, že dominantní společensko-politické a kulturní diskuze a postupy přispívají k mnoha samozřejmým předpokladům a úskalím myšlení, které se projevují normalizací a přizpůsobením řady předsudků, útlaku, přehlížení, vykořisťování, násilí a vyloučení.
- 4.8. Sociální pracovníci uznávají, že rozvíjení strategií ke zvýšení kritického vědomí, které zpochybňují a mění samozřejmé předpoklady

pro nás samotné i pro lidi, s nimiž jednáme, tvoří základ každodenní etické bez utlačování praxe.

5. Podpora práva na účast
  - 5.1. Sociální pracovníci pracují na budování sebevědomí a schopnosti lidí, zajišťují zdroje pro plné zúčastnění lidí na jejich společnosti a prosazují jejich plné zapojení a účast na rozhodnutích a činnostech, které ovlivňují jejich životy.
  - 5.2. Sociální pracovníci přispívají k vytváření významných prostorů a procesů pro účast lidí na formulování opatření.
  - 5.3. Sociální pracovníci podporují začlenění osob, které jsou vyloučeny z účasti nebo mají užitek ze zdrojů kvůli různým kritériím uvedenými v bodu 3.1. a.
6. Respektování důvěrnosti a soukromí
  - 6.1. Sociální pracovníci respektují a pracují v souladu s právy lidí na zachování mlčenlivosti a soukromí.
  - 6.2. Taková práva na mlčenlivost a soukromí mohou být porušena, hrozí-li újma sobě nebo jiným osobám.
  - 6.3. Sociální pracovníci uznávají, že právo osoby na zachování mlčenlivosti a soukromí je v určitých zákonných podmínkách omezeno.
  - 6.4. Sociální pracovníci informují osoby, se kterými pracují, o takových omezeních mlčenlivosti a soukromí.
  - 6.5. V některých kulturních souvislostech, které jsou charakterizovány sdíleným komunitním životem, sociální pracovníci respektují a dodržují právo lidí a volbu sdílené mlčenlivosti, pokud tím nejsou porušena práva jednotlivců.
7. Zacházet s lidmi jako s celostními osobami
  - 7.1. Sociální pracovníci jsou si vědomi, že lidské životy mají biologické, psychologické, sociální, kulturní a duchovní rozměry, a vidí každou osobu jako jedinečnou a komplexní bytost. Toto poznání slouží k vytváření holistických hodnocení a intervencí, které jsou plně zapojeny do procesu lidí, organizací a komunit, s nimiž sociální pracovníci pracují.
  - 7.2. Sociální pracovníci pracují v týmech s odborníky z různých oborů, aby dosáhli komplexních a pozitivních výsledků pro klienty. Tato spolupráce umožňuje využití rozmanitých znalostí a dovedností, což umožňuje lépe pochopit a adresovat potřeby klientů. Sociální pracovníci také uznávají, že holistický přístup k práci s klienty je klíčový pro dosažení úspěchu.
8. Etické využívání technologií a sociálních sítí
  - 8.1. Etické principy uvedené v této deklaraci platí pro všechny oblasti praxe, vzdělávání a výzkumu sociální práce. Tato platnost se týká jak přímého osobního kontaktu, tak i využívání digitálních technologií a sociálních sítí.
  - 8.2. Sociální pracovníci si uvědomují, že používání digitálních technologií a sociálních médií může ohrožovat zejména zásady důvěrnosti a soukromí a musí přijmout nezbytná opatření, aby se tomu vyhnuli. Informovaný souhlas musí jasně stanovit taková možná omezení důvěrnosti a soukromí.
  - 8.3. Sociální pracovníci oceňují, že ověření totožnosti uživatelů online služeb, včetně jejich věku a zeměpisného umístění, může představovat

- problém, např. v tom, že jsou registrováni a/nebo mají licenci k výkonu praxe v jednom místě, když se internetoví uživatelé nacházejí mimo jurisdikci, nebo v tom, že je obtížné zajistit, aby daná osoba byla plnoletého věku, pokud jde o poskytnutí informovaného souhlasu. Sociální pracovníci musí o pragmatických a etických důsledcích takových otázek diskutovat svými registračními a/nebo licenčními radami.
- 8.4. Sociální pracovníci si uvědomují možné nástrahy asynchronní komunikace a neověřitelné identity osob, s nimiž pracují. Například jsou-li odhaleny sebevražedné nebo vražedné úmysly, pohlavní zneužívání dětí nebo domácí násilí, online poradenství nevyklučuje povinnost sociálních pracovníků podávat zprávy podle vnitrostátních zákonných požadavků a chránit dotyčnou osobu nebo jiné osoby před možnou újmou nebo nebezpečím.
  - 8.5. Při využívání e-technologických služeb založených na skupině, sociální pracovníci dbají na to, aby dodržovali zásadu inkluzivity a aby nikdo nebyl z účasti vyloučen úmyslným opomenutím.
  - 8.6. Sociální pracovníci nezveřejňují fotografie lidí, se kterými pracují, bez jejich souhlasu, a nesmějí vystavovat fotografie dětí bez souhlasu rodičů nebo zákonných zástupců.
  - 8.7. Pokud jde o vzdělávání v oblasti sociální práce, jak se odráží v bodě 6.4. Globálních standardů pro vzdělávání a odbornou přípravu v oblasti sociální práce, musí pedagogové zajistit vysokou kvalitu vzdělávacího programu bez ohledu na způsob jeho plnění. V případě výuky na dálku, smíšeného režimu, decentralizované a/nebo internetové výuky by měly být zavedeny mechanismy pro místní výuku a dohled, zejména s ohledem na složku programu týkající se práce v terénu.
  - 8.8. Sociální pracovník je povinen předložit důkaz o etické praxi, a to bez ohledu na způsob praxe.
9. Profesionální integrita
- 9.1. Národní organizace a sdružení mají zodpovědnost vypracovat a pravidelně aktualizovat své vlastní etické kodexy nebo pokyny, aby byly v souladu s tímto Prohlášením a místními podmínkami. Dále mají povinnost informovat sociální pracovníky a školy sociální práce o tomto Prohlášení o etických principech a svých vlastních etických kodexech. Sociální pracovníci by měli dodržovat platný etický kodex nebo pokyny v zemi, ve které působí.
  - 9.2. Sociální pracovníci musí mít požadovanou kvalifikaci a rozvíjet a udržovat si potřebné dovednosti a kompetence, aby mohli vykonávat svou práci.
  - 9.3. Sociální pracovníci aktivně podporují mír a nenásilí, a mohou spolupracovat s vojenským personálem pro humanitární účely a mírovou obnovu. Nicméně, je důležité, aby se vždy soustředili na důstojnost a potřeby lidí, s nimiž pracují, a aby se vyvarovali jakéhokoliv zneužití svých znalostí a dovedností. Například nesmějí podporovat nehumánní praktiky, jako je mučení, vojenský dohled, terorismus nebo konverzní terapie, a nesmějí používat zbraně proti lidem, ani v profesionálním, ani v osobním kontextu.
  - 9.4. Sociální pracovníci mají povinnost jednat čestně a dodržovat etické normy. To zahrnuje dodržování hranic mezi osobním a profesním

- životem a nezneužívání svého postavení k osobnímu prospěchu. Dále by neměli zneužívat své moci a důvěrných vztahů k lidem, se kterými pracují, ani těžit z nich pro vlastní prospěch.
- 9.5. Sociální pracovníci jsou si vědomi, že v některých kulturách a zemích je rozdávání a přijímání drobných dáreků běžnou součástí sociální práce a kulturních tradic. V takových situacích by měly být stanoveny jasné směrnice v etickém kodexu země, které upravují tuto praxi.
  - 9.6. Sociální pracovníci a jejich zaměstnavatelé si uvědomují, že je třeba podniknout kroky k profesionální i osobní péči o sebe, aby se zabránilo vyhoření a aby se zlepšily pracovní vztahy a výsledky.
  - 9.7. Sociální pracovníci jsou si vědomi, že jsou zodpovědní za své jednání vůči lidem, se kterými pracují, svým kolegům, zaměstnavatelům, profesním organizacím a dodržování místního, národního a mezinárodního práva a dohod. Při výkonu svých povinností se mohou ocitnout v situaci, kdy tyto zodpovědnosti jsou v rozporu a je nutné minimalizovat možné škody pro všechny zúčastněné osoby. Sociální pracovníci by měli při rozhodování respektovat empirické důkazy a praktickou moudrost, a současně dodržovat zákonné, etické a kulturní normy. Kromě toho by měli být připraveni být transparentní ohledně důvodů svých rozhodnutí.
  - 9.8. Sociální pracovníci a jejich zaměstnavající orgány pracují na vytváření podmínek v pracovním prostředí a v zemích, kde jsou diskutovány, vyhodnocovány a prosazovány zásady tohoto prohlášení a jejich vlastních národních kodexů. Sociální pracovníci a jejich zaměstnavající orgány podporují a zapojují se do diskuze s cílem usnadnit eticky podložená rozhodnutí (srov. IASSW 2018: 1–8).

2.2 Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006)

EK, což znamená Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR, celým plným názvem. Za vytvořením a schválením našeho EK stojí Společnost sociálních pracovníků ČR. Tato společnost je dobrovolná a součástí IFSW. Členové Společnosti sociálních pracovníků ČR se snaží o celkový rozvoj sociální práce a udržování a zvyšování úrovně sociální práce v praxi. EK vycházel a čerpal z Mezinárodního etického kodexu z roku 2004 a také z jeho starší verze z roku 1994. V České republice existuje více etických kodexů, které se vztahují k sociální práci, ale já jsem si vybrala právě zmíněný EK. Má aktualizace se vztahuje k tomuto konkrétnímu kodexu.

Provedla jsem analýzu dokumentu týkající se návrhů nebo kritiky EK. Mezi nalezenými dokumenty byla diplomová práce Luboše Vyterny s názvem „Morální odpovědnost a svědomí sociálního pracovníka podle Etického kodexu sociálních pracovníků České republiky“, která má za cíl zmapovat, analyzovat a kriticky reflektovat morální odpovědnost a svědomí podle EK a zajistit, jaký význam mají tyto pojmy pro sociální pracovníky a jejich výkon povolání (srov. VYTERNA 2018: 6–7). Také jsem narazila na diplomovou práci, která se zaměřuje na analýzu a reflexi EK. Napsala ji Petra Podzimková. Uvedená práce se zabývá analýzou etického kodexu sociálních pracovníků na základě srovnání s Mezinárodním etickým kodexem sociální práce. Autorka pracuje s předchozí verzí Mezinárodního etického kodexu z roku 2004. Je zde rozebrána kritika etických kodexů sociálních pracovníků a potřeba jejich aktualizace. Autorka kritizuje

etické kodexy obecně a kritika se vztahuje i právě k EK a Mezinárodnímu etickému kodexu z roku 2004 (srov. PODZIMKOVÁ 2013: 6–8).

Jako další práci jsem našla absolventskou, která se zabývá etickým kodexem sociálních pracovníků v ČR a jeho využitím v praxi. Tuto práci napsal Martin Budek. V této práci nalezneme kritické postřehy vztahující se k EK. Dochází zde také ke srovnání EK s MEK z roku 2018 (srov. BUDEK 2020: 8–10). Narazila jsem na diplomovou práci, která se věnuje etickému dilematu v sociální práci z pohledu sociálních pracovníků ve veřejné správě (sociálních kurátorů). Napsal ji Michal Volák. Je zde uvedena obecná kritika etických kodexů a kritika zaměřující se i na EK. Také se zde autor zabývá diskuzí, která je zaměřená na revizi EK. Autor zde zdůrazňuje, že všechny etické kodexy by měly být aktualizovány s ohledem na celkový vývoj doby a na vznikající nová etická témata, která by měla být v etických kodexech řešena (srov. VOLÁK 2017: 6–7).

V odborném časopise *Sešit sociální práce*, konkrétně v čísle 4 z roku 2015, jsem našla článek, který se zabývá prioritami pro dopracování EK. Tyto priority jsou zde děleny podle dvou stanovisek. A to na základě aktivistického, administrativního, profesionálního, filantropického konceptu. Ani v jednom z těchto konceptů se autor nezaměřuje na oblasti, ke kterým směřuje má pozornost. Dále v tomto časopise nalezneme články týkající se doporučení pro dopracování EK k řešení etických dilemat. Články se od sebe odlišují. V každém z těchto článků jsou řešena etická dilemata, která vyplývají z odlišných oblastí. V prvním jsou řešena etická dilemata vyplývající z limitovaných zdrojů v sociální práci, v druhém z lokálních politických tlaků či tlaků zaměstnavatele, třetí z ambivalence pomoci a kontroly v sociální práci. V závěru časopisu lze nalézt doporučení zaměřené na formu a obsah EK. Autoři, kteří zde uvedená témata publikují jsou: Rad Bandit, Ivana Davidová, Martina Macurová, Michal Opatrný (srov. BANDIT, DAVIDOVÁ, MACUROVÁ, OPATRNÝ 2015: 14–48).

Při vyhledávání kvalifikačních prací a článků zaměřených na návrhy či kritiku EK jsem našla kvalifikační práce, ve kterých se autoři zabývají porovnáváním EK a MEK, z hlediska kritiky EK. Nepodařilo se mi však nalézt kvalifikační práce ani články, které by se věnovaly návrhu EK se zaměřením na konkrétní kapitoly, kterými se ve své diplomové práci zabývám. Tedy konkrétně svědomím, etickými problémy a dilematy, technologiemi a sociálními médii, komunikací a morální odpovědností. Ve své diplomové práci se také zabývám etickými dilematy, ale má doporučení jsou obecná a etická dilemata nijak nedělím, dle toho, z čeho vyplývají.

Struktura EK je uspořádána tak, že zde nalezneme číslovanou a nečíslovanou část. Národní etické kodexy mají na svém začátku zřetelně zformulovaný úvod, což v našem EK postrádáme. Úvod není zřetelně formulovaný (srov. MÁTEL 2016: 44–45). V číslované části jsou tyto kapitoly: Etické zásady, Pravidla etického chování sociálního pracovníka. V nečíslované části dokumentu jsou popsány etické problémy a postupy, které slouží k jejich řešení. Zdůrazňuje se zde, že sociální práce vychází z určitých hodnot, které jsou pro ni klíčové. Mezi tyto hodnoty patří demokracie, lidská práva a sociální spravedlnost. Každý sociální pracovník má povinnost ctít a respektovat tyto hodnoty a dbát na jejich dodržování při své práci. Sociální pracovník s každým jedincem jedná rovnocenně a přistupuje k němu individuálně, jako k jedinečné bytosti. Nikoho nediskriminuje na základě původu, etnické příslušnosti, rasy anebo barvy pleti, mateřského jazyka, věku, pohlaví, rodinného stavu, zdravotního stavu, sexuální orientace, ekonomické situace, náboženského či politického názoru. Jedince tedy nesoudí. Snaží se vykonávat svou práci, v co nejvyšší možné míře kvalitně.

V části pravidla etického jednání sociálního pracovníka se rozebírá vztah a s tím spojená zodpovědnost vůči jedincům, se kterými se sociální pracovník při své práci setkává. Mezi tyto jedince patří klienti, kolegové, zaměstnavatel, samotná profese a také

společnost. Sociální pracovník by měl klientům poskytovat pomoc a podporu, která by jim umožnila být odpovědnými a samostatnými. Je důležité, aby se snažil minimalizovat jakoukoliv formu diskriminace klientů a zajistit, aby měli klienti rovný přístup ke službám. Dále by měl usilovat o to, aby klienti mohli uplatňovat svá práva v plném rozsahu, což je velmi důležité pro jejich osobní rozvoj a úspěch. Kapitola Zodpovědnosti zdůrazňuje, že sociální pracovník má povinnost vůči svému zaměstnavateli v rámci plnění svých povinností v sociální práci, ale má také plnit svou povinnost vůči sociální politice a mají se snažit pracovat na zlepšování podmínek pro sociální práci, aby se zvyšovala úroveň sociální práce. Sociální pracovník by se měl snažit vycházet se svými kolegy, spolupracovat s nimi a nediskriminovat. Podporovat názory svých kolegů. Měl by s nimi diskutovat o problémech a řešeních. Pokud nefunguje vztah v pracovním kolektivu, odráží se to celkově při práci, včetně práce s klienty. Pokud spolu nedokáží pracovníci spolupracovat, může to vést k negativním důsledkům při řešení etických problémů a dilemat. Ve vztahu zodpovědnosti k samotné profesi se má sociální pracovník neustále vzdělávat a získávat nové zkušenosti, vědomosti. Tím, že se neustále vzdělává, zlepšuje se při své práci, a přispívá ke zvyšování kvality dané sociální služby. Získané zkušenosti a vědomosti může předávat ostatním lidem. Neustálé vzdělávání je pro sociální službu velmi důležité.

V EK jsou uvedeny i dokumenty, které jsou důležité pro sociální práci a pro sociálního pracovníka. Mezi tyto dokumenty řadíme: Všeobecnou deklaraci lidských práv, Chartu lidských práv Spojených národů a Úmluvu o právech dítěte a jsou zde uvedeny i jiné mezinárodní deklarace a úmluvy zabývající se lidskými právy. Spolupracuje s Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a ostatními právními normami státu.

V Etickém kodexu je i zdůrazněno, že v sociální práci je zapotřebí etiky. Jsou zde uvedené problematické etické oblasti, do kterých patří situace okolo intervence s klientem, volba upřednostňovaných případů pomoci, rozsah pomoci danému klientovi, ukončení udělované podpory klientovi. V situacích, které se týkají těchto oblastí, mohou vznikat různé etické problémy. K problémům mohou přispět i vzniklé konfrontace mezi jedinci, kteří jsou zapojeni do procesu sociální práce a jsou součástí různých situací, které vedou ke vzniku etických problémů.

Sociální pracovník má ve vztahu ke společnosti za cíl podporovat jedince, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni, pomoci jim se sociálně začlenit tak, aby nedošlo k jejich sociálnímu vyloučení a pracovat na tom, aby došlo ke zlepšení sociálních podmínek pro tyto jedince. V EK je také uvedeno, že předpokládá, že bude docházet mezi jednotlivými jedinci v sociální práci ke konfliktům. V kodexu je uvedeno, že sociální pracovník musí uznávat klienty individuálně a musí dbát zřetel na jejich osobní rozvoj a rozvoj jejich schopností. Musí se chovat profesionálně a být odpovědný (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–5).

EK se zabývá ve svém obsahu sociálním pracovníkem, nezaměřuje se na sociální práci. Jelikož není náš etický kodex právně ukotven, pokud dojde k porušení norem uvedených v něm, nemůže to být sankcionováno. Pokud daný etický kodex přijme konkrétní sociální služba, organizace za své a je součástí, měli by sociální pracovníci dle toho jednat a neporušovat etické principy v něm uvedené (srov. MÁTEL 2016: 44–45).

2.3 Porovnání Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků (2018) a Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006)

Při prvním pohledu na oba tyto etické kodexy je zřejmé, že MEK je rozsáhlejší. Je rozsáhlejší, protože je to mezinárodní verze etického kodexu, ze které země čerpají

při tvorbě svých národních kodexů, které nejsou tolik obsáhlé. Všimla jsem si, že v EK není uvedeno, že bylo čerpáno z MEK. Každá země si svůj kodex upraví podle potřeb. MEK je rozpracován do 9 kapitol. Každá kapitola má své podkapitoly. První kapitola se zaměřuje na uznání přirozené důstojnosti lidí, druhá na prosazování lidských práv, třetí na podporu sociální spravedlnosti, čtvrtá na podporu práva na sebeurčení, pátá na podporu práva na účast, šestá na respektování důvěrnosti a soukromí, sedmá na zacházení s lidmi jako s celými osobami, osmá na etické využívání technologií a sociálních médií a poslední devátá kapitola se zabývá profesní integritou (srov. IASSW 2018: 1–8).

Oproti tomu EK vychází ze starší verze MEK z roku 1994. Má dvě kapitoly a k nim vytvořené podkapitoly. V první kapitole jsou rozebírány etické zásady, které jsou dále zpracovány celkem v 5 podkapitolách. Ve druhé kapitole jsou sepsána pravidla etického chování sociálního pracovníka, která jsou rozdělena celkem na 5 podkapitol. První podkapitola je zaměřena na vztah ke klientovi, druhá na vztah ke svému zaměstnavateli, třetí na vztah ke kolegům, čtvrtá na vztah ke svému povolání a odbornosti, pátá na vztah ke společnosti. Na konci EK nalezneme etické problémové okruhy. Tato část není zařazena jako samostatná kapitola, ani není očíslována. Nachází se na konci EK a obsahuje základní etické problémy, další oblasti, kterými by se sociální pracovník měl zabývat a postupy, jak řešit etické problémy (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–5).

V MEK 2018 a EK 2006 jsem se zaměřila hlavně na tyto aspekty: kolektivní a morální odpovědnost v sociální práci, podporu sociální spravedlnosti, podporu práva na sebeurčení a profesní integritu. Těmito aspekty se MEK zabývá ve svých kapitolách (srov. IASSW 2018: 1–8). V EK je pozornost na tyto aspekty zaměřena méně. Uvedené aspekty jsou v EK rozděleny do výše uvedených 2 kapitol. Tyto oblasti zde nenalezneme rozdělené, jako je to v MEK.

Další rozdíl, který je patrný mezi MEK a EK je jejich novelizace. K aktualizaci MEK došlo v roce 2018, ale náš EK byl aktualizován naposledy v roce 2006. Novelizaci EK považuji za důležitou, protože každý etický kodex by měl být pravidelně aktualizován. Svět a s ním i společnost se postupně vyvíjí, vznikají nové technologie, pokroky, výzkumy. Společnost se proměňuje. Přízpůsobuje se. Sociální práce se také vyvíjí, přizpůsobuje se době. Vznikají nové zákony, dochází k aktualizacím a ke vzniku nových požadavků či různých problémů, na které musí být zaměřena pozornost. Na rozdíl od MEK není v EK vůbec zmíněno, že by mělo docházet k pravidelným aktualizacím etických kodexů (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–5).

Na první pohled je zřejmé, že MEK má rozsáhleji rozpracovaný úvod a vyšší počet kapitol. V MEK je v úvodu zaměřena i pozornost na úlohu sociálních pracovníků a na sociální práci. V naší verzi nalezneme, na čem je sociální práce založena a na co mají sociální pracovníci při své práci dbát (srov. IASSW 2018: 1–2). V EK je v první kapitole uvedeno, na kterých dokumentech je založen. Vychází z 2 etických zásad a mezi nimi jsou zmíněny dokumenty jako Všeobecná deklarace lidských práv, Charta lidských práv Spojených národů a Úmluva o právech dítěte. Tyto dokumenty jsou považovány za základní kameny sociální práce a dalších mezinárodních deklarací a úmluvách. Je zde také uvedeno, že se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony státu, které se od daných dokumentů odvíjí (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1). Tyto dokumenty jsou uvedeny i v MEK, a to konkrétně v kapitole prosazování lidských práv, v první podkapitole (srov. IASSW 2018: 3). V EK i MEK se uvádí, na základě kterých dokumentů vycházejí. V MEK jsou uvedeny některé lidskoprávní nástroje a úmluvy, zatímco v EK jsou uvedeny pouze některé dokumenty, ale zároveň je zmíněno, že vycházejí i z dalších mezinárodních deklarací a úmluv.

Kolektivní odpovědnost je rozebírána v kapitole 9, konkrétně v podkapitole 9.7. v MEK. Tato problematika je zařazena do kapitoly o profesionální integritě. Je zde uvedeno, komu jsou sociální pracovníci odpovědní za své činy. A to jsou lidé, se kterými pracují, kolegové, zaměstnavatelé, profesní sdružení, místní, národní a mezinárodní zákony i úmluvy (srov. IASSW 2018: 8). V EK je oblast odpovědnosti také rozebírána. V 1. kapitole, v podkapitole 5, se uvádí, že každý sociální pracovník musí dát přednost profesionální odpovědnosti před vlastními zájmy a svou práci musí vykonávat co nejlépe dokáže. Ve druhé kapitole, tj. Pravidla etického chování sociálních pracovníků, jsou uvedeny vztahy sociálních pracovníků ke klientovi, zaměstnavateli, kolegům, svému povolání, odbornosti a ke společnosti. V obou uvedených etických kodexech je odpovědnost rozebírána (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–3).

Podpora sociální spravedlnosti je řešena v MEK ve třetí kapitole. Kapitola je dále dělena na 5 podkapitol. Je zde uvedeno, že komu musí sociální pracovníci uplatňovat sociální spravedlnost. Musí ji uplatňovat ke společnosti a také k lidem, se kterými pracují. V první podkapitole je pozornost věnována zpochybnění diskriminace a institucionálního útlaku, druhá je zaměřena na úctu k různorodosti, třetí se věnuje přístupu ke spravedlivým zdrojům, čtvrtá je o zpochybnění nespravedlivých politik a postupů. Pátá podkapitola se zabývá budováním solidarity. Oblast sociální spravedlnosti je řešena i v EK. Je to rozebíráno v první kapitole. Je zde stejně jako i v MEK zdůrazněno, že v sociální práci nemá docházet k diskriminaci kvůli pohlaví, věku, mateřskému jazyku, etnické příslušnosti, původu, barvě pleti, náboženskosti, zdravotnímu stavu atd. Sociální pracovníci mají respektovat každého jedince. Pozornost je zde zaměřena na podporu různorodosti, spravedlivý přístup ke zdrojům. Je zde také uvedeno, že pro sociální práci mají velký význam tyto hodnoty: demokracie, lidská práva a sociální spravedlnost. Na uvedených hodnotách si sociální práce zakládá, jsou pro ni zásadní. Tyto hodnoty má mít každý z nás. Žijeme v demokratické zemi a každý jedinec má svá lidská práva (srov. IASSW 2018: 4–5).

Podpora práva na sebeurčení je rozebírána v kapitole čtvrté. Tato kapitola je rozčleněna do 8 podkapitol. V této kapitole je sepsáno, co vše musí sociální pracovníci respektovat a uznávat ve vztahu k lidem. Mají lidi brát jako schopné a sebeurčující. Je to také zaměřeno na právo lidí konat dle své vlastní volby, toto právo mají pracovníci podporovat. Pracovníci musí respektovat, že každý jedinec má právo na svobodu myšlení. Tato svoboda myšlení nám nezajišťuje sebeurčení. Další podkapitola je věnována právu na sebeurčení a co vše se může v rámci tohoto práva popírat. Je zde také uvedeno, že někteří lidé mají svou schopnost sebeurčení určitým způsobem omezenou a sociální pracovníci si to musí uvědomovat. Vzor sebeurčení potřebuje mít určité zdroje. Do těchto zdrojů patří např. vzdělání, vhodné zaměstnání, možnost využívat zdravotní péči, spolehlivé a ustálené bydlení, jistota a zajištění, přijatelné hygienické prostředky, nezávadná voda, nezamořené prostředí, možnost získávat informace. V EK je zmíněno, že sociální pracovníci musí uznávat seberealizaci jedinců. Tato seberealizace může být respektována pouze tak, aby nebylo omezováno právo jiných lidí. Sociální pracovník napomáhá svým klientům, aby si uvědomili svou vlastní odpovědnost. Celkově je v EK kapitola sebeurčení rozebrána mnohem méně než v MEK. V MEK je tomuto tématu věnována jedna celá kapitola, v EK tomu tak není (srov. IASSW 2018: 5–6).

Profesní integrita je rozebírána v rámci MEK v poslední, 9. kapitole. Je dělena celkem na 8 podkapitol. Na počátku kapitoly je uvedeno, že je zásadní, aby docházelo k aktualizacím etických kodexů. Myslím si, že je to nutnost. Naše společnost se neustále vyvíjí, sociální práce také, rozvíjí se technologie i věda. Je zde zdůrazněno, že sociální pracovníci musí mít odpovídající kompetenci opravňující je vykonávat danou činnost.

Této kvalifikace dosáhnou sociální pracovníci také vzděláním. V oblasti sociální práce je nutností, aby se sociální pracovníci neustále vzdělávali a rozvíjeli se (srov. IASSW 2018: 8). Oproti tomu v EK není přímo kapitola, která by se k profesní integritě vztahovala. Tato kapitola je rozebírána hlavně v 2. kapitole, která se věnuje pravidlům etického chování sociálního pracovníka. Není zde uvedeno, že je zásadní, aby docházelo k aktualizacím etických kodexů (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–3).

Kromě vzdělání musí disponovat určitými osobními a profesními schopnostmi. Sociální pracovník musí být trestně bezúhonný, lidský. Co je myšleno pod tímto pojmem lidský? Takový jedinec má zájem o ostatní a jejich problémy, a má touhu lidem pomáhat. Myslím si, že pokud člověk nejedná lidsky, neměl by v této oblasti pracovat. Mít zájem o druhé a jejich problémy je pro tuto oblast velmi důležité, protože tento obor je založen na neustálém přímém kontaktu s druhými lidmi, na vzájemné komunikaci a na řešení problémů. Mezi další vlastnosti, kterými by měl sociální pracovník oplývat, patří iniciativnost a dynamičnost. Proč zrovna tyto vlastnosti? Protože díky nim chce sociální pracovník vyhledávat různé metody, pomocí nichž může klientovi pomoci zlepšit jeho situaci. Je důležité vyhledávat více metod, pokud určitá metoda nepomáhá. Vyhledávají nejlepší řešení situace. Dalšími vlastnostmi jsou: zásadovost, morální integrita, sociální citění, atd. Sociální pracovník ve své práci nekomunikuje pouze s klienty, ale i s kolegy, nadřízenými a lidmi z různých oborů, se kterými dochází ke spolupráci (srov. LEVICKÁ 2005: 46–49).

V podkapitole 9.3. je také zmíněno, že sociální pracovníci musí podporovat mír a nenásilí. Je zde i uvedeno, že sociální pracovníci mohou spolupracovat s vojenským personálem za účelem humanitární pomoci, ale musejí dávat pozor na to, aby neposkytli informace lidem, kteří by je mohli negativně zneužít. V další podkapitole je zmíněna i nutnost čestného jednání v sociální práci.

Kapitola je také zaměřena na jednání sociálních pracovníků. Je zde zmíněno i přijímání darů, které je v této oblasti také řešeno. Mělo by to být uvedeno v etickém kodexu dané země, jestli mohou dary přijímat či ne. Každá země to má jinak. Závisí na kultuře konkrétní země. Také je zde zmíněno, že je zapotřebí, aby o sebe sociální pracovníci pečovali, a to jak po stránce profesní, tak osobní. Díky této péči dojde k prevenci vůči syndromu vyhoření, který je v pomáhajících profesích velmi častý. Je klíčové, aby se pracovníci zaměřovali i na své zájmy a rodinu. Nesmí si připouštět problémy klientů příliš k sobě. Je zde uvedeno, komu jsou sociální pracovníci odpovědni svými činy, což spadá do oblasti kolektivní odpovědnosti. Je zde i zmínka o vytváření pracovních podmínek, za které jsou zodpovědni jak sociální pracovníci, tak jejich zaměstnavatelé (srov. IASSW 2018: 8). V EK je uvedeno, že každý sociální pracovník si musí uvědomovat své profesní i odborné omezení. Pokud si pracovník neví rady a ví, že nedokáže klientovi pomoci, měl by mu předat kontakty na další formu pomoci. Zde je také uvedeno, jakým způsobem by měl pracovník s klientem jednat, tedy empaticky, s účastí a také péčí. Stejně jako v MEK je zde zmíněno, že v sociální práci pracují jedinci, kteří mají vhodnou odbornou kvalifikaci a oplývají znalostmi a dovednostmi v oblasti sociální práce. Při jejich práci dochází k jejich celoživotnímu vzdělávání, které navyšuje jejich odbornost (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–5).

2.4 Má reflexe zaměřená na Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006) a Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018)

V této kapitole se zaměřím na svůj pohled na EK a MEK. Zaměřím se na uvedené etické kodexy obecně a následně na kapitoly, které jsem již zmínila v podkapitole 2.3. Svou pozornost tedy budu směřovat i na: odpovědnost v sociální práci, podporu sociální spravedlnosti, podporu práva na sebeurčení a profesní integritu.

Myslím si, že MEK je rozpracován podrobným a srozumitelným způsobem. Ale i přesto se dá stále aktualizovat, doplňovat. U zákonů, dokumentů, kodexů by mělo docházet k novelám. Díky těmto novelizacím dojde k úpravě, aktualizaci či doplnění nových informací. Sociální práce je obor, který se neustále posouvá a vyvíjí. Dochází ke vzniku nových etických témat, které souvisí s technologiemi či sociálními událostmi. Vznikají etické problémy a dilemata, které souvisejí s problémy, které se řeší v dané době (srov. IASSW 2018: 1–8).

Při zpracovávání mé diplomové práce mi v MEK i EK chyběly kapitoly vztahující se ke svědomí, morální odpovědnosti. Také bych více rozpracovala kapitoly týkající se komunikace, etických dilemat a konfliktů, technologií a sociálních médií. Myslím si, že témata, která jsem uvedla, mají pro sociální práci velký význam. Každý z nás jedná dle svého svědomí. Pro každého z nás je však hranice našeho svědomí nastavena odlišným způsobem. Máme jinak stanovené hranice pro naše jednání. Což je zcela přirozené, protože jsme všichni individuální bytosti s jinými zkušenostmi a dovednostmi. Komunikace je primárním nástrojem pro sociální práci. Pomocí ní sociální práce probíhá. Sociální pracovníci komunikují s klienty, kolegy, nadřízenými atd. Získávají díky ní informace a řeší problémy.

Bez komunikace by tato práce nemohla probíhat. Nejedná se pouze o komunikaci verbální, slovní, ale významnou roli zde hraje i komunikace neverbální, tzn. naše gesta, mimika. Neverbální komunikace o nás mnoho prozradí a tato kapitola mi v EK i MEK chybí. Myslím si, že by tam měla být uvedena určitá komunikační pravidla. Morální odpovědnost provází každého z nás. Je jí ale v MEK i EK věnována dostatečná pozornost? Etická dilemata a konflikty provází sociální práci. Jelikož se jedná o pomáhající profesi, která je založena na práci s lidmi, a to konkrétně s lidmi v nouzi, vznikají dilemata a konflikty velmi často. Z tohoto důvodu si myslím, že by jim měla být věnována větší pozornost v etických kodexech. V našem EK je tato kapitola rozebrána. Podle mého názoru, by měla být tato kapitola více rozpracována v aktualizované verzi. Jsou zde uvedeny etické problémové okruhy, kde je doporučeno, že by to mělo být více rozepsáno v kodexech, které jsou rozšiřující. Nalezneme zde i rozdělení etických problémů na základní, další problémové okruhy. Je zde také sepsán postup ve třech bodech při řešení etických problémů. Tento postup je zaměřen na problémy. Není zde uveden postup, jakým způsobem reagovat na etická dilemata (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 4–5). Technologie a sociální média nás provází dnešním světem a zasahují nejen do osobního, ale i do profesního světa. Přináší to pro společnost mnoho pozitivních, ale na druhou stranu negativních stran. V oblasti sociální práce je tato oblast čím dál více využívána. V MEK je na pozornost zaměřena i na tuto oblast, ale v naší verzi EK jsem nenarazila na žádnou zmínku věnující se technologiím či sociálním médiím (srov. IASSW 2018: 7).

Oproti MEK je EK rozpracován stručněji. Při práci s MEK i EK jsem zjistila, že se lépe orientuji v MEK. Více se mi líbilo rozdělení kapitol v MEK, přijde mi to přehlednější. Kladně hodnotím, že u nás v České republice existuje více verzí etických kodexů pro sociální práci. Náš EK vychází z MEK, ale je starší. Myslím si, že by měla být naše verze rozpracována podrobněji, ale není nutné, aby byla

rozpracována tak podrobně jako MEK. Jelikož EK vychází z MEK, každý jedinec má možnost nahlédnout do této verze. Je zřejmé, proč je MEK vypracován obsáhleji než náš EK. Je to z důvodu, že je to mezinárodní verze, ze které mohou čerpat různé státy. Na druhou stranu národní etický kodex pro sociální pracovníky je určen pro danou zemi. Země mohou čerpat z mezinárodního kodexu, ale zároveň si svou verzi upraví a doplní. Země se od sebe odlišují. Každá země má vytvořená svá vlastní pravidla, kterými se řídí. V různých zemích platí jiný politický systém, který se odráží při tvorbě legislativy a následně i při sepisování etických kodexů. Je zapotřebí si uvědomit, že každá země řeší jiné problémy, které jsou odvozeny i z kultury. Každá země má svou kulturu, která je odlišná nejen od jiných zemí, ale i od jednotlivců uvnitř země.

Pozitivně hodnotím kapitolu v MEK věnovanou oblasti technologií a sociálních médií. V dnešní době, kdy nás technologie a sociální média obklopují, by se měly etické kodexy těmito aspekty zabývat. Obojí přináší do našeho života pozitivní i negativní dopady. V oblasti sociální práce otevírají technologie i sociální média mnoho možností. Existují různé programy a přístroje, které napomáhají vylepšovat chod sociální práce a zlepšují práci s klienty. Sociální média zároveň slouží i jako dobrá propagace dané služby. Pokud se o to daná organizace zajímá, může to využít ve svůj prospěch, zviditelnit se. Organizace si může vytvořit své webové stránky, kde budou uvedeny informace, které se jí týkají. Na stránkách mohou být uvedeny akce, které budou v dané organizaci probíhat. Organizace tam může zviditelnit i pracovníky, kteří v dané službě pracují. Napsat o nich základní informace anebo zveřejnit jejich fotografii. Díky fotografii a informacím budou klienti vědět, s kým přijdou do kontaktu. Mohou tam být vkládány fotografie klientů, různé aktivity.

Vkládání fotografií na internet je také velmi aktuální. Daná organizace se pomocí fotografií zviditelní. Je to skvělá možnost, protože společnost, zákonní zástupci, klienti atd. mohou nahlédnout do chodu dané organizace skrze vložené fotografie. Ale i z tohoto důvodu je důležité dávat pozor, které fotografie jsou na internetu zveřejňovány. V případě nesouhlasu s vkládáním fotografií na webové stránky to musí pracovníci respektovat. Klient či jeho zákonní zástupci mohou mít pro nesouhlas různé důvody. Myslím si, že než daná organizace fotografie uveřejní na internet, mělo by dojít k důkladné kontrole. Na fotografiích může být zachyceno mnoho věcí, které nejsou vhodné pro umístění na internet. Jelikož je tato oblast pro dnešní dobu velmi aktuální, postrádám ji v našem EK (srov. IASSW 2018: 7).

V EK i v MEK nalezneme kapitoly zaměřující se na odpovědnost. Odpovědnost je rozebírána v obou kodexech stručným způsobem. V MEK je tomu věnována podkapitola 9.7 (srov. IASSW 2018: 8). V EK je tato oblast řešena také (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–3). Odpovědnost je v oblasti sociální práce velmi klíčovým tématem. Proto si myslím, že by mu měla být v obou kodexech věnována větší pozornost. Podpora sociální spravedlnosti je podle mého názoru rozpracována v MEK velmi podrobným způsobem. V MEK se mi líbí, že ke kapitole Sociální spravedlnosti je úvodní pasáž, kde je uvedeno, že komu uplatňují sociální pracovníci sociální spravedlnost. Poté jsou pomocí jednotlivých podkapitol vysvětlena témata, která pod tuto oblast spadají. Pozitivně hodnotím, že v obou etických kodexech je rozebrána diskriminace. Diskriminace je v dnešní době velmi aktuálním tématem, které se může objevit kdekoliv. Myslím si, že je důležité, že je v kodexech i zmíněn respekt ke všem jedincům.

Podpora práva na sebeurčení je rozebírána v MEK ve 4. kapitole a myslím si, že je rozpracována velmi podrobným způsobem (srov. IASSW 2018: 4–6). V EK je to řešeno stručněji, a to ve 2. kapitole. Myslím si, že by se v našem EK měla tomuto

tématu věnovat větší pozornost (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–3).

Téma profesní integrity je řešeno v obou kodexech. Myslím, že je to rozpracováno přiměřeným způsobem. V obou kodexech je rozebrána potřeba odborné kvalifikace sociálních pracovníků. Odborná kvalifikace je v této oblasti velmi důležitá, protože je potřeba určitého vzdělání a vědomostí pro výkon daného povolání. Také je velmi důležité, aby každý sociální pracovník oplýval určitými vlastnostmi, které při práci využívá. Tyto vlastnosti jsou sepsané i v obou kodexech. Nejsou tam všechny, protože těchto vlastností je mnoho, ale jsou zde uvedeny ty nejdůležitější a také nejdůležitější. Je zde probíráno i téma přebírání darů. Toto téma sociální práci také velmi zasahuje, a z tohoto důvodu je dobré, že je to v rámci etických kodexů zařazeno.

Při celkovém zhodnocení obou kodexů jsem se lépe zorientovala v MEK (srov. IASSW 2018: 1–8). Vyhovovalo mi, že je to rozpracováno do více kapitol, kdy každá kapitola se věnovala konkrétnímu tématu. Naopak EK mi přišel obtížnější na orientaci, protože je složený ze dvou kapitol a následně na konci má část věnovanou se etickým problémovým okruhům. Ale nicméně v obou kapitolách, tedy v: Etických zásadách a Pravidlech etického chování sociálního pracovníka, jsou zmínky k různým tématům, které jsou v MEK rozdělené do kapitol (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 4–5).

3 Návrh aktualizace a doplnění Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006) ve světle Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků (2018)

3.1 Svědomí

Myslím si, že oba uvedené etické kodexy sociálních pracovníků by měly být doplněny o kapitolu svědomí. Otázka svědomí se týká nás všech. Svědomí nás odlišuje od živočichů. Živočichové nejednají dle svého svědomí, to dokážeme pouze my, lidé. Dle svého svědomí nedokáží zvířata jednat, protože nejsou schopná mravně usuzovat. Zvířata neoplývají ani morální odpovědností, to také dokážeme pouze my lidé. Svědomí se projevuje jako náš vnitřní hlas a je určitou lidskou schopností.

Do návrhu EK zařazují tyto body týkající se svědomí:

1. Zdůraznění, že sociální pracovníci by měli jednat dle svého svědomí.
2. V čem napomáhá svědomí sociálním pracovníkům?
3. Co posiluje svědomí v sociální práci?
4. Jak může svědomí napomoci sociálnímu pracovníkovi?
5. Svědomí může napomáhat profesionálnímu růstu sociálních pracovníků.

Většina toho, co se naučíme, je na základě příkladu, pozorováním okolí, sledováním následků chování. Myslím si, že pro vytvoření základních morálních hodnot je důležité, být pozorný pozorovatel jak chování, tak následků plynoucích z chování. Vždy jsme ovlivňováni vnějším prostředím a uvnitř si děláme vlastní sebehodnotící reakce. V našem rozhodování nám nikdo nic neulehčí. Naslouchat radám, jak máme či nemáme něco dělat, je jen naší volbou. Měli bychom přemítat o každém našem kroku, držet se přítomnosti, protože na ní záleží a přemýšlet o budoucnosti, protože dopad našich jednání, by neměl mít za následek poškození nás samých, či jiné osoby. Poučením pro nás je vždy minulost a z ní pramenící předchozí zkušenosti. Problém může nastat, když se k našemu osobnímu přesvědčení začnou vyjadřovat další lidé s jiným názorem. V tento okamžik nastává rozpor a začínáme nebo bychom měli diskutovat, abychom dosáhli jistoty správnosti našeho přesvědčení. Toto má vliv na formování našeho svědomí. Myslím si, že naše svědomí můžeme označit jako žalobce. Nefunguje pouze jako žalobce, ale i schvaluje naše jednání nebo nic nenamítá. Svědomí může být určitě spravedlivé i nespravedlivé. Často se obviňujeme i z věcí, za které nemůžeme, na které jsme neměli vliv, nebo jsme nemohli důsledky předvídat. Naše rozhodnutí, která v jednotlivých situacích vykonáváme, ovlivňují různé okolnosti. Tyto okolnosti nemůžeme předvídat.

Vše, co v životě uděláme, zanechává stopu jak ve vnějším světě, tak i ve vnitřním světě. My sami se také měníme. Věci okolo nás se vyvíjí, tento proces probíhá i uvnitř nás. Vše, co uvedeme do pohybu, způsobuje něco nového, co přináší nové zkušenosti. Přemýšlím o tom, jak posoudit změny, které způsobují naše rozhodnutí, když se neustále vyvíjíme a měníme také? V některých věcech se měníme a v některých naopak ne. Každý samostatný čin může mít tolik interpretací, podle počtu interpretů. Jsme tudíž neustále vystavováni konfrontaci svého jednání a tato konfrontace nemusí být vždy příjemná. O cizích vlivech můžeme a nemusíme vědět. Když o nich nevíme, slepě za ně přebíráme zodpovědnost. Naše zodpovědnost sílí s vědomím, že cokoliv uděláme, může být zneužito.

Jelikož je svědomí schopností člověka, nemusí dojít k jeho dosažení správné aktivitě a to z různých důvodů. Může to být např. u jedinců, kteří díky svému zdravotnímu postižení nejsou schopni činit morální rozhodnutí. Dále u jedinců, kteří prodělali mozkovou mrtvici, různé nehody, demenci a díky tomu přicházejí o svůj morální úsudek,

který měli vytvořený a v této souvislosti ztrácejí i svědomí, které bylo vytvořené díky morálním úsudkům. Být člověkem ale vždy znamená, že máme schopnost svědomí, a to i v případě, kdy nejsme schopni tuto schopnost využívat. Každý jedinec se dostane v životě do situace, kdy stojí na rozcestí mezi volbou svého jednání. Rozhoduje se, zdali je konkrétní jednání morální. V těchto situacích je nápomocno naše svědomí (srov. NASELLI 2016: 22).

Když jsem se zaměřila na svědomí, napadaly mě různé otázky. Musíme se vždy řídit svým svědomím? Ano. Je svědomí důležité i v oblasti sociální práce? Během našeho celého života jsme si zakořenili morální kodex toho, co je dobré a co je špatné. V tomto ohledu se nabízí otázka „Kdo a jak nám stanovil hranice toho, co je dobré a co je již zlé? Tyto hranice jsou pokaždé ovlivněny osobou, která je součástí našeho života od samého počátku našeho narození. My se podřizujeme vlivu této osoby. To nás může přivést k další otázce: Proč se tomuto vlivu podřizujeme? Je to snad ze strachu či ze ztráty lásky? Strach nás vždy vede k tomu, že se mu chceme vyhýbat. Vnější svět, vztahy mezi lidmi, v mnoha případech i naše vlastní tělo nám přináší spíše utrpení. Snažíme se čelit tomuto utrpení různými způsoby a potlačit náš strach. Nelze popírat absenci svědomí. Jeho hlas je v každém z nás. Již z tohoto důvodu je důležité začlenit svědomí do etických kodexů sociálních pracovníků. Svědomí nás odrazuje od nevhodného chování. Je k nám i tolerantní, bere v úvahu okolnosti vnější i vnitřní. Lidé si narozdíl od živočichů dokáží představit následky svého jednání. Uvědomují si, že některé jednání může druhým uškodit. V případě, kdy jednáme v náš prospěch, ale nehledíme na druhé můžeme mít špatné svědomí. Špatné svědomí v tomto případě můžeme mít, protože si uvědomujeme, že naše jednání druhým ubližuje (srov. SPAEMANN 1995: 63–65).

Ovlivňuje svědomí naše emoce? Jaký je mezi nimi vztah? Svědomí má i citový aspekt. Z jedné strany se můžeme cítit spokojeně, budeme v souladu s naším svědomím. Pokud budeme v souladu s naším svědomím, dostaví se nám pozitivní emoce. Druhým protipólem může být pocit hříchu, který probouzí vnitřní hlas našeho svědomí a dává nám pocit vnitřní bolesti, nekonečných otázek, zpytování. Je to pocit, jako volání po úlevě, který když není vyslyšen, může vést až k onemocnění. Vždyť celý život narážíme na větu „neulevil svému svědomí“ a to vedlo k duševnímu strádání. A někdy může vnitřní napětí, způsobené naším špatným svědomím, zapříčinit stres, který vede k onemocnění těla. Pocit viny vždy vychází z našich skutků jsme vinni za něco, co jsme provedli, a to co jsme provedli, považujeme za špatné nebo něco zlého. Pokud se cítíme za něco vinni, pocítujeme hlavně negativní emoce. Pravdou je, že se častěji cítíme vinni za to, co jsme měli udělat a neudělali v souladu s naším svědomím. Dalším příkladem je vina za špatný úmysl, i když nevykonaný (srov. OUSPENSKY 2008: 53–55).

Máme vždy respektovat svědomí druhých jedinců? Všichni máme povinnost, řídit se dle mravních požadavků, pravidel a dle zákonů. A co člověk bez svědomí? Existuje člověk bez svědomí? Musíme si uvědomit, že jsou lidé bez empatie, podléhající „špatným“ vlivům a kteří sebou nechají manipulovat. Zlo je v lidské společnosti běžnou součástí, která má výrazný dopad na náš život a může mít rozsáhlé následky pro celou společnost i pro život na Zemi. Každodenně se setkáváme s projevy násilí, hrůz válek, genocidy a agresivního chování, včetně případů, kdy matka zabíjí své vlastní dítě. Dobro a zlo jsou součástí člověka a jsou ukryty v jeho nevědomí. Lidé s pevnými morálními zásadami jsou schopni odolat moci zla. Správné chování zvráceného člověka může mít v důsledku zločinný dopad, stejně jako nesprávné jednání člověka s dobrými úmysly.

Člověk se rozhoduje pro dobro nebo zlo na základě svého svědomí, ale svědomí může být mylné a překrucovat skutečnost. Proto není snadné se spoléhat pouze

na své svědomí. Pouze lidé s pevnými morálními zásadami a odvahou se mohou řídit svým svědomím. V některých případech je zapotřebí individuálního úsudku a rozhodování na základě nevědomého základu osobnosti. Rozum hraje důležitou roli při posuzování situace, ale není dostatečný pro rozhodování o dobru a zlu. Je třeba, aby byl přítomen pozitivní vliv principu dobra na člověka a aby spolupracovalo svědomí, rozum a dobro. Lidé podléhající zlu mají silnou vůli, vyhýbají se kritice a jsou duševně nevyzpytatelní. Největší nebezpečí zla spočívá v jeho schopnosti se přetvářet a skrývat svou pravou podstatu.

Kromě teoretických znalostí je pro obranu proti zlu nezbytný i určitý duchovní rozvoj člověka. Na každého jedince je kladen morální nárok volby mezi dobrem a zlem. Tyto volby však nejsou jednorázové, ale člověk musí neustále zvažovat své činy a skutky a uvědomovat si jejich dopad na jeho osobnost a na svět kolem něj. Každé rozhodnutí může buď přispět k rozvoji a prosazení dobra, nebo k degradaci a rozšíření zla.

Člověk by měl být schopen posuzovat vlastní činy i úmysly, zamezovat zakázaným nebo mravně zavrženíhodným formám jednání. Měl by mít vědomí povinnosti, lítosti, viny, snahy o nápravu. Často se náš vnitřní hlas dostává do konfliktu se zodpovědností. Například v situaci, kdy je možné lži ochránit druhého člověka. V takový okamžik rozhodnutí pro lež může být člověk trestán výčitkami svědomí, i když rozumově je přesvědčen o správnosti svého rozhodnutí. Vždy je dobré řídit se jednoduchým pravidlem, které je nám většinou vštěpováno již od dětství. Činit dobro a varovat se zla. Jednat s ostatními jako sobě rovnými, jednat v souladu se svým svědomím. Pokud jedinec svými činy, postojem, narušuje práva společnosti, jiných lidí, pak druzí lidé a i stát, mají právo mu v tomto zabránit, tzn. nerespektovat svědomí druhého člověka. Pokud totiž jedinec narušuje práva jiných lidí, již se to netýká jen jeho osoby a jeho svědomí, ale zasahuje do života jiných lidí a způsobuje jim určité problémy svým jednáním a velmi často jim tímto škodí (srov. JUNG 1995: 171–172).

Sociální práce je řazena mezi náročné profese, které jsou postavené na kontaktu s druhými lidmi. V této oblasti se sociální pracovník stýká hlavně s lidmi, kteří procházejí těžkou životní situací. Tito lidé potřebují od pracovníka pomoci řešit jejich situaci. Myslím si, že je velmi důležité, jakou osobnost sociální pracovník má. Každý sociální pracovník by měl jednat dle svého svědomí, neměl by se zaměřovat pouze na své osobní zájmy. Měl by na danou situaci nahlížet z více úhlů pohledů. Také je důležité, aby dokázal přemýšlet o svém jednání, rozebírat ho, přemýšlet o něm. Dokázat o svém jednání diskutovat s ostatními. Svědomí je pro člověka velmi důležité. Svědomí také ovlivňuje, jakým způsobem každý z nás dokáže hodnotit své vlastní jednání, a to z mravního hlediska. Takto hodnotit můžeme např. naše smýšlení, znalost, náhled, vědění, vnitřní zkušenost, jednání.

V oblasti sociální práce se jedinec zde pracující dostává často do situací, kdy je postaven před rozhodnutí, u kterých neví, pro které se má rozhodnout. Je to z důvodu, že ani jedno rozhodnutí se nemusí zdát správné. V těchto situacích se musí sociální pracovník zaměřovat na své hodnoty a také na etická pravidla podle kterých jedná. Sociální pracovník by měl oplývat tedy velmi silným svědomím a měl by mít vytvořené určité morální zásady. Díky svědomí a morálním zásadám může zhodnotit danou situaci a na základě tohoto posouzení se rozhodnout pro řešení, které vyhodnotí jako nejlepší v dané situaci.

Svědomí je pro sociální práci zásadní v mnoha oblastech. Je to podstatné pro zachování profesionality daného sociálního pracovníka. V této oblasti je velmi obtížné udržovat profesionální vztah v mnoha situacích. Pracovník se s klientem často sblíží a pak může balancovat na hraně příliš blízkého přátelského vztahu. Myslím si, že přátelský vztah je důležitý, ale musí tam být stále dodržována i ta hranice

profesionální. Na základě našeho svědomí se formuje náš přístup, jak jednáme s klienty (srov. ÚLEHLA 2005: 113–114).

3.2 Morální odpovědnost

Podle mého názoru, by se do EK měla zahrnout i kapitola morální odpovědnosti. V MEK je otázka morální odpovědnosti rozebírána, a to především v kapitole zaměřující se na profesionální integritu. Je jí věnována jedna podkapitola. Odpovědnost je v sociální práci jedno z rozebíraných témat. S tímto pojmem se setkáváme během celého našeho života. Každý z nás má určitou odpovědnost, a je zapotřebí si naši odpovědnost uvědomovat. V této oblasti má sociální pracovník odpovědnost za sebe, je odpovědný vůči klientovi, vůči svému nadřízenému, vůči svým kolegům, také je odpovědný směrem ke společnosti. A to je také zmíněno v MEK.

V MEK je odpovědnost rozebírána ve více bodech. Je zde poukázáno i na kolektivní zodpovědnost, konkrétně v bodě 2.4. v kapitole zabývající se prosazováním lidských práv. Je zde upozorněno na to, že vedle kolektivní zodpovědnosti musí být zohledněna i ochrana lidských práv. V kapitole 9, o profesionální integritě, je hned v prvním bodě také rozebírána odpovědnost, a to konkrétně odpovědnost národních sdružení a také organizací.

V obou kodexech je uvedeno, že sociální pracovník musí dávat přednost profesionální odpovědnosti před svými osobními zájmy (srov. IASSW 2018: 4–8). V EK je také uvedeno, komu je sociální pracovník při své práci zodpovědný. Je zde i poukázáno na to, že sociální pracovníci musejí dávat přednost své profesionální odpovědnosti před svými vlastními zájmy. Ve 2. kapitole, která pojednává o vztahu ke klientovi, je uvedeno, že sociální pracovník pomáhá klientovi uvědomit si vlastní odpovědnost. V té samé kapitole, ale ve vztahu ke zaměstnavateli, je také uvedeno, že sociální pracovník vykonává svou práci odpovědným způsobem. Tedy plní všechny své pracovní povinnosti (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–5). Myslím si, že by tato kapitola měla být rozpracována podrobněji. Určitě bych do EK zařadila v rámci této kapitoly tyto oblasti:

- 1) Sociální pracovník musí být morálně odpovědný.
- 2) Morální odpovědnost napomáhá rozlišovat mezi dobrým a špatným jednáním a měli bychom jednat podle etických zásad a principů.
- 3) Vůči komu musí sociální pracovník jednat dle etických zásad a principů?

Je odpovědnost v oblasti sociální práce důležitá? A co morální odpovědnost? Odpovědnost je celkově téma, které je v této pomáhající profesi velmi rozebírané. A nejenom v sociální práci, ale i ve vědních oborech. Na odpovědnost je také nahlíženo různými způsoby. Odpovědnost může zasahovat do oblasti ekonomie, práva, filozofie, teologie, psychologie, politiky, morálky. Každý z nás má určitou odpovědnost. Všichni jsme za něco odpovědní, jak v našem osobním, tak i profesním životě. Odpovědnost nás tedy provází celým naším životem. Za své činy odpovídáme. Co je to vlastně morální? Je to něco, co spadá pod morálku. Jestliže jednáme morálně správným způsobem, znamená to, že jednáme podle určitých eticky závazných pravidel a také dle našeho svědomí.

Sociální práce je velmi náročnou profesí, která je velmi často i emočně náročná. Od sociálních pracovníků je vyžadováno, aby byli empatictí a dokázali se do jedinců vcítit a poskytnout jim účinnou pomoc. Neměli by mezi klienty dělat rozdíly, měli by ke všem přistupovat rovnocenně, spravedlivě, s respektem, důstojně. Měli by uchovávat klientovo tajemství a soukromí. Jsou zodpovědní za to, jakým způsobem s klientem jednají, protože klient je v dané situaci velmi zranitelný. Každé jednání ho velmi snadno

ovlivní, ať už pozitivně, tak negativně. Pokud by sociální pracovník při svém jednání nepřemýšlel o možných důsledcích, mohlo by to být velmi nežádoucí. Klienti si moc dobře uvědomují, jakým způsobem k nim sociální pracovník přistupuje (srov. KUTNOHORSKÁ 2011: 21).

Morální odpovědnost je tedy velmi klíčová, a to i v sociální práci. Sociální práci při své práci odpovídají za poskytování kvalitní péče a podpory lidem, kteří se ocitli v různých životních situacích, které jsou pro ně náročné. Mnohdy si neumí v těchto situacích poradit. Morálně odpovědný člověk by měl být schopný od sebe odlišovat správné a nesprávné jednání. Na základě morální odpovědnosti má sociální pracovník povinnost jednat takovým způsobem, který je etický. Klíčové je, aby o svém jednání přemýšleli. Musí se zabývat i následky svého jednání. Co dané jednání může způsobit. Koho může ohrozit nebo ranit. Sociální pracovníci mají vliv na mnoho lidí okolo sebe a každé naše jednání má následné důsledky (srov. HÁLA 2013 :105–109).

3.3 Etické problémy a dilemata

Do MEK i EK bych zařadila více i kapitolu týkající se etických problémů a dilemat. V MEK není kapitola, která by se přímo zabývala tímto tématem. V EK je kapitola, která se etickými problémy a okruhy zabývá, ale je zpracována velmi stručným způsobem. Hodnotím pozitivně, že je to zde zmíněno. Jelikož etické problémy a dilemata jsou častou záležitostí v oblasti sociální práce, myslím si, že by to mělo být rozpracováno podrobněji. Myslím si, že EK by měl být doplněn o příklady řešení etických dilemat a problémů z praxe. (srov. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1– 5).

V EK bych se v rámci etických problémů a dilemat více zaměřila na:

1. Etická dilemata.
2. Kterými vlastnostmi by měli sociální pracovníci oplývat?
3. Díky vývoji doby, společnosti a vzniku nových technologií, jako jsou sociální média, vznikají stále nová dilemata a nové problémy, se kterými se musí sociální pracovníci vypořádat. V oblasti sociální práce se řeší neustále nová témata a vymýšlejí se nové metody a způsoby práce.
4. Myslím si, že by v aktualizovaném EK měl být sepsán i postup při řešení etických dilemat. V současném EK je uveden postup při řešení etických problémů.

Etické problémy a dilemata přivádějí sociální pracovníky do velmi složitých situací. Sociální práce je celkově práce, která je velmi náročná, a to jak po stránce psychické, tak i fyzické. Je to těžké, protože v sociální práci dochází ke každodennímu kontaktu s lidmi, kteří se nacházejí ve složité životní situaci, mají určité problémy. Toto povolání potřebuje, aby lidé v ní pracující oplývali lidskostí a také empatií. Bez těchto dvou vlastností, by tato práce nefungovala. Tato práce velmi často také přináší řadu etických problémů i dilemat (srov. HOLÁ 2011: 152).

Rozdíl mezi etickým problémem a dilematem jsem uvedla v 1. kapitole. Jak problém, tak i dilema přivádí sociálního pracovníka do obtížné situace. Každý problém má správné řešení. Když se jedinec nachází v etickém dilematu, musí se rozhodnout mezi dvěma možnostmi, z nichž obě mohou obsahovat nějaké negativní důsledky. I když se zdá, že ani jedno z řešení není naprosto správné, musí se rozhodnout a volit mezi menšími zly. Existuje mnoho různých způsobů, jak řešit etická dilemata. Každé etické dilema je individuální, vzniká při kontaktu s jiným jedincem, na situaci působí jiné vlivy, sociální pracovník i klient mohou být v různém emočním rozpoložení. Může to pokaždé vzniknout v jiném prostředí, takže neexistuje žádné konkrétní řešení pro vyřešení

etických dilemat. Řešení spočívá v sociálním pracovníkovi, jak se k situaci postaví, jak zareaguje. V řešení se odráží pracovníkova povaha, schopnosti, zkušenosti, vědomosti. Důležité je, aby si sociální pracovník neustále uvědomoval, že jedná s živou bytostí, kterou je potřeba vnímat celostním způsobem, se všemi jejími stránkami. Každé rozhodnutí ho nějakým způsobem ovlivní (srov. MÁTEL 2010: 113).

Myslím si, že postup řešení při etických dilematech vhodně popsal Reamer. Popisuje to obecným způsobem, dá se to aplikovat na mnoho vzniklých situací, ale určitě ne na všechny. Daný postup jsem uvedla v 1. kapitole, konkrétně v podkapitole, která se věnuje právě etickým dilematům a problémům. Tento postup by mohl být podle mě zaveden do EK, protože nezabíhá nějak do detailů. Autor se nejdříve zaměřuje na to, že má být stanoveno etické dilema. To si myslím, že je pro začátek nejdůležitější. Protože na základě toho se odvíjí další postupy. Je také zásadní si určit, jakých osob se dilema týká. Je možné, že do řešení bude muset být zapojeno více osob. Nejenom ta osoba, které se dilema přímo týká. Měly by se postupně projít všechny možné důsledky, které mohou vzniknout. Může se jednat o pozitivní i negativní výsledky. To si myslím, že je také velmi důležitý krok. Jedinec se zamyslí nad tím, co vše to může přinést. Zároveň mu to možná napomůže v rozhodnutí, které řešení je lepší (srov. REAMER 2006: 87–90).

3.4 Komunikace

Do EK bych také zahrнула rozsáhleji komunikaci. Určitě bych do kodexu zařadila:

1. Pravidla týkající se komunikace. Těchto pravidel je mnoho. Proto by zde měly být uvedena ta základní.
2. Zdůraznila bych, že při osobním kontaktu s jedincem je velmi důležité dbát nejen na verbální, ale i na neverbální komunikaci.
3. Komu musí sociální pracovníci přizpůsobovat komunikaci?
4. Také si myslím, že by zde měla být sepsána rizika, která mohou vzniknout, pokud bude komunikace vedena nevhodným způsobem.

Celá interakce v oblasti sociální práce je postavena na komunikaci. Bez komunikace by sociální práce nemohla fungovat. Pracovník v oblasti sociálních služeb musí mít určité komunikační dovednosti, které při své práci využije. Měl by oplývat dobrým mluveným projevem. Také by měl mít určité emoční kompetence, protože emoce se do rozhovoru také promítají. Dále by měl oplývat přiměřenou sebedůvěrou a sebepoznáním (srov. VYMĚTAL 2008: 27).

Komunikací nemyslíme pouze verbální, vyjádřenou slovem, ale i neverbální. Lze ji také rozdělit na psanou a slovní (srov. MIKULÁŠTÍK 2010: 32–33). Existují i druhy komunikace, které jsou velmi klíčové pro sociální práci. Jsou jimi pozitivní a negativní komunikace. Jaký je mezi nimi vlastně rozdíl? Zásadnější je v této profesi komunikace pozitivní. Již od slova “pozitivní“ poznáme, že je to něco příjemného, kladného. Při tomto typu komunikace dochází k tomu, že kladným způsobem akceptujeme jedince, se kterým komunikujeme. Musíme si uvědomit, že mnoho věcí a situací, které nejsou pozitivně laděné, lze předložit takovým způsobem, že danou informaci pozitivně zaobalíme. Druhým typem komunikace je tedy negativní, která je opakem prvního typu. V tomto případě dochází k odmítání a odporu, druhého jedince neakceptujeme.

Kromě pozitivní a negativní komunikace je pro sociální práci důležitá i komunikace interkulturní. Každý jedinec je individuum, které bylo vychovááno v jiném kulturním prostředí. Sociální pracovník si to musí uvědomovat a měl by každého jedince respektovat i na základě jeho kultury. Kultura nás od sebe odlišuje, zvyky, jazyky,

zákony, morálkou, vzhledem atd. Sociální pracovník na to musí být připraven. Existuje i mnoho dalších typů komunikace, o kterých by měl mít sociální pracovník povědomí. Jsou to tyto: pasivní, agresivní, manipulativní, asertivní, agování. Každá z uvedených komunikací má své typické znaky, kterými se vyznačuje. Pasivní je také označována jako rozpačitá, povolná, agresivní je útočná a také netaktní, manipulativní je podlá, asertivní je pozitivní a kladná. A co to je agování? Při této komunikaci dochází k tomu, že jedinec, se kterým dochází ke komunikaci, odpovídá takovým způsobem, který je nevhodný a neúměrný vůči sdělené informaci. Velmi často to může vypadat tak, že daná osoba reaguje úplně na něco jiného. Může se také stát, že dotyčný reaguje otázkami a odpověďmi, které s tématem vůbec nesouvisí (srov. MIKULÁŠTÍK 2010: 31–34).

Co to vlastně komunikace je? Komunikace nás provází celým naším životem. Při každé interakci s druhým jedincem dochází ke komunikaci. Pomocí komunikace se dorozumíváme. Komunikaci nepoužívají jen lidé, ale i zvířata. V různých oborech je na komunikaci pohlíženo jiným způsobem. Existují různé definice, které vysvětlují komunikaci (srov. VYMĚTAL 2008: 24). Samotné slovo “komunikace“ vychází z latinského slova “communicare“. Lze ho přeložit jako “sdílet, spojovat“. Uvedené latinské slovo komunikaci vystihuje, pomocí níž s ostatními sdílíme a spojujeme se (srov. MIKULÁŠTÍK 2010: 19).

Mnohdy se do pozice sociálního pracovníka dostanou lidé, kteří schopnost komunikace neovládají vhodným způsobem. Komunikace se vždy odráží na vztahu s klientem či jeho zákonnými zástupci. Při interakci se odráží naše komunikace verbální i neverbální. Druhý jedinec si všímá našich gest, mimiky, pohybů, postoje. Velmi často o nás prozradí více naše komunikace neverbální. Stává se, že při verbální komunikaci je řečeno určité sdělení, které je v rozporu s naší neverbální komunikací. Řeč našeho těla nás velmi často prozradí (srov. VYMĚTAL 2008: 56 a 73). Při verbální komunikaci je důležité dávat si pozor na rychlost komunikace, tón hlasu, hlasitost, nevyužívat příliš odborných výrazů, mluvit spisovně. Některým odborným výrazům by nemusel klient či jeho zákonní zástupci rozumět. Při komunikaci si také všímáme a ovlivňují nás výraz obličeje, obraz, zvuk, vůně a chuť. Tón hlasu může o jedinci také mnoho napovědět. Na základě tónu můžeme zjistit, zdali je komunikátor zaujatý, znuděný, nachlazený (srov. MIKULÁŠTÍK 2010: 103–105).

Neverbální komunikaci je v interakci sociálního pracovníka s klientem velmi klíčová a užitečná. Sociální pracovník může klientovi poskytnout verbálním způsobem, tedy slovně, určitou informaci. A na základě neverbální komunikace může pochopit, zdali klient informaci pochopil. Může dojít k tomu, že se třeba klient může tvářit zmateným způsobem a na základě toho pracovník může vyčíst, že informaci nepodal srozumitelným způsobem. Neverbální chování napomáhá ve sdělování takových informací, které pomocí našich slov nesdělíme, anebo je nechceme z nějakého důvodu sdělit. Stejně jako verbální komunikace může být v některých případech pochopena špatným způsobem, může to být i u neverbální komunikace. Ne vždy porozumíme neverbální komunikaci správným způsobem (srov. DEVITO 2001: 99 a 125).

Naše komunikace je závislá na našich myšlenkových procesech. Při myšlení používáme slova. Lidé mezi sebou komunikují pomocí akcí, verbální komunikace nebo pomocí různých gest, neverbální komunikace. Jedinec záměr dané komunikace vytváří pomocí své myšlenky. V naší komunikaci převažuje více verbální komunikace, tedy pomocí našich slov (srov. DAY 2014: 24).

Pomocí internetu také dochází ke komunikaci, kdy pro dnešní dobu je typická virtuální komunikace. Tento typ je v současné době velmi často využíván. Přináší to pozitivní i negativní dopady. Ale z jakého důvodu o tomto typu komunikace píšou?

Myslím si, že by to mělo být zmíněno v rámci etických kodexů, protože je to využíváno i v oblasti sociální práce. Zároveň to souvisí s komunikací i se sociálními médii a technologiemi (srov. EGERMAIEROVÁ 2013: 15–17).

3.5 Sociální média a technologie

Podle mého názoru by bylo vhodné zařadit do našeho EK i kapitolu zaměřenou na sociální média a technologie. V EK by v této kapitole měly být rozebírány tyto oblasti:

1. Sociální pracovníci využívají ve své práci sociálních médií a technologií.
2. Oblast zveřejňování fotografií.
3. Oblast virtuální komunikace a její formy (srov. IASSW 2018: 7).

Celkově se mi líbí, jak je zpracována tato kapitola v MEK. Informace zmíněné v MEK bych uvedla i do našeho EK, alespoň ty podstatné. Poukázala bych zde, stejně jako je v MEK, že při používání sociálních médií a technologií může dojít k narušení soukromí nebo důvěrnosti. Je to velmi křehká oblast. Jako preventivní opatření, díky kterému nemusí tolik k narušení docházet, se podepisuje informativní souhlas. Určitě bych také uvedla online poradenství. Podle mého názoru by se měla v našem EK vyskytnout i část věnována fotografiím, jejich pořizování a následného vkládání na internet. Aby mohl být klient fotografován, je k tomu zapotřebí, aby jeho zákonnými zástupci, byl podepsaný souhlas, vztahující se k pořizování fotografií a následného vkládání (srov. IASSW 2018: 7).

Sociální média i technologie se stávají pro sociální práci čím dál důležitější a jsou využívanější. Poskytují této práci nové možnosti, díky kterým se může posouvat neustále kupředu. Obojí se stalo významnými prostředky sloužícími ke komunikaci, sdílení informací a i vzdělávání. Komunikace může probíhat na dálku. Díky tomuto typu komunikace můžeme komunikovat s lidmi žijícími v jiné zemi. K dalšímu vzdělávání může docházet prostřednictvím různých webinářů, online schůzek, online školení. Přináší to mnoho pozitivních stránek, ale také i negativních. Stejně jako každá jiná věc. Vše má svá pozitiva i negativa. Záleží na tom, jak to kdo využije. Při používání sociálních médií a také technologií si musíme dávat velký pozor na to, co vše zveřejníme. Protože to, co zveřejníme, se dá snadno použít proti nám (srov. KONEČNÝ 2011: 22).

Dané téma je v současné době velmi rozšířené. Přináší mnoho pozitivních i negativních prvků. Oblast technologie a sociálních médií nezasahuje pouze naše osobní životy, ale je to čím dál více využíváno v profesích, včetně těch pomáhajících. Lidé se tomu musí přizpůsobit. Myslím si, že sociální média a technologie v sociálních službách v mnoha oblastech napomáhají. Díky nim se mohou různé organizace zviditelnit. Propagovat své služby. Na základě tohoto zviditelnění se společnost dozvídá mnohem více než v minulosti o daných organizacích. V dnešní době je internet využíván i pro vytváření mnoha sbírek, které mohou jednotlivcům a organizacím pomoci. Díky internetovému připojení mohou organizace zveřejňovat své akce, které jsou pořádané. Pomocí fotografií jsou společnosti přiblížené akce dané služby. Je jen na dané organizaci, které aktivity, chce mít nafocené. Je důležité mít pro pořizování fotografií písemný souhlas. Bez tohoto souhlasu se fotografie nesmí pořizovat.

Sociální média usnadňují v některých případech sociálním pracovníkům práci. Díky nim mohou být sociální pracovníci ve spojení se svými klienty, kolegy, či jinými stranami, se kterými potřebují být v rámci své práce v kontaktu. Mohou být kromě komunikace také využity pro zveřejňování aktuálních informací o službě či o zdrojích, ale také mohou být využity k vzájemné podpoře. Když je vzájemná podpora v této oblasti velmi často potřebná. Tato oblast přináší i mnoho možností. Dochází i k tomu, že si lidé vytváří skupiny, kam zvou ostatní, kteří mají podobné problémy. Spojují se a díky tomu

mohou společně komunikovat o svých problémech. Myslím si, že mnoha lidem to pomáhá, protože si díky tomu uvědomí, že s daným problémem nežijí sami.

Sociální pracovníci mohou díky svým mobilním telefonům zlepšit své plánování. Do telefonů si mohou stáhnout aplikace, které jsou zaměřené na plánování. Někteří lidé si raději vše zapisují na papír či do diářů, ale jiní lidé své diáře či papíry neustále ztrácejí, nebo na ně zapomínají. Díky tomu, že si to zaznamenají do svého telefonu, který mají většinou u sebe, minimalizují riziko, že zapomenou na něco důležitého. Ve svém telefonu si mohou nastavit upomínky na důležitá setkání či cokoliv jiného (srov. ŠVERĚPA 2005: 112).

Komunikace a sociální média a technologie jsou také vzájemně propojena. Čím dál více využívanou metodou komunikace je virtuální komunikace. Virtuální komunikace je takový typ, který probíhá prostřednictvím veřejných sítí, pomocí internetu. Má to pozitivní i negativní stránky. Mezi ty pozitivní stránky můžeme zařadit rychlost předané zprávy. Zprávu napíšeme a ihned ji můžeme odeslat. Mezi negativní stránky můžeme například zařadit zhoršení kvality řeči a myšlení. Jedinec si zhoršuje svou slovní zásobu, která je více rozvíjena při osobním kontaktu s druhým jedincem. Velmi mnoho jedinců zapomíná při komunikaci přes sociální média používat psaní čárek, velkých písmen, dělá se mnoho překlepů, které jedinci neopravují.

Při virtuální komunikaci jedinec v mnoha případech sděluje více informací a vyjadřuje názory jiným způsobem, než jakým by se vyjadřoval při verbální komunikaci s druhým člověkem. V rámci tohoto typu komunikace nemůžeme rozeznat, jak se jedinec na druhé straně cítí. Tato komunikace může probíhat synchronně nebo asynchronně. Ani při jednom z těchto typů nedokážeme rozeznat, v jakém citovém rozpoložení se osoba nachází. Někdy to poznat můžeme, pokud to osoba na druhé straně chce. Ale v jiných případech, kdy se jedinec přetvařuje, to poznat nedokážeme, nebo pokud ho nevidíme pomocí videohovoru. A i když vidíme jedince přes videohovor, postrádáme velkou část z neverbální komunikace. Protože velká část neverbální komunikace je velmi zkreslena a mnoho toho také nevidíme. Nemusíme vidět tělesné pohyby jedince, protože komunikace probíhá vsedě. Také máme zhoršený náhled na mimiku a různá gesta, která nám při komunikaci velmi napomáhají.

Myslím si, že mnoho věcí, které jsou sepsány prostřednictvím virtuální komunikace, by daný jedinec nebyl schopný slovně vyjádřit. A z toho důvodu, že nedochází k přímému kontaktu. A mnoho informací se hůře říká z očí do očí. Pomocí této komunikace se velmi špatně popisují a vyjadřují naše vlastní emoce a pocity. Díky tomu některé naše fráze nebo věty mohou vyznít úplně jiným způsobem, než jakým jsme chtěli. Dochází pak k situacím, kdy při osobním kontaktu by danou poznámku pochopil. Ale bez osobního kontaktu by se mohl při stejné poznámce urazit, protože nás nevidí osobně, tudíž nevidí naši mimiku, grimasy, tělesné pohyby, které vypovídají o našem emočním rozpoložení. Tedy napovídají i o tom, jak byla daná poznámka, fráze, věta, myšlenka myšlena. Myslím si, že tento typ komunikace narušuje i trpělivost lidí a přispívá k větší roztěkanosti. Protože člověk si zvykne, že má všechno hned. Rizikem může také být, že nemusíme vědět, s kým komunikujeme. Jedinec na druhé straně se může vydávat za úplně jiného člověka, než jakým skutečně je. To si myslím, že je velký problém (srov. EGERMAIEROVÁ 2013: 15–17).

3.6 Návrh Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků ČR

V této podkapitole se věnuji návrhu EK. Mám zde sepsaný EK v jeho současném znění. Do současného znění vpisují své návrhy na doplnění. Text, který slouží k doplnění EK, zvýrazňuji zelenou barvou.

ETICKÝ KODEX SPOLEČNOSTI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR

1. „Etické zásady

- 1.1. *Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální pracovníci proto dbají na dodržování lidských práv u skupin a jednotlivců, tak jak jsou vyjádřeny v dokumentech relevantních pro praxi sociálního pracovníka, především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.*
- 1.2. *Sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, pohlaví, rodinný stav, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.*
- 1.3. *Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci v takové míře, aby současně nedocházelo k omezení stejného práva druhých osob.*
- 1.4. *Sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, skupinám, komunitám a sdružení občanů svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich rozvoji a při řešení konfliktů jednotlivců se společností a jejich následků.*
- 1.5. *Sociální pracovník dává přednost profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Služby poskytuje na nejvyšší odborné úrovni (SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1).*
- 1.6. *Sociální pracovník musí jednat dle svého svědomí. Svědomí mu napomáhá řídit a hodnotit jeho jednání. Svědomí podporuje důvěru jednotlivých klientů v sociální pracovníky, se kterými jsou v kontaktu. Jestliže budou mít klienti pocit, že sociální pracovník jedná eticky a také dle svého svědomí, snadněji uvěří, že jim sociální pracovník pomůže. Svědomí může v sociální práci napomoci i při řešení náročných situací (srov. NASELLI 2016: 22). V případě, kdy se sociální pracovník ocitne v náročné situaci a musí si vybrat mezi dvěma řešeními, kdy se mu ani jedno nezdá, jako dobré, může napomoci naše svědomí. Díky našemu svědomí může sociální pracovník nalézt správné nebo alespoň lepší řešení. Svědomí může sociálnímu pracovníkovi napomáhat i v profesionálním růstu. Protože každý z nás může udělat nějakou chybu. Díky těmto chybám a tím, že se řídíme dle svědomí, se z našich chyb můžeme poučit a dále se vzdělávat (srov. ÚLEHLA 2005: 113-114).*
- 1.7. *Sociální pracovník musí být morálně odpovědný. Morální odpovědnost napomáhá sociálnímu pracovníkovi rozlišovat mezi dobrým a špatným jednáním. Sociální pracovník musí jednat podle etických zásad a principů. Jednat dle etických zásad a principů musí vůči jedincům, se kterými přijde do osobního kontaktu při své práci. Mezi tyto osoby patří klienti, kolegové, zaměstnavatelé, společnost (srov. HÁLA 2013: 105-109).*
- 1.8. *Sociální pracovník při své práci využívá komunikaci. Sociální pracovník by měl mít určité komunikační dovednosti. Měl by oplývat*

- dobrým mluvním projevem, přiměřenou sebedůvěrou a sebezpoznáním. Měl by mít určité emoční kompetence.
- 1.8.1. Sociální pracovník by se měl řídit dle pravidel komunikace. Sociální pracovník musí při komunikaci sdělovat informace jednoduchým, stručným a zřetelným způsobem. Musí být schopen vhodně načasovat komunikaci a ovládat určité emoční kompetence.
  - 1.8.2. Sociální pracovník by měl při osobním kontaktu s klientem dbát na verbální i neverbální komunikaci.
  - 1.8.3. Sociální pracovník musí komunikaci přizpůsobovat klientovi dle jeho potřeb, věku, pohlaví atd.
  - 1.8.4. Sociální pracovník by si měl uvědomovat rizika, která mohou vzniknout, pokud bude komunikace vedena nevhodným způsobem (srov. VYMĚTAL 2008: 27).
- 1.9. Sociální pracovník využívá ke své práci technologií a sociálních médií.
- 1.9.1. Sociální pracovník by si měl být vědom možných rizik, které přináší využívání sociálních médií a technologií.
  - 1.9.2. Sociální pracovník může zveřejňovat fotografie pouze na základě písemného souhlasu daného jedince. Bez souhlasu nesmí být daná fotografie zveřejněna.
  - 1.9.3. Sociální pracovník využívá ve své práci virtuální komunikace. Musí si být vědom rizik, které tento způsob komunikace přináší. Virtuální komunikace může probíhat synchronní nebo asynchronní formou. Tento druh komunikace je uskutečňován skrze veřejné sítě čili pomocí internetu. Sociální pracovník si uvědomuje rozdíl mezi synchronní a asynchronní komunikací. Je si vědom toho, že asynchronní komunikace přináší i mnoho rizik (srov. IFSW 2018).
2. *Pravidla etického chování sociálního pracovníka*
- 2.1. *Ve vztahu ke klientovi*
    - 2.1.1. *Sociální pracovník podporuje své klienty k vědomí vlastní odpovědnosti.*
    - 2.1.2. *Sociální pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých klientů.*
    - 2.1.3. *Sociální pracovník pomáhá se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace všem klientům. Sociální pracovník jedná s každým člověkem jako s celostní bytostí. Zajímá se o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usiluje o rozpoznání všech aspektů života člověka. Sociální pracovník se zaměřuje na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit, a tak podporuje jejich zmocnění.*
    - 2.1.4. *Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být klientovi poskytnuty a informuje ho o jejich potřebnosti a použití. Žádnou informaci o klientovi neposkytne bez jeho souhlasu. Výjimkou jsou osoby, které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (zejména nezletilé děti) nebo tehdy, kdy jsou ohroženy další osoby. V případech, kde je to v souladu s platnými právními*

- předpisy, umožňuje účastníkům řízení nahlížet do spisů, které se řízení týkají.*
- 2.1.5. *Sociální pracovník podporuje klienty při využívání všech služeb a dávek sociálního zabezpečení, na které mají nárok, a to nejen od instituce, ve které jsou zaměstnáni, ale i ostatních příslušných zdrojů. Poučí klienty o povinnostech, které vyplývají z takto poskytnutých služeb a dávek. Podporuje klienta při řešení problémů týkajících se dalších sfér jeho života.*
  - 2.1.6. *Sociální pracovník podporuje klienty při hledání možností jejich zapojení do procesu řešení jejich problémů.*
  - 2.1.7. *Sociální pracovník je si vědom svých odborných a profesních omezení. Pokud s klientem nemůže sám pracovat, předá mu informace o dalších formách pomoci. Sociální pracovník jedná s osobami, které používají jejich služby (klienty), s účastí, empatií a péčí.*
- 2.2. *Ve vztahu ke svému zaměstnavateli*
- 2.2.1. *Sociální pracovník odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli.*
  - 2.2.2. *V zaměstnavatelské organizaci spolupracují při vytváření takových podmínek, které umožní sociálním pracovníkům v ní zaměstnaným přijmout a uplatňovat závazky vyplývající z tohoto kodexu.*
  - 2.2.3. *Snaží se ovlivňovat sociální politiku, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve své zaměstnavatelské organizaci s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb poskytovaných klientům.*
- 2.3. *Ve vztahu ke kolegům*
- 2.3.1. *Sociální pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytovaných sociálních služeb.*
  - 2.3.2. *Respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborných a dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky k nim vyjadřuje na vhodném místě vhodným způsobem.*
  - 2.3.3. *Sociální pracovník iniciuje a zapojuje se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a je zodpovědný za to, že jeho rozhodnutí budou eticky podložena.*
- 2.4. *Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti*
- 2.4.1. *Sociální pracovník dbá na udržení a zvyšování prestiže svého povolání.*
  - 2.4.2. *Neustále se snaží o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.*
  - 2.4.3. *Působí na to, aby odbornou sociální práci prováděl vždy kvalifikovaný pracovník s odpovídajícím vzděláním.*
  - 2.4.4. *Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy.*

- 2.4.5. *Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.*
- 2.4.6. *Sociální pracovník spolupracuje se školami sociální práce, aby podpořil studenty sociální práce při získávání kvalitního praktického výcviku a aktuálních praktických znalostí.*
- 2.5. *Ve vztahu ke společnosti*
  - 2.5.1. *Sociální pracovník má právo i povinnost upozorňovat širokou veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů občanů.*
  - 2.5.2. *Zasazuje se o zlepšení sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlnosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní.*
  - 2.5.3. *Upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a potřebu zajistit přístup k těmto zdrojům těm, kteří to potřebují.*
  - 2.5.4. *Působí na rozšíření možností a příležitostí ke zlepšení kvality života pro všechny osoby, a to se zvláštním zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům a skupinám.*
  - 2.5.5. *Sociální pracovník působí na zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám, které vytvořilo lidstvo.*
  - 2.5.6. *Sociální pracovník požaduje uznání toho, že je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavatelům, profesní organizaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.*

Etické problémové okruhy

Tyto problémové okruhy by měly být rozpracovány v rozšířeném kodexu, který by byl zaměřen na specifika sociální práce v různých oblastech. Sociální práce s jednotlivci, rodinami, skupinami, komunitami a organizacemi vytváří pro sociálního pracovníka situace, ve kterých musí nejen eticky hodnotit a vybírat možnosti, ale i eticky rozhodovat. Sociální pracovník uvažuje eticky při sociálním šetření, sběru informací, jednáních a při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správních postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledků na klientův život (SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1-4).

V oblasti sociální práce řeší sociální pracovník kromě etických problémů i etická dilemata. Etické problémy a dilemata přivádějí sociálního pracovníka do velmi složitých situací. Sociální pracovník by měl oplývat lidskostí a také empatií. Tyto dvě vlastnosti mu mohou při řešení etických dilemat i problémů napomoci.

Díky vývoji doby, společnosti a vzniku sociálních médií a nových technologií vznikají stále nová etická dilemata a problémy (srov. HOLÁ 2011:152).

Sociální pracovník musí s každou osobou jednat jako s komplexní bytostí a přemýšlet nad všemi stránkami, které daného jedince ovlivňují. Měl by se zaměřovat na jeho biologickou, psychologickou, sociální, kulturní i duchovní stránku. Při řešení etických dilemat a problémů je to zásadní.

Sociální pracovník si musí být vědom toho, že jeho rozhodnutí ovlivňuje druhé (srov. MÁTEL 2010: 113).

- A. *Základní etické problémy jsou – kdy vstupovat či zasahovat do života občana a jeho rodiny, skupiny či obce (např. z hlediska prevence či sociální terapie společensky nežádoucí situace), – kterým sociálním případům dát přednost*

a věnovat čas na dlouhodobé sociálně výchovné působení, – kolik pomoci a péče poskytnout, aby stimulovaly klienta ke změně postojů a k odpovědnému jednání a nevedly k jejich zneužití, – kdy přestat se sociální terapií a poskytováním služeb a dávek sociální pomoci.

- B. Další problémové okruhy, které se občas vyskytují a vyžadují etické hodnocení a rozhodování, vyplývají z následujících situací: kdy loajalita sociálního pracovníka s klientem se dostane do střetu zájmů – při konfliktu zájmu samotného sociálního pracovníka se zájmem klienta, – při konfliktu klienta a jiného občana, – při konfliktu mezi institucí či organizací a skupinou klientů, – při konfliktu zájmu klientů a ostatní společností, – při konfliktu mezi zaměstnavatelem a jeho sociálními pracovníky.*
- C. Sociální pracovník má ve své náplni roli pracovníka, který klientům pomáhá a současně má klienty kontrolovat. Vztahy mezi těmito protichůdnými aspekty sociální práce vyžadují, aby si sociální pracovníci vyjasnili etické důsledky kontrolní role a do jaké míry je tato role přijatelná z hlediska základních hodnot sociální práce.*

Postupy při řešení etických problémů

- 1. Závažné etické problémy budou probírány a řešeny ve skupinách pracovníků v rámci Společnosti sociálních pracovníků ČR (dále jen Společnost). Sociální pracovník má mít možnost diskutovat, zvažovat a analyzovat tyto problémy ve spolupráci s kolegy a dalšími odborníky, event. i za účasti stran, kterých se týkají.*
- 2. Společnost může doplnit a přizpůsobit etické zásady pro ty oblasti terénní sociální práce, kde jsou etické problémy komplikované a závažné.*
- 3. Na základě tohoto kodexu je úkolem Společnosti pomáhat jednotlivým sociálním pracovníkům analyzovat a pomáhat řešit jednotlivé problémy (SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 4-5).*

Možný postup při řešení etických dilemat

- 1. Určení vzniklého etického dilematu a souvisejících hodnot i povinností, které jsou s ním spojeny.*
- 2. Musí se určit, koho všeho se etické dilema týká. Do etického dilematu může být zapojeno více účastníků.*
- 3. Analýza existujících řešení etického dilematu a zaměření na eventuální výsledky řešení. Zaměřit se na výsledky kladné i záporné.*
- 4. Volba řešení*
- 5. Zhodnocení celé situace (srov. REAMER 2006: 87-90).*

Etický kodex byl schválen plénem Společnosti sociálních pracovníků 19. 5. 2006 a nabývá účinnosti od 20. 5. 2006“ (SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR: 5).

Závěr

Má diplomová práce se skládá celkem ze tří kapitol. Kapitoly jsem dále rozdělila na podkapitoly. Cílem mé diplomové práce bylo navrhnout aktualizaci a doplnění českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006) ve světle nedávno vydaného kodexu mezinárodního (2018). Hlavním principem mého postupu, v jehož rámci jsem se pokoušela o naplnění mého cíle, byla komparace obou kodexů. Při komparaci jsem zohledňovala relevantní zdroje a vlastní etické znalosti. Komparaci jsem provedla mezi MEK a EK. Nejdříve jsem se na oba kodexy zaměřila obecně. Popsala jsem rozdíly, které jsou zřejmé na první pohled. Těmito rozdíly byly myšleny rozsah, novelizace, rozdělení kapitol a rozsah úvodu. V MEK a EK jsem se také zaměřila na dokumenty, ze kterých vychází. Porovnávala jsem, zda jsou dokumenty uvedené v EK i v MEK. Během komparace a tvorby své diplomové práce jsem se věnovala zejména etickým aspektům. Pro účely své práce jsem se zaměřila pouze na MEK a EK, protože v českém prostředí existuje mnoho dalších etických kodexů pro sociální práci. Konkrétně jsem si vybrala Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR. K EK a k MEK byla vztahována má diplomová práce.

V první kapitole jsem se věnovala tématům, která měla s etickými kodexy souvislost. Věnovala jsem se zde etickým kodexům obecně, konkrétně jsem se zaměřila na jejich historii. Zaměřila jsem se na vysvětlení pojmů, které souvisejí s etickými kodexy v oblasti sociální práce. Těmito pojmy byly: sociální práce a etika v sociální práci. Dále jsem se věnovala etickým kodexům sociální práce, zásadám pro tvorbu etických kodexů, závazností etických kodexů, rozdílem mezi národním a mezinárodním etickým kodexem sociálních pracovníků. Dále jsem se zabývala základním rozdílem mezi mravní a právní normou. Mezi mravní a právní normou je rozdíl a obě tyto normy doprovázejí sociální práci. Mnohdy může dojít k situacím, kdy mezi těmito normami dojde k jejich rozporu, a to i v oblasti sociální práce. Také jsem zde svou pozornost zaměřovala na témata, která jsou podle mého názoru pro etické kodexy důležitá. Můj návrh aktualizace a doplnění EK byl zaměřen právě na tyto etické aspekty a těmi jsou: svědomí, morální odpovědnost v sociální práci, etické problémy a dilemata, komunikace, technologie a sociální média. V podkapitole Svědomí jsem se věnovala terminologii a definici, k čemu nám svědomí slouží, s čím je svědomí úzce spjaté a dělení svědomí. U morální odpovědnosti jsem se věnovala otázce, vůči komu je sociální pracovník zodpovědný. Zabývala jsem se kromě morální odpovědnosti i odpovědností obecně. Také jsem zde zdůraznila, v jaké části je morální odpovědnost rozebírána v MEK. U etických problémů a dilemat jsem se nejdříve věnovala jejich rozpracování v MEK a EK. V EK je tomuto tématu věnována pozornost, ale tato pozornost je zaměřena na etické problémy. Dále jsem se zabývala rozdílem mezi etickým problémem a dilematem, sepsala jsem, v jakých oblastech mohou problémy a dilemata vznikat a na konec jsem uvedla možný postup řešení etického dilematu dle Reamera. U komunikace jsem se věnovala významu komunikace, dělení, zprostředkování komunikace. V závěru první kapitoly jsem rozebrala technologie a sociální média. Zaměřila jsem se na tuto oblast obecně a nakonec jsem uvedla, že tato oblast je v MEK rozebírána.

Druhá kapitola byla také rozdělena do několika podkapitol, konkrétně do čtyř. Tato kapitola se zaměřovala na pokus o analýzu a stručné zhodnocení současného mezinárodní a českého kodexu. V první podkapitole jsem zpracovala můj pracovní překlad z anglického jazyka MEK. S tímto pracovním překladem jsem pracovala během zpracování své diplomové práce. Ke svému překladu jsem použila delší verzi tohoto kodexu, která se skládá celkem z 9 kapitol, a tuto verzi jsem přeložila celou.

V podkapitole Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR (2006) jsem provedla výzkum zaměřený na návrhy nebo kritiku EK. Kromě tohoto výzkumu jsem se zabývala strukturou EK. V dalších podkapitolách jsem se věnovala komparaci MEK a EK. V tomto porovnání byla má pozornost více věnována tématům: kolektivní odpovědnost, podpora sociální spravedlnosti, podpora práva na sebeurčení, profesní integrita. Poslední podkapitolu jsem věnovala svému pohledu na jednotlivé etické kodexy sociálních pracovníků. MEK a EK jsem zhodnotila a uvedla, které kapitoly mi v uvedených kodexech chyběly. I zde jsem věnovala také pozornost kolektivní odpovědnosti, podpoře sociální spravedlnosti, podpoře práva na sebeurčení a profesní integritě.

Myslím si, že cíl mé diplomové práce se mi podařilo naplnit. Celá třetí kapitola byla věnována mému návrhu aktualizace a doplnění českého etického kodexu sociálních pracovníků ve světle nedávno vydaného kodexu mezinárodního (2018). V podkapitolách u třetí kapitoly jsem se věnovala tématům, která by měla být, dle mého názoru, zapracována do EK. Těmito tématy byly: svědomí, morální odpovědnost, etické problémy a dilemata, komunikace, sociální média a technologie. Poslední podkapitola v kapitole třetí byla věnována přímo návrhu. Uvedla jsem zde EK ve svém platném znění z roku 2006. Do tohoto znění jsem zapracovala své návrhy pro doplnění. Doplněné informace jsem v textu zvýraznila zelenou barvou. Zeleně vyznačené informace v mém textu se týkaly těchto témat: svědomí, morální odpovědnosti, technologií a sociálních médií, komunikace a etických problémů a dilemat. Informace jsem pouze doplňovala, text uvedený v EK jsem nijak neupravovala. Myslím si, že informace zde uvedené jsou napsány srozumitelně a podle mého názoru není potřeba je upravovat. Svědomí, morální odpovědnost, technologie a sociální média a komunikaci jsem doplnila do kapitoly Etické zásady a Etické problémy a dilemata jsem zařadila do Etických problémových okruhů.

Při komparaci jsem si všimla, že svědomí není zmíněno ani v jednom z uvedených etických kodexů. Myslím si, že tato oblast by zde měla být zmíněna. Svědomí je důležitou součástí, které má vliv na naše jednání a naše jednání má v oblasti sociální práce velký vliv. Morální odpovědnost, technologie a sociální média jsou zpracovány v MEK, ale v EK o nich není zmínka. Technologiím a sociálním médiím je v MEK věnována velká pozornost a je jim věnována jedna kapitola. Pozornost je zaměřena na technologie a sociální média, protože jsou více využívány v sociální práci. V EK je kapitola věnována etickým problémům, ale tato kapitola se nevěnuje etickým dilematům. Dle mého názoru by tato oblast měla být v EK také zdůrazněna, protože v oblasti sociální práce etická dilemata často vznikají. V EK je zmíněn možný postup řešení při vzniku etických problémů, ale není zde postup pro řešení etických dilemat. Tento postup bych do EK doplnila.

Přínosem práce by mohly být nové poznatky, které lze následně zohlednit či aplikovat v českém prostředí při tvorbě nového etického kodexu pro sociální pracovníky, respektive při jeho aktualizaci, dle znění a smyslu aktuálního mezinárodního kodexu.

Zdroje

- ANZENBACHER, A., 2001. *Úvod do etiky*. Praha: Academia. ISBN 80-7192-698-1.
- BAKOVÁ, D., 2010. Aplikovaná etika v sociální práci. In MÁTEL, A.; SCHAVEL, M.; MÜHLPACHR, P. et al. *Aplikovaná etika v sociální práci*. Brno: Institut mezioborových studií, s. 82-88. ISBN 978-80-87182-13-0.
- DÁVIDEKOVÁ, M., 2010. Aplikovaná etika v sociální práci. In MÁTEL, A.; SCHAVEL, M.; MÜHLPACHR, P. et al. *Aplikovaná etika v sociální práci*. Brno: Institut mezioborových studií, s. 23-25. ISBN 978-80-87182-13-0.
- DEVITO, A., 2001. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada, Expert (Grada). ISBN 80-7169-988-8.
- DROBNICKIJ, G., 1980. *Pojem morálky*. Bratislava: Pravda. ISBN 75-049-80.
- ELICHOVÁ, M., 2017. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0080-4.
- FISCHER, O.; MILFAIT, R., 2008. *Etika pro sociální práci*. Praha: Jabok. ISBN 978-80-904137-3-3.
- FROMM, E., 1997. *Člověk a psychoanalýza*. 2. dopl. vyd. Praha: Aurora. ISBN 80-85974-18-5.
- GUARDINI, R., 1999. *Dobro, svědomí a soustředování*. Praha: Vyšehrad. Logos (Vyšehrad). ISBN 80-7021-328-0.
- HÁLA, V., 2013. *Morální odpovědnost a její aspekty*. Praha: Filosofia, Filosofie a sociální vědy. ISBN 978-807007-412-1.
- Holá, L., 2011. *Meditace v teorii a praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-8-247-3134-6.
- HRONOVÁ, M., 2008. Etika v sociální práci. In MAHROVÁ, G., VENGLÁŘOVÁ, M. et al. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, s. 50. ISBN 978-80-247-2138-5.
- JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-329-6.
- JANKOVSKÝ, J., 2018. *Etika pro pomáhající profese*. 2. vydání. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton. ISBN 978-80-7553-414-9.
- JUNG, C.G., 1995. *Člověk a duše*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0543-9.
- KONEČNÝ, Š., 2011. *Fenomén lhaní v prostředí internetu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 9788021054882.
- KUTNOHORSKÁ, J., 2007. *Etika v ošetrovatelství*. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2069-2.
- KUTNOHORSKÁ, J.; CICHÁ, M.; GOLDMANN, R., 2011. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3843-7.
- LEVICKÁ, J., 2002. *Metódy sociálnej práce*. Trnava: ProSocio. ISBN 80-89074-38-3.
- LEVICKÁ, J., 2005. *Základy sociálnej práce*. Trnava: ProSocio. ISBN 80-968952-8-1.
- MAHROVÁ, G.; VENGLÁŘOVÁ, M., 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5.

- MÁTEL, M., 2010. Aplikovaná etika v sociální práci. In MÁTEL, A.; SCHAVEL, M.; MÜHLPACHR, P. et al. *Aplikovaná etika v sociální práci*. Brno: Institut mezioborových studií, s. 55-113. ISBN 978-80-87182-13-0.
- MÁTEL, A.; MALIŠKOVÁ, Z., 2016. *Etické kódexy sociální práce*. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce. ISBN 978-80-971445-8-6.
- MATOUŠEK, O., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., 2012. *Základy sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0.
- MIKULÁŠTÍK, M., 2010. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Grada, Manažer. ISBN 978-80-247-2339-6.
- NEČASOVÁ, M., 2001. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2673-1.
- PLAŇAVA, I., 2005. *Průvodce mezilidskou komunikací: přístupy – dovednosti – poruchy*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 80-247-0858-2.
- ŘÍČAN, P., 2002. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-547-4.
- SKOBLÍK, J., 1997. *Přehled křesťanské etiky*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-357-1.
- SOKOL, J., 2010. *Etika a život: pokus o praktickou filozofii*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-063-3.
- SPAEMANN, R., 1995. *Základní mravní pojmy a postoje*. Praha: Svoboda. Filozofie a současnost (Svoboda). ISBN 80-205-0484-2.
- THOMPSON, M., 2004. *Přehled etiky*. Praha: Portál, Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.
- TICHÝ, M., 2007. *Práce se sociálně neadaptovanými klienty*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7368-310-8.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL, 2005. *Česká republika: skripta Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International. ISBN 978-80-903032-2.
- ÚLEHLA, I., 2005. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-36-9.
- VESELSKÝ, P., 2013. *Filosofie a etika pro sociální pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3560-2.
- VYMĚTAL, J., 2008. *Průvodce úspěšnou komunikací: efektivní komunikace v praxi*. Praha: Grada, Manažer. ISBN 978-80-247-2614-4.

Zahraniční zdroje

- CLARK, L., 2000. *Social work ethics: politics, principles and practice*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan Press. ISBN 0333719344.
- DAY, P., 2014. *Communication in Social Work: The Commonwealth and International Library: Social Work Division*. Nottingham: Pergamon. ISBN 978-1483119229.

FENNELL, D., 2006. *Tourism ethics. Buffalo*. [New York]: Channel View Publications. ISBN 9781845410360.

FISCHER, J.; RAVIZZA, M., 1998. *Responsibility and Control: A Theory of Moral Responsibility*. California: Cambridge University Press. ISBN 978-0801429439.

NASELLI, A.; CROWLEY, J.; CARSON, D., 2016. *Conscience: What It Is, How to Train It, and Loving Those Who Differ*. Illinois: Crossway: Illustrated edition. ISBN 978-1433550744.

OUSPENSKY, P., 2008. *Conscience: The Search for Truth*. 2nd edition. Lichtenberg: Morning Light Press. ISBN 978-1596750227.

REAMER, G., 2006. *Social Work Values and Ethics*. New York: Columbia University Press. ISBN 9780231137898.

Jiné zdroje

ACHIMSKÁ, M., 2019. *Komunikační dovednosti sociálního pracovníka*. Grant journal [online]. Č. 8(2) [cit. 2023-1-14]. Dostupné na WWW: <<https://www.grantjournal.com/issue/0802/PDF/0802achimska.pdf>>. ISSN 1805-0638.

BANDIT, R.; DAVIDOVÁ, I.; JANEBOVÁ, R. et al., 2015. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce*. Sešit sociální práce [online]. Č. 4 [cit. 2023-3-19]. Dostupné na WWW: <<https://www.mpsv.cz/documents/20142/953091/4ssp.pdf/2af07787-f05f-f1c9-2cc5-1171dc446ac0>>. ISBN 978-80-7421-089-1.

BUDEK, M., 2020. *Etický kodex sociálních pracovníků v ČR a jeho využití v praxi*. Praha. Absolventská práce. Jabok. Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická. Vedoucí práce Doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

EGERMAIEROVÁ, V., 2013. *Virtuální komunikace v rámci NZDM*. [online]. Posl. aktualizace 14.1.2023 [cit. 2023-1-14]. Dostupné na: <<https://slideplayer.cz/slide/15237484/>>.

GLOBAL SOCIAL WORK STATEMENT OF ETHICAL PRINCIPLES (IASSW), 2018 [online]. In: . Dublin, Posl. úpravy 19.3.2023 [cit. 2023-3-19]. Dostupné na WWW: <<https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2018/07/Global-Social-Work-Statement-of-Ethical-Principles-IASSW-27-April-2018-1.pdf>>

PODZIMKOVÁ, P., 2013. *Analýza a reflexe etického kodexu sociálních pracovníků*. České Budějovice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita. Fakulta teologická. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce PhDr. Roman Míčka, Th.D.

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR, 2006. *Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků České republiky*. [online]. Posl. úpravy 19.3.2023 [cit. 2023-3-19]. Dostupné na WWW: <<https://www.socialnipracovnici.cz/file-share>>

ŠVEŘEPA, M., 2005. *Sociální práce a média*. Sociální práce [online]. Č. 4 [cit. 2023-1-14]. Dostupné na: <<https://sverepa.eu/wp-content/uploads/2021/01/socialni-prace-a-media-sverepa-1.pdf>>

TALBERT, M., 2019. *Moral Responsibility*. Stanford Encyclopedia of Philosophy [online]. Posl. úpravy 19.3.2023 [cit. 2023-3-19]. Dostupné na: <<https://plato.stanford.edu/entries/moral-responsibility/>>

VOLÁK, M., 2017. *Etická dilemata v sociální práci z pohledu sociálních pracovníků ve veřejné správě (sociálních kurátorů)*. Praha. Diplomová práce. Karlova univerzita. Fakulta humanitních studií. Katedra řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích. Vedoucí práce Doc. PhDr. Zuzana Havrdová, CSc.

VYTERNA, L., 2018. *Morální odpovědnost a svědomí sociálního pracovníka podle Etického kodexu sociálních pracovníků České republiky*. České Budějovice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita. Fakulta teologická. Katedra filozofie a religionistiky. Vedoucí práce PhDr. Vojtěch Šimek, Th.D.

Seznam zkratk

EK – Etický kodex společnosti sociálních pracovníků ČR (2006)

MEK – Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018)

Seznam příloh

Příloha I. Etický kodex společnosti sociálních pracovníků ČR

Příloha II. Global Social Work Statement of Ethical Principles (IASSW)

Přílohy

Příloha I.

ETICKÝ KODEX SPOLEČNOSTI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR

Součástí Přílohy I. je Etický kodex společnosti sociálních pracovníků ČR v jeho současném znění. Na tento EK je zaměřena diplomová práce a týká se ho i návrh, který je proveden v kapitole 3.

1. „Etické zásady

1.1. *Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální pracovníci proto dbají na dodržování lidských práv u skupin a jednotlivců tak, jak jsou vyjádřeny v dokumentech relevantních pro praxi sociálního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.*

1.2. *Sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, pohlaví, rodinný stav, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.*

1.3. *Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci v takové míře, aby současně nedocházelo k omezení stejného práva druhých osob.*

1.4. *Sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, skupinám, komunitám a sdružení občanů svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich rozvoji a při řešení konfliktů jednotlivců se společností a jejich následků.*

1.5. *Sociální pracovník dává přednost profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Služby poskytuje na nejvyšší odborné úrovni.*

2. Pravidla etického chování sociálního pracovníka

2.1. Ve vztahu ke klientovi

2.1.1. *Sociální pracovník podporuje své klienty k vědomí vlastní odpovědnosti.*

2.1.2. *Sociální pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých klientů.* 2.1.3. *Sociální pracovník pomáhá se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace všem klientům. Sociální pracovník jedná s každým člověkem jako s celostní bytostí. Zajímá se o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usiluje o rozpoznání všech aspektů života člověka. Sociální pracovník se zaměřuje na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit a tak podporuje jejich zmocnění.*

2.1.4. *Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být klientovi poskytnuty*

a informuje ho o jejich potřebnosti a použití. Žádnou informaci o klientovi neposkytne bez jeho souhlasu. Výjimkou jsou osoby, které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (zejména nezletilé děti) nebo tehdy, kdy jsou ohroženy další osoby. V případech, kde je to v souladu s platnými právními předpisy, umožňuje účastníkům řízení nahlížet do spisů, které se řízení týkají.

- 2.1.5. *Sociální pracovník podporuje klienty při využívání všech služeb a dávek sociálního zabezpečení, na které mají nárok, a to nejen od instituce, ve které jsou zaměstnáni, ale i ostatních příslušných zdrojů. Poučí klienty o povinnostech, které vyplývají z takto poskytnutých služeb a dávek. Podporuje klienta při řešení problémů týkajících se dalších sfér jeho života.*
- 2.1.6. *Sociální pracovník podporuje klienty při hledání možnosti jejich zapojení do procesu řešení jejich problémů.*
- 2.1.7. *Sociální pracovník je si vědom svých odborných a profesních omezení. Pokud s klientem nemůže sám pracovat, předá mu informace o dalších formách pomoci. Sociální pracovník jedná s osobami, které používají jejich služby (klienty) s účastí, empatií a péčí.*
- 2.2. *Ve vztahu ke svému zaměstnavateli*
  - 2.2.1. *Sociální pracovník odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli.*
  - 2.2.2. *V zaměstnavatelské organizaci spolupůsobí při vytváření takových podmínek, které umožní sociálním pracovníkům v ní zaměstnaným přijmout a uplatňovat závazky vyplývající z tohoto kodexu.*
  - 2.2.3. *Snaží se ovlivňovat sociální politiku, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve své zaměstnavatelské organizaci s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb poskytovaných klientům.*
- 2.3. *Ve vztahu ke kolegům*
  - 2.3.1. *Sociální pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytovaných sociálních služeb.*
  - 2.3.2. *Respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborných a dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky k nim vyjadřuje na vhodném místě vhodným způsobem.*
  - 2.3.3. *Sociální pracovník iniciuje a zapojuje se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a je zodpovědný za to, že jeho rozhodnutí budou eticky podložena.*
- 2.4. *Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti*
  - 2.4.1. *Sociální pracovník dbá na udržení a zvyšování prestiže svého povolání.*
  - 2.4.2. *Neustále se snaží o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.*

- 2.4.3. *Působí na to, aby odbornou sociální práci prováděl vždy kvalifikovaný pracovník s odpovídajícím vzděláním.*
- 2.4.4. *Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy.*
- 2.4.5. *Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.*
- 2.4.6. *Sociální pracovník spolupracuje se školami sociální práce, aby podpořil studenty sociální práce při získávání kvalitního praktického výcviku a aktuální praktické znalosti.*
- 2.5. *Ve vztahu ke společnosti*
  - 2.5.1. *Sociální pracovník má právo i povinnost upozorňovat širokou veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů občanů.*
  - 2.5.2. *Zasazuje se o zlepšení sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlnosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní.*
  - 2.5.3. *Upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a potřebu zajistit přístup k těmto zdrojům těm, kteří to potřebují.*
  - 2.5.4. *Působí na rozšíření možností a příležitostí ke zlepšení kvality života pro všechny osoby, a to se zvláštním zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům a skupinám.*
  - 2.5.5. *Sociální pracovník působí na zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám, které vytvořilo lidstvo.*
  - 2.5.6. *Sociální pracovník požaduje uznání toho, že je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavatelům, profesní organizaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.*

Etické problémové okruhy

Tyto problémové okruhy by měly být rozpracovány v rozšířeném kodexu, který by byl zaměřen na specifika sociální práce v různých oblastech. Sociální práce s jednotlivcem, rodinami, skupinami, komunitami a organizacemi vytváří pro sociálního pracovníka situace, ve kterých musí nejen eticky hodnotit, vybírat možnosti, ale i eticky rozhodovat. Sociální pracovník eticky uvažuje při sociálním šetření, sběru informací, jednáních a při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správních postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledků na klientův život.

- A. *Základní etické problémy jsou – kdy vstupovat či zasahovat do života občana a jeho rodiny, skupiny či obce (např. z hlediska prevence či sociální terapie společensky nežádoucí situace), – kterým sociálním případům dát přednost a věnovat čas na dlouhodobé sociálně výchovné působení, – kolik pomoci a péče poskytnout, aby stimulovaly klienta ke změně postojů a k odpovědnému jednání a nevedly k jejich zneužití, – kdy přestat se sociální terapií a poskytováním služeb a dávek sociální pomoci.*
- B. *Další problémové okruhy, které se občas vyskytují a vyžadují etické hodnocení a rozhodování vyplývají z následujících situací, kdy loajalita sociálního pracovníka s klientem se dostane do střetu zájmů – při konfliktu*

zájmu samotného sociálního pracovníka se zájmem klienta, – při konfliktu klienta a jiného občana, – při konfliktu mezi institucí či organizací a skupinou klientů, – při konfliktu zájmu klientů a ostatní společností, – při konfliktu mezi zaměstnavatelem a jeho sociálními pracovníky.

- C. *Sociální pracovník má ve své náplni roli pracovníka, který klientům pomáhá a současně má klienty kontrolovat. Vztahy mezi těmito protichůdnými aspekty sociální práce vyžadují, aby si sociální pracovníci vyjasnili etické důsledky kontrolní role a do jaké míry je tato role přijatelná z hlediska základních hodnot sociální práce.*

Postupy při řešení etických problémů

- 1. Závažné etické problémy budou probírány a řešeny ve skupinách pracovníků v rámci Společnosti sociálních pracovníků ČR (dále jen Společnost). Sociální pracovník má mít možnost: diskutovat, zvažovat a analyzovat tyto problémy ve spolupráci s kolegy a dalšími odborníky, event. i za účasti stran, kterých se týkají.*
- 2. Společnost může doplnit a přizpůsobit etické zásady pro ty oblasti terénní sociální práce, kde jsou etické problémy komplikované a závažné.*
- 3. Na základě tohoto kodexu je úkolem Společnosti pomáhat jednotlivým sociálním pracovníkům analyzovat a pomáhat řešit jednotlivé problémy.*

Etický kodex byl schválen plénem Společnosti sociálních pracovníků 19. 5. 2006 a nabývá účinnosti od 20. 5. 2006“ (SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR 2006: 1–5).

Příloha č. II.

Global Social Work Statement of Ethical Principles (IASSW) 1

Součástí Přílohy II. je Global Social Work Statement of Ethical Principles. K tomuto mezinárodnímu etickému kodexu se také vztahuje diplomová práce. Součástí diplomové práce je můj pracovní překlad z anglického jazyka této verze do českého jazyka.

„This Statement of Ethical Principles (hereafter referred to as Statement) is designed to facilitate social workers' aspirations towards the highest possible standards of ethical practice, through processes of constant debate, self-reflection, willingness to deal with ambiguities, and to engage in ethically acceptable processes of decisionmaking to achieve ethical outcomes. Each of the principles in this Statement must be read in relation to each other and not separately.

This Statement makes an explicit commitment to value the people with whom social workers engage. Implicit in our acceptance of this Statement as social work educators, students, researchers and practitioners is our commitment to uphold the core values and principles of the social work profession as set out in this Statement. A Statement such as this works best when it reflects the moral impulse on the part of the social worker, with a commitment to doing no harm, social justice, recognition of the inherent dignity of humanity and to the universal and inalienable rights of people.

Recognizing the embodied vulnerability of ourselves and, more particularly of the people whom we engage with or work on behalf of, this Statement is designed to ensure multiple levels of accountability towards: the individuals, families, groups, and communities that we engage with; ourselves; the organizations that we work in; and the broader societal contexts within which social work education, practice and research is located.

We recognize a need for a fundamental conceptual shift from situating human dignity primarily within the context of autonomy to recognizing the inter-subjectivity and interrelatedness of human dignity and human rights. Far from being autonomous and independent beings as constructed by liberal theory, as human beings we are all embedded in societies and dependent on their socio-political, economic and cultural structures and conventions. Vulnerability is a universal part of the human condition. This does not negate the agency that people have in liberating themselves on personal and political levels, and the responsibility of socio-political, economic and cultural systems in ensuring development and wellbeing.

Social workers recognize the political dimension of the profession as a consequence of the power and authority conferred on them by the State to take action with or on behalf of people, within the boundaries of the profession's ethical principles.

Social work as a profession is dynamic, critical and engaged with people and their multiple environments. There are an array of values and ethical principles which inform us as social workers. This reality is recognized in the 2014 Global Definition of Social Work, which is layered, and encourages regional and national amplifications. Likewise, this Statement may be amplified and/or adapted at national and/or regional levels, as long as it is in accordance with the intention and spirit of this Statement.

Social work employer organizations, and education and research institutions must work towards the provision of infrastructural arrangements, and developmental opportunities to facilitate the achievement of ethical imperatives. It is not only social workers who must ensure ethical practices; organizations must fulfil their obligations in supporting ethical practices.

This Statement takes as its point of departure the 2014 Global Definition of Social Work, which reads as: Social work is a practice-based profession and an academic discipline that facilitates social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and Indigenous knowledges, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing.

Principles

1. Recognition of the Inherent Dignity of Humanity

- 1.1. Recognizing the inherent dignity of all human beings, social workers work towards empathetic relationships and making being for the Other. (people who social workers work with or on behalf of) one of the foundations of ethical practice, where the social worker accords the unique Other that priority assigned to the Self. The idea is to treat all people as they want to be treated and as we would like to be treated.*
- 1.2. Social workers demonstrate respect for the inherent dignity and worth of all human beings, in attitude, word and deed. This calls for differentiation between unconditional positive regard for persons and people's attitudes, behaviours and/or socio-political and cultural contexts that may be deemed to be in need of change. While we respect persons, we challenge beliefs and actions of those persons where they may devalue or stigmatise themselves or other persons.*
- 1.3. Social workers appreciate that the need for such differentiation elucidated in 1.2 calls for critically reflexive practice. As social*

workers we (as do the people whom we engage with) bring to the working relationship our histories, pains and joys, values, and our religious, spiritual and cultural orientations. Critical reflection on how the personal influences the professional and vice versa must be the foundation of everyday ethical practice.

- 1.4. *While recognizing the strengths and inherent dignity that all human beings possess, social workers acknowledge the embodied vulnerability of ourselves and the people with whom we work. Tuning into, acknowledging and dealing with vulnerabilities is constitutive of strengths, and are sources of growth, development and human flourishing.*
2. *Promoting Human Rights*
  - 2.1 *Social workers embrace and promote the fundamental and inalienable rights of all human beings, as reflected in human rights instruments and conventions, such as the Universal Declaration of Human Rights; the Convention on the Rights of the Child; the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women; the International Covenant on Economic and Cultural Rights; the International Covenant on Civil and Political Rights; the Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination; the Convention on the Rights of Persons with Disabilities; the Convention relating to the Status of Refugees; UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples; the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and the International Labour Standards.*
  - 2.2 *Social workers respect and defend the human rights principle of indivisibility, and promote all civil, political, economic, social, cultural and environmental rights.*
  - 2.3 *Recognizing that culture sometimes serves as a disguise to violate human rights, social workers serve as cultural mediators to enable consensus building, find an appropriate balance between competing human rights, and to advocate for the rights of marginalized, stigmatized, excluded, exploited and oppressed individuals and groups of persons.*
  - 2.4 *Social workers recognize that human rights need to coexist alongside collective responsibility, understanding that individual human rights can only be realized on a day-to-day basis if people take responsibility for each other and the environment, and if they work towards creating reciprocal relationships within communities.*
  - 2.5 *Social workers provide people with information regarding their rights, and support people's efforts to access their rights.*
  - 2.6 *Social workers recognize the State as a key actor in the defense, promotion, and fulfillment of human rights.*
3. *Promoting Social Justice Social workers promote social justice, in relation to society generally, and in relation to the people whom they work with. This means:*
  - 3.1 *Challenging Discrimination and Institutional Oppression a) Social workers challenge discrimination, which includes but is not limited to: physical and/or mental abilities, capacity, age, culture, gender*

- identity, sexual orientation, race, ethnicity, language, religion, spiritual beliefs, political opinions, socio-economic status, poverty, class, family structure, relationship status and nationality (or lack thereof). b) Social workers recognize how ideology, laws, policies, regulations, customs, or practices may create inequalities and prevent members of certain groups from equitable treatment. c) Social workers work against institutionalized discrimination and oppression in all its forms.*
- 3.2 *Respect for Diversity a) Social workers work towards strengthening inclusive communities that respect the ethnic and cultural diversity of societies, taking account of individual, family, group and community differences. b) Social workers recognize that respect for, and acceptance of diversity must not be used to stretch the boundaries of moral relativism, to the point where the rights of some groups of persons, including the right to life (e.g. of women and sexual, ethnic, and religious minorities) are violated. Social workers problematize and challenge those cultural practices that limit the full enjoyment of human rights. c) Social workers recognize that constructing and dealing with socio-economic concerns as cultural issues often deny or minimize underlying structural factors that contribute to psychosocial challenges.*
- 3.3 *Access to Equitable Resources a) Social workers advocate and work towards access and the equitable distribution of resources and wealth, recognizing that gross inequality combined with poverty constitute threats to human development. b) Social workers support people's right to sustainable income, which must be provided through decent work and/or universal social security.*
- 3.4 *Challenging Unjust Policies and Practices a) Social workers work to bring to the attention of their employers, policy makers, politicians and the general public, situations where policies and resources are inadequate or where policies and practices are oppressive, unfair or harmful. In doing so, social workers must not be penalized. b) Social workers must be aware of situations that might threaten their own safety and security and they must make judicious choices in such circumstances. Social workers are not compelled to act when they would put themselves at risk. c) Global bodies such as the IASSW and IFSW, in collaboration with social workers' employers and/or national professional/statutory organizations, have an obligation to protect and defend social workers who are threatened in the line of duty, because of their opinions or when they draw attention to injustice.*
- 3.5 *Building Solidarity Social workers actively work in communities and with their colleagues, within and outside of the profession, to build networks of solidarity to work towards transformational change and inclusive and responsible societies.*
4. *Promoting the Right to Self-determination*
- 4.1 *Social workers recognize people as capable and self-determining.*
- 4.2 *Social workers respect and promote people's rights to make their own choices and decisions, provided this does not threaten the rights and legitimate interests of others.*

- 4.3 *Social workers recognize that while individuals are self-determining in that they have the freedom to think - perhaps a most fundamental freedom - which cannot be taken away, the freedom to think does not guarantee the exercise of self-determination.*
- 4.4 *Social workers recognize that the taken-for-granted assumption of the right to self-determination in many contexts denies the often oppressive, marginalizing, exploitative, violent and exclusionary socio-cultural, economic and political determinants of human development and functioning.*
- 4.5 *Social workers acknowledge the realities of people, whose self-determination is often curtailed on account of various factors, including the control functions that social workers exercise in fields such as child protection and welfare, criminal justice, disability and mental health.*
- 4.6 *Social workers recognize that the agency of individuals intersect with structural conditions, and that the ideal of self-determination requires resources like good education, decent employment, access to health care, secure and stable housing, safety and security, adequate sanitation, clean water, pollution free environments and access to information.*
- 4.7 *Social workers recognize that dominant socio-political and cultural discourses and practices contribute to many taken-for-granted assumptions and entrapments of thinking, which manifest in the normalization and naturalization of a range of prejudices, oppressions, marginalizations, exploitation, violence and exclusions.*
- 4.8 *Social workers recognize that developing strategies to heighten critical consciousness that challenge and change taken-for-granted assumptions for ourselves and the people whom we engage with, forms the basis of everyday ethical, anti-oppressive practice.*
- 5. *Promoting the Right to Participation*
  - 5.1 *Social workers work towards building the self-esteem, and the capabilities of people, resourcing people to participate fully on their societies, and promoting their full involvement and participation in decisions and actions that affect their lives.*
  - 5.2 *Social workers contribute to the creation of meaningful spaces and processes for people's participation in the formulation of policies.*
  - 5.3 *Social workers promote the inclusion of people who are excluded from participating or benefiting from resources due to the various criteria reflected in 3.1 a.*
- 6. *Respect for Confidentiality and Privacy*
  - 6.1 *Social workers respect and work in accordance with people's rights to confidentiality and privacy.*
  - 6.2 *Such rights to confidentiality and privacy might be breached when there is risk of harm to the self or to others.*
  - 6.3 *Social workers recognize that a person's right to confidentiality and privacy is restricted in certain statutory settings.*
  - 6.4 *Social workers inform the people that they work with about such limits to confidentiality and privacy.*
  - 6.5 *In some cultural contexts, characterized by we-centered, communitarian living, social workers respect and abide by the people's*

right and choice to shared confidentiality, in so far as this does not infringe on the rights of individuals.

7. *Treating People as Whole Persons*

7.1 *Social workers recognize the biological, psychological, social, cultural and spiritual dimensions of people's lives, and understand and treat all people as whole persons. Such recognition is used to formulate holistic assessments and interventions, with the full participation of people, organizations and communities that social workers engage with.*

7.2 *Social workers collaborate with members of inter-disciplinary teams to achieve holistic, favourable results.*

8. *Ethical Use of Technology and Social Media*

8.1 *The ethical principles elucidated in this Statement apply to all contexts of SW practice, education, and research, whether it involves direct face-to-face contact or use of digital technology and social media.*

8.2 *Social workers recognize that the use of digital technology and social media may pose particular threats to the principles of confidentiality and privacy and must take the necessary precautions to guard against this. Informed consent must make such possible limits to confidentiality and privacy clear.*

8.3 *Social workers appreciate that verifying the identity of users of online services, including their ages and geographic locations may pose a challenge e.g. with being registered and/or licensed to practice in one location, when online users are located outside of the jurisdiction, or the difficulty of ensuring that the person is of majority age to provide informed consent. Social workers need to discuss the pragmatic and ethical implications of issues such as these with their registration and/or licensing boards.*

8.4 *Social workers recognize the potential pitfalls of asynchronous communication, and of the unverifiable identities of persons that they are working with, for example when suicidal or homicidal intentions, child sexual abuse or domestic violence are disclosed. Online counselling does not preclude the social workers duty to report, as per national statutory requirements, and to protect the person or others from potential harm or danger.*

8.5 *In using group based e-technology services social workers ensure that they abide by the principle of inclusivity, and that no person is excluded from participation through deliberate omission.*

8.6 *Social workers do not post pictures of people that they work with without their consent, and they must not post pictures of children without the consent of their parents or legal guardians.*

8.7 *With regard to social work education, as reflected in 6.4 of the Global Standards for Social Work Education and Training, educators must ensure high quality of the educational programme whatever the mode of delivery. In the case of distance, mixed-mode, decentralised and/or Internet-based teaching, mechanisms for locallybased instruction and supervision should be put in place, especially with regard to the fieldwork component of the programme.*

8.8 *It is the responsibility of the social worker to provide proof of ethical practice, irrespective of the mode of practice.*

9. *Professional Integrity*

- 9.1 *It is the responsibility of the national associations and organizations to develop and regularly update their own codes of ethics or ethical guidelines, to be consistent with this Statement, considering local situations. It is also the responsibility of national organizations to inform social workers and schools of social work about this Statement of Ethical Principles and their own ethical guidelines. Social workers should act in accordance with the current ethical code or guidelines in their country.*
- 9.2 *Social workers must hold the required qualifications, and develop and maintain the required skills and competencies to do their job.*
- 9.3 *Social workers support peace and non-violence. Social workers may work alongside military personnel for humanitarian purposes and work towards peace building and reconstruction. Social workers operating within a military or peacekeeping context must always support the dignity and agency of people as their primary focus. Social workers must not allow their knowledge and skills to be used for inhumane purposes, such as torture, military surveillance, terrorism, or conversion therapy and they should not use weapons in their professional or personal capacities against people.*
- 9.4 *Social workers must act with integrity. This includes not abusing their positions of power and relationships of trust with people that they engage with; they recognize the boundaries between personal and professional life, and do not abuse their positions for personal material benefit or gain.*
- 9.5 *Social workers recognize that the giving and receiving of small gifts is a part of the social work and cultural experience in some cultures and countries. In such situations this should be referenced in the country's code of ethics.*
- 9.6 *Social workers and their employers recognize the need to take steps to care for themselves professionally and personally to prevent burnout and to enhance working relationships and outcomes.*
- 9.7 *Social workers acknowledge that they are accountable for their actions to the people they work with, their colleagues, their employers, the professional associations, and local, national and international laws and conventions, and that these accountabilities may conflict, which must be negotiated to minimize harm to all persons. Decisions should always be informed by empirical evidence, practice wisdom, and ethical, legal and cultural considerations. Social workers must be prepared to be transparent about the reasons for their choices.*
- 9.8 *Social workers, and their employing bodies, work to create conditions in their workplace environments and in their countries, where the principles of this Statement and those of their own national codes are discussed, evaluated and upheld. Social workers and their employing bodies foster and engage in debate to facilitate ethically informed decisions“ (IASSW 2018: 1–8).*

Abstrakt

PŠIKALOVÁ, D. Návrh aktualizace českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006), na základě komparace s Mezinárodním etickým kodexem (2018). České Budějovice. 2023. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce: PhDr. Vojtěch Šimek, Th.D.

Klíčová slova: Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků (2018), český etický kodex sociálních pracovníků (2006), sociální práce, etika v sociální práci, svědomí, morální odpovědnost, komunikace v sociální práci, technologie a sociální média, etické problémy a dilemata.

Diplomová práce se zabývá “Návrhem aktualizace českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006), na základě komparace s Mezinárodním etickým kodexem (2018)“. Tato diplomová práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje etickým kodexům. Druhá kapitola je zaměřena na pokus o analýzu a stručné zhodnocení současného mezinárodního a českého kodexu. Ve třetí kapitole se věnuji návrhu aktualizace a doplnění českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006) ve světle mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků (2018). Cílem diplomové práce je navrhnout aktualizaci a doplnění českého etického kodexu sociálních pracovníků (2006) ve světle nedávno vydaného kodexu mezinárodního (2018). Stanovený cíl je naplněn ve třetí kapitole.

Abstract

PŠIKALOVÁ, D. Draft update of the Czech Ethical Code of Social Workers (2006), based on a comparison with the International Code of Ethics (2018). 2023. Master's thesis. University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Faculty of Theology. Department of Philosophy and Religion. Head of work: PhDr. Vojtěch Šimek, Th.D.

Keywords: International Code of Ethics for Social Workers (2018), Czech Code of Ethics for Social Workers (2006), social work, ethics in social work, conscience, moral responsibility, communication in social work, technology and social media, ethical problems and dilemmas.

The thesis deals with the “Draft update of the Czech Ethical Code of Social Workers (2006), based on a comparison with the International Code of Ethics (2018)“. This thesis is divided into three chapters. The first chapter deals with ethical codes. The second chapter is aimed at an attempt to analyse and briefly evaluate the current international and Czech codes. In the third chapter, I am dedicated to the draft update and addition of the Czech Code of Ethics for Social Workers (2006) in the light of the International Code of Ethics for Social Workers (2018). The thesis aims to propose updating and supplementing the Czech Ethical Code of Social Workers (2006) in the light of the recently published International Code (2018). The stated goal is fulfilled in the third chapter.